

Hanna Alaniska (toim.)

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa

KORKEAKOULUJEN
ARVIointINEUVOSTON
JULKAISUJA

16:2006

ISBN 952-206-052-6 (painettu)

ISBN 952-206-053-4 (pdf)

ISSN 1457-3121

Julkaisija: Korkeakoulujen arviointineuvosto

Kansi: Juha Ilonen

Layout: Pikseri Julkaisupalvelut

Tammer-Paino Oy

Tampere 2006

Esipuhe

Suomessa opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulujen arviointeihin arviointineuvoston jäsenenä, suunnittelu-, arviointi- ja auditointiryhmien jäsenenä sekä korkeakoulujen itsearviointien toteutukseen on ollut itsestäänselvyys. Se liittyy meillä totuttuun ja vakiintuneeseen opiskelijoiden vahvaan asemaan korkeakouluhallinnon toimijoina. Tämä pohjoismainen perinne ei kuitenkaan ole laajasti kansainvälinen käytäntö, joten sitä voidaan edelleen pitää ”vientituotteena” kansainväliseen korkeakoulu yhteisöön.

Opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulunsa laadunvarmistukseen on ajankohtainen kansainvälinen aihe. Se on korkeakoulujen laadunvarmistuksen eurooppalaisten periaatteiden keskeinen elementti ja kansainvälisten seminaarien aihe.

Oulun yliopiston *Opiskelija opetuksen laadunvarmistuksessa* -koulutusprojekti on tuottanut keskusteluun ja toteutukseen uusia näkökulmia. Julkaisun esimerkit, ideat ja kehittelyt tuovat esiin useita tuoreita toimintamalleja, joissa opiskelijan rooli laadunvarmistuksessa laajenee pelkästä hallintomandaatista ja kurssipalautteen antajasta yhteisöllisyyteen ja dialogisempaan osallistumiseen oppimisen ja korkeakoulujen ohjauksen kehittämisessä.

Hankkeeseen suhtauduttiin kiitettävän innostuneesti. Siihen valittiin ilmoittautumisjärjestyksessä viisi ammattikorkeakoulua ja viisi yliopistoa. Alusta alkaen pidettiin tärkeänä, että hanke on korkeakoulusektorien vuoropuhelua ja hyvien käytänteiden välittämistä koko korkeakoulukentälle.

Liikkeelle lähdettiin koulutuksesta, mutta hankkeesta muodostui oikeastaan kehittämisprojekti, jonka tulos ei ole pelkkää teoriaa, vaan käytännöllisiä toimintatapoja, joille on kansainvälistä kysyntää.

Korkeakoulujen arviointineuvoston puolesta haluan kiittää Oulun yliopiston opetuksen kehittämysyksikköä ammattitaitoisesta toteutuksesta ja osallistuneita korkeakouluja sitoutuneisuudesta tärkeään ja monitahoiseen aiheeseen.

Ossi Tuomi

Pääsihteeri

Sisällys

1	OOLA eli Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa -koulutusprojekti	7
2	Opiskelija opetuksen laadunvarmistuksessa	11
3	Opiskelija Oulun yliopistossa – taustaa OOLA-projektille	27
4	Ideita ja malleja korkeakouluista	35
	Diakonia ammattikorkeakoulu	35
	Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu	40
	Kuopion yliopisto	51
	Lahden ammattikorkeakoulu	60
	Lapin yliopisto	64
	Rovaniemen ammattikorkeakoulu	72
	Svenska handelshögskolan	75
	Tampereen ammattikorkeakoulu	82
	Tampereen yliopisto	88
5	Pohdintoja	94
Liitteet		
1:	Toimintasuunnitelmat	96
2:	Anna PaLaa -flyer (Lapin yliopisto)	103

1 OOLA eli Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa -koulutusprojekti

Hanna Alaniska

Lähtökohdat

Oulun yliopiston opetuksen kehittämissyksikkö järjesti Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) tukemana koulutusprojektin, jossa keskityttiin laadunvarmistuksessa tärkeään toimijaan eli opiskelijaan ja hänen roolinsa kehittämiseen. Lähtökohtia koulutusprojektille oli useita. Bolognan prosessin välita-voitteiden mukaisesti korkeakoulut ovat kehittämässä laadunarviointijärjestelmäänsä. Opiskelijan rooli laadunarvioinnissa on nostettu esille niin ENQA:n¹ esittämässä Eurooppalaisia laadunvarmistuksen periaatteita ja suosituksia koskevassa asiakirjassa kuin KKA:n auditointikriteereissä.² Korkeakoulun tuloksenkin kannalta opiskelijan huomioiminen on välttämätöntä.

Suomessa opiskelijan mukaan ottamiselle on hyvät lähtökohdat. Opiskelijoilta on perinteisesti kerätty opiskelijapalautetta. Se on tärkeää opetuksen kehittämisen kannalta ja kertoo myös opetuksen laadusta. Opiskelijoilla on myös ollut muodollinen edustus erilaisissa työryhmissä ja hallinnollisissa päätöksenteossa. Näistä lähtökohdista käsin OOLA-projekti aloitti kehitystyönsä.

Koulutukseen valittiin ilmoittautumisjärjestyksessä viisi ammattikorkeakoulua³ ja viisi yliopistoa.⁴ Jokainen korkeakoulu kokosi projektitiimin, johon suositeltiin otettavan mukaan vähintään kaksi opiskelijaa, edustus opettajista ja hallinnosta sekä tarpeen mukaan edustajia muista korkeakoululle tärkeistä tahoista. Projektitiimin toivottiin osallistuvan koulutuksen toimintaan tiiviinä joukkona ja esimerkiksi tekevän koulutuksen tehtävät ryhmänä. Kouluttajina projektissa toimivat KM Hanna Alaniska ja KT Asko Karjalainen.

¹ European Association for Quality Assurance in Higher Education.

² Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2005–2007.

³ Lahden ammattikorkeakoulu, Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu, Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu ja Diakonia ammattikorkeakoulu.

⁴ Tampereen yliopisto, Lapin yliopisto, Svenska Handelshögskolan, Kuopion yliopisto. Taide-teollinen korkeakoulu jättyi projektin alkuvaiheissa pois.

Koulutuksen kulku

Koulutus oli haastava rakentaa, sillä opiskelijasta opetuksen laadunarvioinnin toimijana oli niukasti tietoa ja kirjallisuutta. Siitä johtuen koulutusprojektin sijaan voidaan myös puhua kehittämisprojektista, jonka myötä opiskelijoille kehitetään tai selkeytetään omat konkreettiset roolit ja tuotetaan materiaalia tähän liittyen.

Vajaa viisi kuukautta (12.9.2005–31.1.2006) kestänyt koulutus jakautui kolmeen osaan, ymmärrys, ideointi ja raportointi, jotka jaksoina veivät meitä eteenpäin kohti kokonaistavoitetta eli opiskelija mukaan laadunarviointiin. Koulutukseen kuului kolme lähipäivää, aloitusseminaari syyskuussa, marras-kuussa pidetty korkeakoulukohtainen ideointipäivä ja päätösseminaari. Lähipäivien välillä tietoa jaettiin Optima-oppimisalustalla. Ymmärrysjaksolla rakennettiin perustaa koko ajatukselle opiskelijan roolin laajentamisesta. Opiskelijan roolia pohdittiin omassa korkeakoulussa ja kuvitteellisissa caseissa. Ideointijaksolla tavoiteltiin erilaisia toimintamalleja opiskelijoille kirjallisuuden, benchmarkauksen ja ideointipäivän avulla. Joitakin ideoita ehdittiin kokeilemaan-kin ennen projektin päätöstä. Raportointi osuudessa tiivistettiin opittua ja samalla jäsennettiin tulevaisuuden toimia. Tässä yhteisraportissa on luettavissa juuri nämä korkeakoulukohtaiset raportit. Liitteenä ovat toimintasuunnitel-mataulukot, joihin korkeakoulut ovat tiivistetysti kuvanneet omia ideoitaan opiskelijan roolin laajentamiseksi.

Koulutuksessa opittua ja ymmärrettyä

Mukana olleet korkeakoulut kertoivat tärkeimmiksi oppimiskokemuksiksi opiskelijan roolin ymmärtämisen laajentumisen. Opiskelijan asema niin yhteistyökumppanina kuin hänen oppimisensa merkitys laadunarvioinnin koh-teena ja korkeakoulun tavoitteena selventyi.

”Olemme kokeneet, että opiskelijan rooli opetuksen laadunarvioinnista koostuu tahdosta kuulla opiskelijoita sekä toimivien palautekanavien olemassaolosta ja käytöstä. Opetuksen laatu koostuu käytännön päivittäisistä teoista.”

Tampereen ammattikorkeakoulu

”För att lyckas kunna utveckla studentens roll i kvalitetssäkringens behövs förändrade attityder och större förståelse för studenternas potential i detta sam-manhang såväl hos studenter som hos lärare. Detta kräver både synliga officiella beslut men också små, symboliska åtgärder som förtydligar ett nytt sätt att se på studenterna – som likvärdiga partners.”

Svenska Handelshögskolan

Oppiminen on yhteistyön tulosta ja yhteisymmärryksen syntyminen vaatii molempien (sekä opiskelijoiden että opettajien) panostusta (ja monien muiden tahojen tukea). Kaikkien ideoiden taustalla on pyrkimys parantaa yhteistyön edellytyksiä ”yksinkertaisesti” tekemällä enemmän asioita yhdessä, herättelemällä ja aktivoimalla molempia osapuolia sekä lisäämällä yhteistä ymmärrystä.

Lahden ammattikorkeakoulu

Ryhmäpalautetta koulutuksesta:

”Opiskelijan roolia voi entisestään (huomattavasti) vahvistaa.”

”On tärkeää arvioida oppimisen laatua ja oppimistuloksia, eikä niinkään keskittyä opetusmetodien tai opettajaan henkilöön.”

”Opiskelijan kehittyminen asiakkaasta kumppaniksi ja hänen sekä opettajan roolin muuttuminen palautteen antajana ja saajana.”

Opiskelijan rooli laadunarvioinnissa kiteytyy usein palautteen antamiseen, jonka tietämyksen korkeakoulut kertoivat kasvaneen. Koulutuksen aikana pysähdyttiin jälleen kerran tilanteeseen, jossa todettiin, että pelkkä palautteen kerääminen ei riitä, vaan on kehitettävä toimia palautteesta seuraavaan kehittämiseen ja sen tiedottamiseen opiskelijoille.⁵ Palautteen dialogisuus ja opettajien ja opiskelijoiden välinen keskustelu nostettiin tärkeäksi kehittämiskohdeksi, ja useat korkeakoulut lähtevätkin tulevaisuudessa rakentamaan keskustelevia palauteareenoja.⁶

Opiskelijoiden roolin nykytilanteen arviointi herätti uusia oivalluksia. Huomattiin mm. että opiskelijat ovat näkymättömiä laatudokumenteissa. Tähän tartuttiin myös toimintasuunnitelmissa.⁷ Projektitiimien oppiminen koettiin tärkeäksi ja ryhmäkeskustelut tiimissä lisäsivät ymmärrystä oman korkeakoulun käytännöistä.

Koulutuksen aikana tuotettiin monenlaisia ideoita⁸ opiskelijan roolista laatujärjestelmässä. Ideoita tuotettiin myös usein pohditusta temasta eli miten opiskelijoita voidaan innostaa ja kannustaa osallistumaan sekä miten heitä voidaan tukea työssään. Korkeakoulut tarttuivat itselleen tärkeimpiin ja ajan-

⁵ Ks. Rovaniemen, Lahden, Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulut ja Kuopion yliopisto.

⁶ Ks. Helsingin liiketalouden, Lahden, Tampereen ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut sekä Lapin ja Tampereen yliopistot.

⁷ Diakonia ja Lahden ammattikorkeakoulut

⁸ Esim. erilaisia ideoita opiskelijaedustajien työn tukemiseksi, laatujärjestelmän tiedottamisesta opiskelijoille, aine/opiskelijajärjestöjen roolista, opiskelijoiden ja opettajien yhteisistä kehittämisfoorumeista, opiskelijoiden palautteen antajan, kerääjän, arvioijan ja tiedottajan roolista, opiskelijan itsearvionnista, HOPSin käytöstä laatujärjestelmässä.

kohtaisimpiin ideoihin, joista voitte lukea tarkemmin tämän raportin korkeakoulukohtaisista kuvauksista.

Koulutuksen lyhyen ajallisen keston myötä konkreettisiin toimiin ei valitettavasti ehditty. Tämän kokivat myös osallistujakorkeakoulut harmittavana. Uudistusten konkreettinen toteuttaminen vaatii aikaa, jopa vuosia, joten voimme jäädä innolla seuraamaan ideoiden toteutumista.

Lähteet

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsi­kirja vuosille 2005–2007. Korkeakoulujen arviointineuvosto. 4:2005.
Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. 2005. European Association for Quality Assurance in Higher Education.

2 Opiskelija opetuksen laadunvarmistuksessa

Asko Karjalainen, Hanna Alaniska⁹

Osallistava koulutusorganisaatio

”Opiskelijaedustuksen mukana olo mahdollisimman laajasti päätöksenteon eri vaiheissa vahvistaa kaikkien osapuolten sitoutumista tehtyihin päätöksiin.”

Diakonia ammattikorkeakoulu

Suomalaiseen korkeakoulupolitiikkaan on jo pitkään kuulunut opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen. Opiskelijavaikuttajilla on ollut myös näkyvää kansallista merkitystä. Suurelta osin juuri aktiivisten opiskelijoiden ja opiskelijajärjestöjen ansiosta suomalaisiin yliopistoihin alettiin perustaa esimerkiksi opinto-ohjausta varten opintosihteerin virkoja 1960-luvun lopulta lähtien, ja syntyi nykyään niin itsestään selvänä pidetty opintoneuvonnan organisaatio.

Tämän kirjasen ja OOLA-projektin perusajatus on, että opiskelijan merkitys ja rooli koulutusorganisaatioissa tulee ymmärtää vieläkin syvemmin kuin pelkästään poliittisena vaikuttajana. Ajatellaanpa nykyaikaista projektityöskentelyä missä tahansa organisaatiossa. Siihen sisältyy useimmiten runsain määrin tiimikokouksia, joissa työntekijät yhdessä tiimin johtajan ja asiakkaiden kanssa suunnittelevat projektin kulkua, tavoitteisiin pääsyä, tulosten arviointia, vastuunjakoa jne. Päätöksiä tehdään yhä useammin yhdessä tuumin ottaen mukaan myös ulkoisia osapuolia ja intressiryhmiä. Johdon ja työntekijöiden välisen yhteisymmärryksen saavuttaminen työskentelyn lähtökohdista, tavoitteista, laadusta ja organisoinnista nähdään itsestään selvyutenä. Taustalla ovat organisaatiotutkimukset, jotka ovat osoittaneet, että mitä enemmän valtaa ja päätöksentekoa siirretään työntekijöille itselleen, sitä paremmin päätökset hyväksytään ja niihin sitoudutaan. Myös motivaation, työviihtyvyyden ja tyytyväisyyden on todettu kasvavan kun omaan työhön vaikuttamista on lisätty. Nämä samat sosiaalipsykologiset lainalaisuudet ovat relevantteja koulutusorganisaation opetuksen ja oppimisen suunnittelussa, toteutuksessa ja laadunarvioinnis-

⁹ Tätä teosta varten projektiin osallistuneet korkeakoulut työstivät oman organisaation näkökulmasta pohdintoja opiskelijan roolista laatutyössä ja kehittämisessä. OOLA-projektiin osallistuneiden korkeakoulujen ajatuksia löytyy sisennettynä kursiivitekstinä artikkelin varrelta.

sa. Koulutusorganisaatioissa opiskelijan mukaan ottamisen vahvin perustelu löytyy kuitenkin opetuksen ja opiskelun keskinäisen suhteen perusluonteesta oppimisprojektina. Opiskelija tekee koulutuksen tuloksen, oppimistuloksen. Parhaimmillaankin opettaja voi ainoastaan tukea opiskelijan työskentelyä, hän ei voi oppia opiskelijan puolesta.

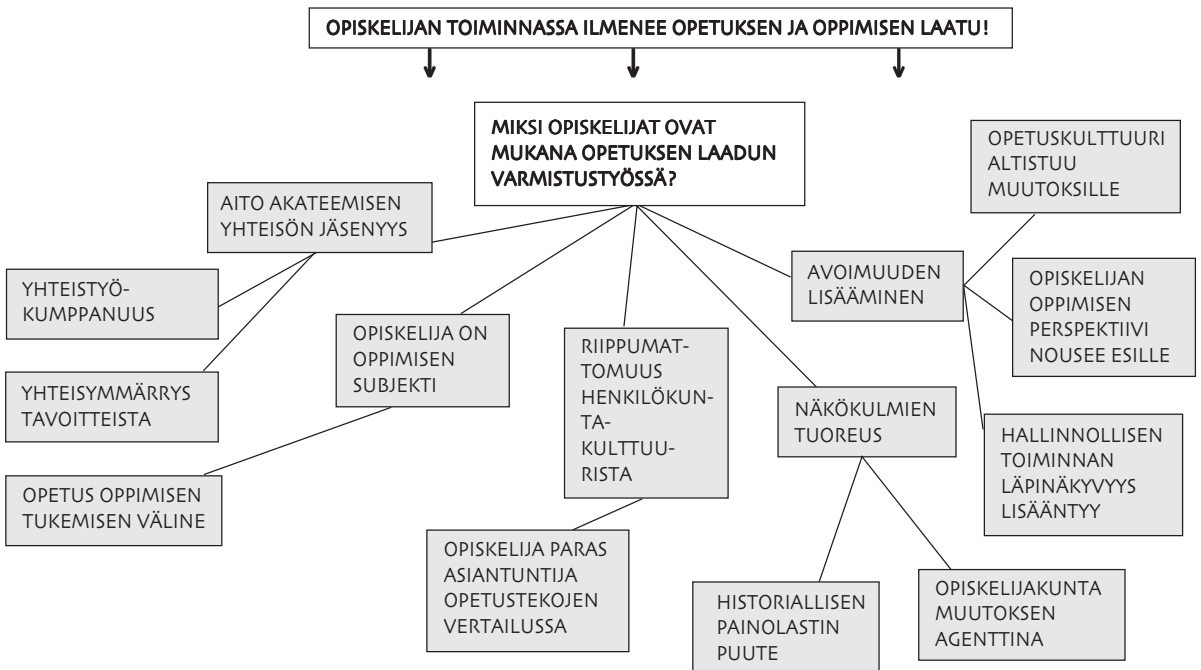
”Nähdään opiskelija sitten asiakkaana tai kumppanina, koulu on olemassa opiskelijoita varten. Joten paremminkin voisi kysyä, miksi opiskelijan ei pitäisi olla mukana laadunarvioinnissa? Onhan luonnollista, että opiskelijat ovat mukana, jopa itsestään selvää, sillä opiskelijat ovat ammattikorkeakouluyhteisön täysivaltaisia jäseniä.”

Tampereen ammattikorkeakoulu

”Suomalainen yliopisto on akateeminen yhteisö, jossa opiskelijat ja opetushenkilökunta työskentelevät yhdessä saavuttaakseen suuremman yhteisen hyvän. Yhteisön jokainen jäsen on omalta osaltaan vastuussa yhteisön toiminnasta ja jatkuvuudesta.”

Lapin yliopisto

Tampereen yliopiston OOLA-ryhmä onnistuu kokoamaan hyvin ja havainnollisesti perustelut opiskelijan oleelliselle merkitykselle laadunvarmistuksen tekijänä:

Kuva 1. Tampereen yliopiston näkökulma: opiskelija opetuksen laadunvarmistuksessa

Kuvaa kannattaa tulkita siten, että siinä opiskelija nähdään koulutusorganisaation resurssina. Opiskelija on tästä näkökulmasta tarkasteltuna koulutusorganisaatiossa aktiivinen toimija, keskeinen tuloksen tekijä ja opettajan tärkein yhteistyökumppani.

Opiskelijan oppiminen koulutusorganisaation tavoite ja arviointikohde

”Jokainen opiskelijahan voidaan opetustyön arvioitsijana mieltää kokeneeksi asiantuntijaksi, sillä yleensä opiskelijat saavat opiskeluuransa aikana seurata kymmenien eri opettajien opetusta.”

Kuopion yliopisto

Laajasti ymmärrettyinä koulutusorganisaatioiden tavoitteena on tuottaa yhteiskunnan vaatimia tutkintoja. Koulutusorganisaatio palvelee rahoittajien ja työnantajien tarpeita, mutta myös yhteiskunnan kasvua ja kehitystä. Pienemässä mittakaavassa koulutusorganisaatio kehittää yksilöä ja hänen osaamistaan. Kummassakin lähestymistavassa koulutusorganisaation ensisijaiseksi tavoitteeksi ja tulokseksi nousee opiskelijan oppiminen. Käytännössä asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen.

Jokaisessa koulutusorganisaatiossa opetetaan paljon, ja hyvin helposti koulutusorganisaation perustehtäväksi ja ehkä myös tavoitteeksi mielletäänkin *opetuksen* tuottaminen. Tällaisen ajattelutavan mukaan koulutuksen tuote on opetustilanne, opetustapahtuma, opettajan esiintyminen, oppimateriaali tai opetusmenetelmä. Opettaja on koulutuksen tuottaja ja hänen tehtävänsä on välittää ”mitattavissa oleva” koulutustuote opiskelijalle.

Opetus on helposti osoitettavissa konkreettisina lukuina, tapahtumina tai dokumentteina. Opetustuntien määrä voidaan yksinkertaisesti laskea, opettajien osuus muusta henkilökunnasta on tärkeä indikaattori, opetussuunnitelmat ovat julkisia dokumentteja. Opetusta on verraten helppoa arvioida palautteessakin opiskelijoiden kokemusten kautta. Millainen opettaja oli? Olitko tyytyväinen opetukseen? Oliko opetus erinomaista/hyvää/tydyttävää/huonoa? Opiskelijoille annetaan tässä mallissa rooli kriittisenä asiakkaana, jota koulutusorganisaatio palvelee. Tällainen ajattelu on ymmärrettävää ja antaa yhden tärkeän näkökulman koulutuksen laatutyöhön. Näkökulma on kuitenkin yksipuolinen. Koulutusorganisaation tuote on hyödyllistä määritellä kva-
lifikaatioden näkökulmasta.

Koulutusorganisaatio ei voi tähdätä pelkästään opetuksen järjestämiseen, vaan luonnollisena tavoitteena on tuottaa osaavia tutkinnon suorittaneita toimijoita työelämän moninaisiin tarpeisiin. Koulutusorganisaatio tuottaa oppimista. Opettajien vastuulla on oppimisen mahdollisimman tehokas avustami-

nen, ja opetuksen onnistuminen tulee näkyviin ainoastaan oppimistuloksen kautta. Koulutusorganisaatio on olemassa tuottaakseen opiskelemisen apuvälineitä tai tukipalveluita. Näitä tukipalveluita, olivat ne sitten luentoja, harjoituksia tai ohjausta, opiskelija käyttää oman työskentelynsä tukena tai lisänä. Opetus on siten oppimista helpottava, edistävä ja nopeuttava väline, ja laadukkaan opetuksen tunnuspiirteeksi nousee luonnollisesti lisäarvon tuottaminen oppimiselle.¹⁰

”Ammattikorkeakoulun tavoite on opiskelijan oppiminen ja hyvän oppimisen edistämiseksi opiskelijan on oltava mukana koulutusorganisaation eri toiminnossa. Opiskelijassa siis näkyy ammattikorkeakoulun toiminnan tulos, eikä ammattikorkeakoulua ole olemassa ilman opiskelijaa.”

Lahden ammattikorkeakoulu

Oppimista tuottavassa organisaatiossa opiskelija ei voi olla vain asiakas. Sillä oppiminen ei synny asiakkuuden kautta, pelkästään palvelun vastaanottamisesta. Tilannetta voi verrata erääseen mainokseen, jossa kuntosalikortin ostanut nainen haluaa palauttaa kortin toimimattomana. Hän ei ole laihnut huolimatta omistamastaan kortista. Pelkkä palvelun vastaanottaminen ei ole riittänyt. Samanlainen tilanne voi olla opiskelijan kohdalla. Asiakkaan identiteetin sisäistäneenä opiskelija voisi hyvällä omalla tunnolla valittaa, ettei hän ole oppinut mitään, vaikka on osallistunut järjestettyihin opetustilanteisiin. Kummassakin tilanteessa tarvitaan jotain muuta kuin palvelua nauttivan asiakkaan roolia. Tarvitaan omaa pitkäjänteistä ja aktiivista toimintaa kohti halluttua tulosta. Laihtumista tavoitteleva kuntosalin asiakas tekee töitä kuntosalilla, mutta samalla myös kiinnittää huomiota ruokavalioon. Samalla tavalla opiskelija osallistuu opetukseen, mutta tekee töitä niin opetuksen aikana kuin opetuksen jälkeenkin saavuttaakseen oppimistavoitteet.

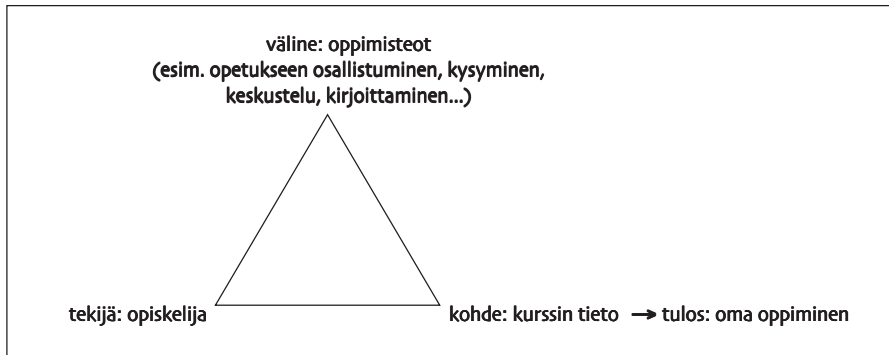
Opiskelijan toiminta on siis tosiasiasa enemmän kuin vain kriittistä asiakkuutta. Opiskelija ei voi jättäytyä pelkän asiakkuuden varaan, ja sysätä vastuuta oppimisesta koulutuspalveluiden tuottajalle. Oppimista ei voi tuoda tarjottimella. Opiskelija on oppimisen tuotantoprosessin keskeisin toimija ja lopputulos on aina riippuvainen opiskelijan omasta työskentelystä oppimisensa edistämiseksi. (Ks. kuva 2.)

”Opiskelijat ovat itse parhaita asiantuntijoita kertomaan, millaista laadukas ja tarkoituksenmukainen opetus on. Ilman opiskelijoiden mielipiteiden kuulemistä ei laadunarviointia voida viedä suuntaan, jossa oppiminen ja opiskelijälähtöisyys on kaiken ydin. Kun perimmäisenä tarkoituksena on ymmärtävä oppiminen,

¹⁰ Karjalainen 2005, ks. Harvey & Newton 2004.

pitää opiskelijoiden äänen kuulua sen toteamiseksi, onko koulu onnistunut edesauttamaan oppimista.”

Tampereen ammattikorkeakoulu

Kuva 2. Opiskelijan työ¹¹

Saavuttaakseen oppimista opiskelija tekee suuren määrän erilaisia oppimiste-koja. Oppimisteot ovat opiskelijan mentaalisia tekoja – ajattelua, analyysii, synteesi, arviointia jne. – ja konkreettisia operaatioita kuten kirjoittamista, piir-tämistä, tiedon etsintää, sovellusyrityksiä. Oppimisteot sisältävät myös tunne-ja tahtotiloja, joista syntyy motivaatiota ja työskentelyn energiaa.

”Opiskelijat ovat itse parhaita asiantuntijoita kertomaan, millaista laadukas ja tarkoituksenmukainen opetus on. Ilman opiskelijoiden mielipiteiden kuulemista ei laadunarviointia voida viedä suuntaan, jossa oppiminen ja opiskelijälähtöisyys on kaiken ydin. Kun perimmäisenä tarkoituksena on ymmärtävä oppiminen, pitää opiskelijoiden äänen kuulua sen toteamiseksi, onko koulu onnistunut edesauttamaan oppimista.”

Tampereen ammattikorkeakoulu

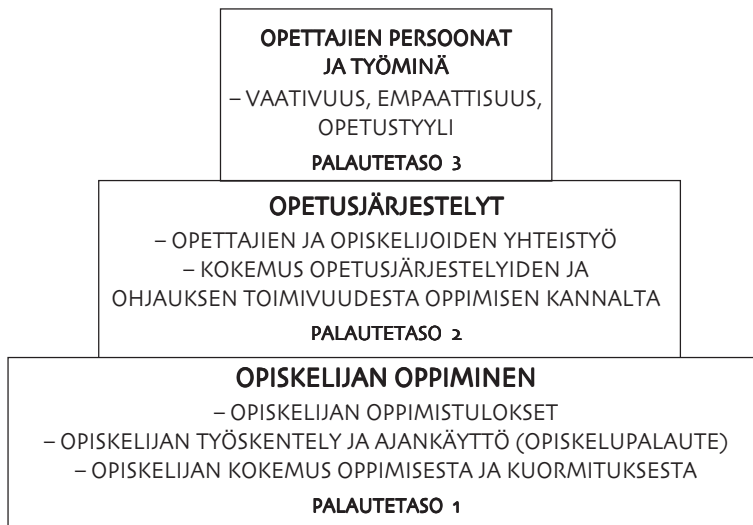
”Opiskelijaa pyritään ohjaamaan ensisijaisesti arvioimaan omaa oppimistaan, työskentelyään ja ajankäyttöään. ... Opiskelijan rooli oman työskentelynsä ja työtulostensa arvioijana on suuri, on loogista, että häntä kuunnellaan myös opetuksen laatua arvioitaessa.”

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu

¹¹ Engeströmin (1988, 1990) toimintajärjestelmä kuvaa osuvasti tekijän, välineen, kohteen ja tuloksen suhdetta. Tekijällä hän tarkoittaa yhteisön yksilöä tai ryhmää, jonka näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Välineet tarkoittavat työkaluja, käsitteellisiä välineitä ja malleja, joiden avulla tekijä käsittelee kohdettaan. Toimintajärjestelmän työn kohde tarkoittaa sitä ilmiötä, esinettä, olentoa tai kokonaisuutta, jossa yksilö pyrkii haluamaansa muutokseen. Tuotoksella puolestaan tarkoitetaan toiminnan avulla tavoiteltuja tai/ja aikaansaatuja muutoksia ja vaikutuksia.

Opiskelijan merkittävä asema oppimisen tuottajana nostaa hänet merkittävään rooliin myös laadunvarmistuksessa, jossa opiskelijan asiantuntemusta kannattaakin hyödyntää laajasti. Opiskelijan kuunteleminen, huomioiminen, häneltä kysyminen auttavat opetuksen laadun parantamisessa. Vain opiskelija voi arvioida kuinka oppimistulos on saavutettu ja kuinka koulutusorganisaation tarjoamat välineet (opetus, ohjaus, materiaali jne.) autoivat häntä siinä.¹² Oppimisen arviointi on osaltaan myös oppijan itsearviointitehtävä. Opiskelijan vastuullinen rooli oppimisessa pysäyttää hänet arvioimaan myös omaa työpanostaan, oppimistekojensa intensiteettiä ja sitä kuinka hän käytti koulutuksen tarjoamia tukipalveluita oppimistekojensa apuna.

Näkemyksemme on, että opetuksen laatua voidaan kehittää parhaimmin pureutumalla mahdollisimman suoraan niihin tekijöihin, jotka edistävät tai estävät oppimista. Oheinen palautepyramidi¹³ auttaa kohdentamaan opiskelija-palautteen sisältöä. Tärkeintä on jatkuva tieto opiskelijan oppimisen edistymisestä. Kuinka oppiminen kumuloituu? Unohtuuko tieto tenttien jälkeen? Miten opiskelijat osaavat soveltaa oppimaansa uusissa tilanteissa? Onko opiskelijan osoittama osaaminen ymmärrykseen pohjautuvaa? Seuraavaksi tärkein kysymys on opetustekojen mielekkyyden tutkiminen. Kokevatko opiskelijat

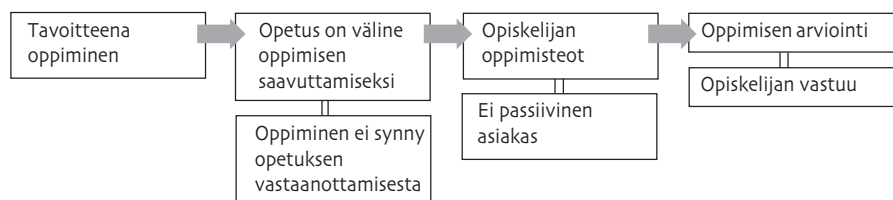
Kuva 3. Palautepyramidi

¹² Jos opetuksen tavoitteet on kirjoitettu learning outcomes muotoon, helpottaa se opiskelijan itsearviointia, mutta myös opettajaa arvioimaan opetuksensa laatua. Ks. Moon, J. Linking Levels, Learning Outcomes and Assessment Criteria.

¹³ Ks. Oulun yliopiston laatumanuaali http://www.oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/laatu/laatukasikirja_oy.pdf.

opetuksen tukevan heidän oppimistekojaan? Toimiiko yhteistyö opettajien ja opiskelijoiden välillä? Oikein fokuoitujen kysymysten kautta opiskelijaa ohjataan pohtimaan oppimisprosessia realistisesti, jolloin myös epärelevantit palautetiedot, joilla ei oppimisen kannalta ole merkitystä (esim. näkemykset opettajan persoonasta) karsiutuvat pois. Tällaisen palautteen pohjalta opettaja tietää mihin päin hän voi opetustaan kehittää. Pelkät tyytyväisyystulokset (tai numeerinen palaute) antavat harvoin, jos koskaan, mitään kestävää suuntaviivaa sille miten opetusta pitäisi muuttaa, jotta oppiminen parantuisi.

Opiskelijan määrittelemine asiakkaaksi ohjaa laadunarviointia mittaamaan koulutuksen laatua asiakastyytyväisyyden kautta. Kun ajattelua muutetaan kohden oppimistuloksen ensisijaisuutta, saavutetaan kattavampi käsitys laadun arvioinnin pohjaksi. Oppiminen on subjektiivista, mutta sen tuottamisessa opiskelija ja koulutusorganisaatio tarvitsevat toisiaan. Vastaavalla tavalla oppimisen arviointi ja opetuksen laadunarviointi parhaimmillaan toteutuu opiskelijan toiminnan kautta ja yhteistyössä opiskelijan kanssa.

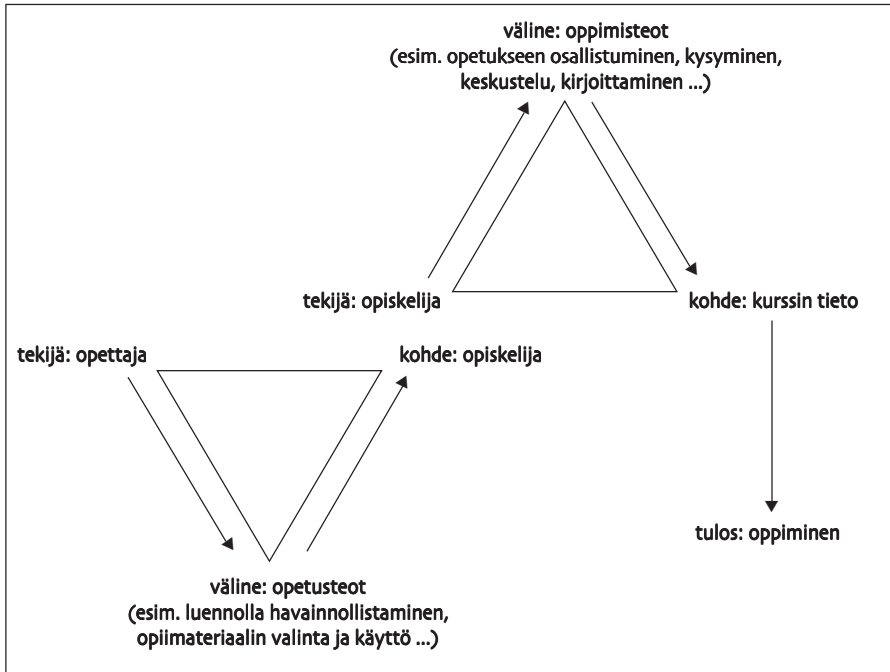
Kuva 4. Yhteenveto

Oppimista ja arviointia yhteistyöllä

”Opiskelija pitää ottaa mukaan laadunarviointiin, koska tulokset tehdään yhdessä – tai ainakin paremmat tulokset.”

Lahden ammattikorkeakoulu

Opiskelijan oppiminen korkeakoulun kokonaistavoitteena on samalla opiskelijan, mutta myös opettajan tavoittelema tulos. Jotta tämä tavoite saavutettaisiin, edellyttää se kummaltakin osapuolelta yhteistyötä. Yhteistyön edellytyksiin kuuluu oikein mielletty työnjako ja toiminnan kohteiden ymmärtäminen. Opettajan työn kohteena on opiskelija, johon hän yrittää vaikuttaa ja jota hän kannustaa, ja kehottaakin, oppimistekoihin. Opiskelija puolestaan työstää kurssin tietoa opettajan opetustekojen ja omien oppimistekojensa avulla. Tämä kahden työn ketjuuntuminen johtaa oppimiseen. (Ks. kuva 5.)

Kuva 5. Opettajan ja opiskelijan työ

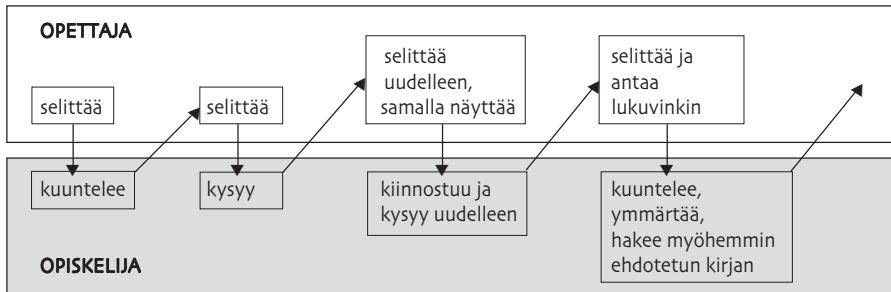
Opettajan opetusteko suuntautuu aina opiskelijaan ja opiskelijan tietoon opettavasta asiasta. Opiskelija oppii uutta aina siltä pohjalta mitä hän jo tietää asiasta. Opettaja ei voi onnistua tehtävässään ellei hän ota huomioon opiskelijan lähtötasoa, asenteita ja kiinnostusta, eikä mukauta opetustaan opiskelijan lähtökohtiin sopivaksi. Opiskelijan tulee puolestaan olla aktiivinen ja työstää kurssin tietoa itselleen sopivilla oppimisteoilla. Kummankin työn tavoitteena oleva oppiminen saavutetaan parhaiten yhteen sovitetulla työskentelyllä.

”Opettaja tuo opetuksellaan lisäarvoa oppimiseen. Opettajan opetusteot motivoivat opiskelijan oppimistekoihin.”

Lahden ammattikorkeakoulu

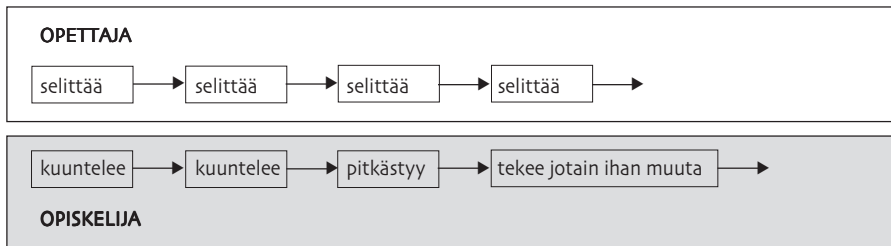
Opiskelijan ja opettajan työtä hahmottavissa kuvissa käytämme käsitteitä oppimisteko ja opetusteko. Yhteistyö rakentuu juuri näiden tekojen vuorovaihtukseen. Otetaan esimerkiksi perinteinen luento-opetustilanne. Suuri osa opetustilanteen opetusteista tehdään etukäteen, kun opettaja suunnittelee opetusta, määrittelee ydinainesta, valmistelee materiaalia, päättää kurssikirjallisuudesta jne. Opetuksen aikaisia opetustekoja ovat esimerkiksi selittäminen, havainnollistaminen, tehtävien antaminen, kuunteleminen ja havainnointi. Opiskelijan luento-opetuksen aikaiset oppimisteot ovat riippuvaisia opettajan tekemistä opetusteista. Jos opettaja selittää, opiskelija todennäköisesti tekee

oppimistekoina muistiinpanoja ja kuuntelee. Taitava opettaja tällaisessa selitys-kuuntelutilanteessa varmistaa, että opiskelijat ensinnäkin kuuntelevat, mutta myös ymmärtävät. Aktiivinen opiskelija puolestaan kuuntelee, ajattelee, tekee muistiinpanoja ja kysyy jos hän ei ymmärrä. Opiskelijan oppimisteoista vain murto-osa tapahtuu opetuksen aikana, loput tehdään itsenäisesti, mutta usein opettajan ohjaamana. Näin opetus- ja oppimisteot vaikuttavat toinen toisiinsa. (Ks. kuva 6.)

Kuva 6. Opetus- ja oppimistekojen ketju

Opetus- ja oppimisteot kulkevat kuvassa 6 yksinkertaistetusti vuorotellen, todellisuudessa ne esiintyvät vapaammin ja limittäin, jolloin niiden jatkuminen määräytyy toisen mukaan. Tärkeintä on kuitenkin, että niillä on yhteys toisiinsa. Jos opetus- ja oppimisteot eivät ole vuorovaikutuksessa, tilanne voisi kärjistettynä näyttää tältä (ks. kuva 7).

Kuva 7. Erilliset opetus- ja oppimisteot

Kuvassa 7 opetus- ja oppimisteoilla on omat polkunsa, eivätkä ne kohtaa. Kummallakin on omat toisistaan riippumattomat toimet ja tavoitteet. Seurauksena on, karkeasti todettuna, opetuksen hyödyttömyys. Jos ajatellaan näiden kahden esimerkin oppimisen laatua, voi helposti arvella, että ensimmäisessä tilanteessa opiskelijalla on paremmat mahdollisuudet oppia luennon asiat kuin jälkimmäisessä.

Esimerkki on luento-opetustilanteesta, mutta kaikessa opetuksessa ja oppimisessa tarvitaan vuorovaikutusta. Koska opetusteot ja oppimisteot tähtäävät samaan lopputulokseen, on niiden välinen yhteistyö laadun kannalta oleellista. Jos ne eivät ole yhteensopivia, voidaan laatu, mutta myös opetuksen tarkoitus kyseenalaistaa. Mitä tiiviimpää, luontevampaa ja monipuolisempaa yhteistyö on opetus- ja oppimistekojen (opettajan ja opiskelijan) välillä, sitä mielekkäämpää ja laadukkaampaa on opetus ja oppiminen.

Yhteistyökumppanuuden rakentaminen jo ennen opetustilannetta varmistaa opetuksen laatua. Opetus- ja oppimisteoista keskusteleminen ennalta mahdollistaa niiden parhaan yhteensovittamisen itse opetustilanteessa.

”Kun opiskelija otetaan mukaan opetusprosessiin jo opetuksen suunnitteluvaiheessa, varmistetaan opiskelijan sitoutumista ja myös sitä, että opetus tukee oppimista ja aikaan saadaan oppimistuloksia.”

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Opiskelija voi antaa opettajalle tiedon aiemmasta ymmärryksestään, kokemuksensa hyvistä opetusmenetelmistä, sekä ideoita opetuksen toteuttamiseen. Opiskelija voi asiantuntijana kertoa millaiset opetusteot kannustavat ja motivoivat häntä tekemään omia oppimistekoja.

Yhteistyönäkökulma kannattaa ulottaa monipuolisesti toteutettuun arviointiin saakka. Yhteistyökumppanuus arvioinnin suunnittelun ja toteuttamisen ketjussa hyödyttää koko koulutusorganisaatiota. Palauteprosessissa opiskelija nähdään usein vain palautteen antajana, joka passiivisesti ja hiljaisesti vastaa hänelle annettuun palautelomakkeeseen. Opiskelija voi kuitenkin olla aktiivinen ja osallistua palautteen suunnitteluun, kysymysten laatimiseen, keräämiseen, tulosten tiivistämiseen, kehittämiskohteiden esille nostamiseen, toimenpiteiden päättämiseen ja niistä tiedottamiseen.¹⁴ Yhteistyönäkökulman huomioiminen voisi ehkäistä alhaista vastausprosenttia (opiskelijat tietävät milloin palautetta kannattaa kerätä), lisätä motivaatiota antaa palautetta (opiskelijoiden laatimat relevantit kysymykset, opiskelijoiden antama palautteen palaute), kohdistaa palaute ja siitä seuraavat toimenpiteet tärkeisiin tekijöihin (opiskelijoiden laatimat kysymykset, opiskelijoiden mukana olo toimenpiteiden suunnittelussa). On koulutusorganisaation vastuulla, että opiskelijan kokemusta kuunnellaan ja sitä hyödynnetään laadun kehittämistyössä.

”Oppimista edistävän palautekulttuurin omaksuminen onyhtä lailla sekä opiskelijoiden että opetushenkilökunnan asia.”

Lapin yliopisto

¹⁴ Ks. Harvey 2003.

”Studenterna har synpunkter, åsikter, idéer och förbättringsförslag som kan vara mycket mer kreativa än vad t.ex. förvaltningen kan komma fram till. Åtminstone kan deras synvinklar föra diskussionen vidare och hjälpa högskolan att se blinda fläckar och flaskhalsar.”

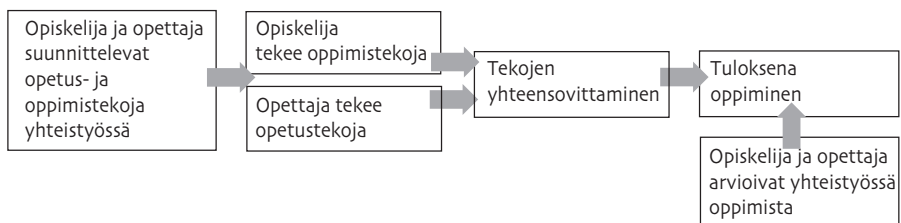
Svenska Handelshögskolan

Oppimista voidaan arvioida myös jatkuvana yhteistyönä, osana luonnollista työskentelyä. Ei ole aina välttämätöntä tai edes tarpeellista arvioida oppimista erillisillä palautelomakkeilla. Keskustelut opetuksen aikana ovat jatkuvaa arviointia, joka suuntaa opetuksen kehittämistä jo kurssin aikana. Dialoginen palaute kurssin lopussakin antaa usein enemmän konkreettisia kehittämisideoita kuin kirjallinen palaute. Dialogi mahdollistaa myös palautteen palautteen, joka usein koetaan palauteprosessin ongelmallisimpana kohtana.

”Om studenterna ser det som sitt ansvar att ge signaler då någonting går snett, får läraren i bästa fall möjlighet att rätta till saken innan det blir ett större problem, och innan kursen är slut och inget mer kan göras.”

Svenska Handelshögskolan

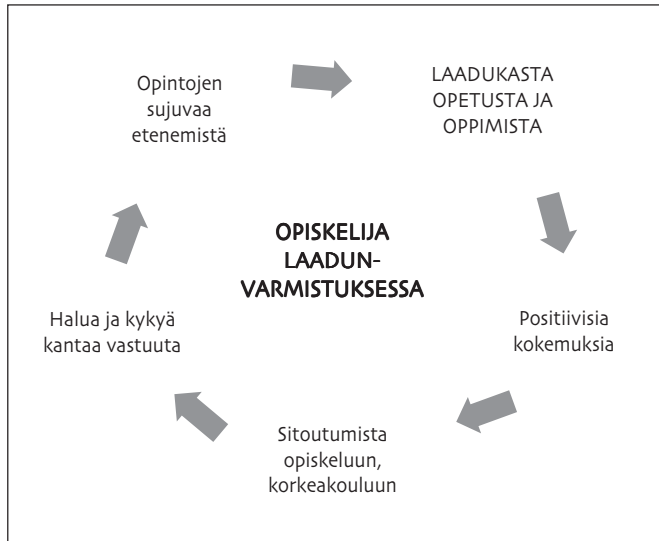
Yhteistyön huipentumana voidaan pitää sitä, että arviointi kohdistuu myös yhteistyökumppanuuteen. Idealisessa koulutusorganisaatiossa vallitsee jatkuvaa yhteistyötä kehittävä ilmapiiri. Sen sijaan että vastuut olisivat ahtaasti määriteltyjä, ne ovat jaettuina ja yhteisesti huollettuja.

Kuva 8. Yhteenveto

Opiskelijan mukaan ottamisen positiivisia piirteitä

Kun edellä hahmoteltuja ajatuksia konkretisoitiin OOLA-projektissa yhdeksässä eri korkeakoulussa, niin tulokseksi saatiin monia mielenkiintoisia mahdollisuuksia ja toimintamalleja. Näitä kuvauksia voi lukea seuraavista korkeakoulukohtaisista artikkeleista. Eräänlaisena kokoavana pohdintana syntyi kuviossa 9 kiteytetty opiskelijan mukanaolon positiivinen sykli.

Kuva 9. Opiskelijan mukanaolon positiivinen sykli

Opiskelijan mukanaolon positiivisissa syklissä näkökulmana on opiskelija ja hänen oppimisensa mielekkyys. Oppimisen oivallukset ovat parasta palkkiota opiskelijalle. Oppimisesta seuraava positiivinen kokemus innostaa ja sitouttaa opiskeluun ja korkeakouluun. Opiskelu tuntuu antoisalta ja samalla herää kiinnostus oppiaineeseen ja koko korkeakoulu yhteisöön, ja opiskelija on valmis kantamaan vastuuta opetuksen ja yhteisön kehittämistä. Korkeakoulussa opiskelijan eteneminen ja sitoutuminen heijastuu koko korkeakoulun toimintaan ja tulokseen. Hyvien oppimiskokemusten, sitoutumisen ja hyvän ilmapiirin siivittämänä opinnotkin etenevät. Tuloksellisuutta voidaan siis lisätä myös antamalla opiskelijalle laajempaa mahdollisuutta osallistua yhteisön toimintojen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Opetuksen laadunarvioinnin ollessa kyseessä on tietysti ensiarvoista, että laatu opiskelijan mukaan ottamisen seurauksena parantuu. On kuitenkin huomattava, ettei kyse ole pelkästään sisällöllisestä oppimisesta, vaan oppiminen liittyy laajemmin vastuun kantamiseen, tiimityöskentelyyn, palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen, kehittämistoimintaan ja tiimityöskentelyyn. Nämä osaamisalueet nousevat esille nykyajan työnantajien odotuksissa korkeakoulutuksen suhteen.

Työskentely OOLA-projektin aikana vahvisti, että opiskelijoiden mukaan ottaminen on tärkeää ja mahdollista. Opiskelijasukupolvet toisensa jälkeen on hyvä sitouttaa toimintaan ja heidän vastuutaan laadusta ja yhteisön toimivuudesta on uutterasti jaksettava nostaa esille. Pikkuhiljaa kulttuuri muuttuu ja opiskelijat sosiaalistavat toisensa osallistumaan. Kehittämistyö vaatii kuitenkin korkeakoululta jatkuvaa valmiutta ja reagointia. On arvioitava ja pohdittava uusia sitouttamisen ja innostamisen keinoja. Se mikä innostaa tänään, voi huomenna olla opiskelijoille ”out”.

”Opiskelija on opiskelun paras asiantuntija, sillä opiskelijalla on käytännön tietoa tenttikäytäntöjen soveltuvuudesta, opiskeluympäristön sopivuudesta ja opettajien asiantuntijuudesta. Vain kuulemalla opiskelijoiden kokemuksia ja ideoita voidaan tehdä opetusta kehittäviä muutoksia.”

Diakonia ammattikorkeakoulu

Jälkisanoja

Diakonia ammattikorkeakoulu

Järjestelmän tulee pyrkiä poistamaan esteet opiskelijavaikuttamisen tieltä ja opiskelijan osallistumismahdollisuudet laadunarviointiin tulee olla selkeät.

Opiskelijoiden vaikuttamisväylät ja keinot tulee nimetä ja niistä tulee tiedottaa laajasti.

Usein laatutyö on jotain ylimääräistä ja muiden töiden ohella tehtävää toimintaa. Tärkeää olisi kehittää sellaisia opiskelijoiden ja työntekijöiden työskentelytapoja ja toimintamalleja, joiden avulla laatutyö tulee luontevaksi osaksi ammattikorkeakoulun muuta toimintaa.

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu

... opiskelijat otetaan kumppaneina mukaan toimintaan, jolloin heidät voidaan sitouttaa Heliaan, koulutusohjelmaansa ja oppimiseensa.

Jos opiskelijat tietävät ja kokevat olevansa avainasemassa Helian kehittäjinä, ja näkevät palautteellaan olevan vaikutusta, he kokevat voivansa vaikuttaa opiskeluympäristöönsä. Tämä motivoi opiskelua.

Dialogin ja palautteen antamisen ja saamisen mahdollisuus auttaa opiskelijoita ja opettajia jaksamaan työssään.

Opiskelijalle itselleen oman työskentelyn ja opetuksen laadun arviointi antaa arvokasta harjoitusta arviointityöstä.

Yhteistyökumppanuus ei toteudu, mikäli opiskelijoita ei kuunnella.

Kuopion yliopisto

...laajoilla vaikutusmahdollisuuksilla on merkityksensä sekä opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavan mielekkään opiskeluympäristön muodostumisessa että uudenlaisen yhteisöllisyyden syntymisessä.

Lahden ammattikorkeakoulu

Yhteisen tekemisen kulttuuri kehittyy, kun eri toimijat tuntevat toisensa paremmin. Samalla syntyy luottamus yhteiseen päämäärään, opiskelijan oppimiseen ja siihen, että opiskelija saa parhaat mahdolliset eväät selviytyä työelämässä ja elämässä muutenkin.

Yhteistyön tiivistymisen kautta myös palautejärjestelmä kehittyy, uskalletaan antaa ja ottaa palautetta.

Opiskelijan laajaa näkemystä (ja esim. aikuisopiskelijan kokemusta) ei yksinkertaisesti ole varaa jättää hyödyntämättä.

Lapin yliopisto

Yksi yliopistossa opituista taidoista on kriittinen ajattelu. Jotta opiskelijat olisivat osaavia tulevaisuuden akateemisia, heidät tulisi opastaa antamaan palautetta myös opetuksen laadusta. Yhteistyössä opettajien ja hallinnon kanssa voidaan omaksua palautteen antamis- ja vastaanottamiskulttuuri, joka kehittää dynaamisesti opetusta.

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Opiskelija on oman oppimisensa subjekti ja asiantuntija sekä vastuussa oppimisestaan. Näin hän on myös tärkeä arvioija ja tiedonantaja opetusta kehitettäessä.

Svenska Handelshögskolan

Genom att engagera studenterna att delta i utvecklandet av undervisningen/kursen/utbildningen kan man öka motivationen för inläringen, vilket gör att studenterna studerar flitigare, har högre förväntningar och ställer högre krav på undervisaren. Det igen är mer motiverande för läraren och det kan i bästa fall leda till en positiv loop som leder till bättre kvalitet överlag och en för ständig kvalitetsutveckling gynnsam arbetskultur där man ser studenten mer som en partner än som en passiv mottagare eller kund.

Tampereen ammattikorkeakoulu

Opiskelijoiden mukanaolo on myös heille osa oppimista.

Opiskelijoiden mukanaolo organisaation kaikissa ryhmissä (johtoryhmät, aineryhmät jne.) parantaa tiedon kulkua ja poistaa vääriä tietoja ja auttaa siten koulutyytyväisyyden ja hyvän ilmapiirin saavuttamisessa ja parantaa tällä tavalla koko oppimisprosessin läpivientiä.

Tampereen yliopisto

Opiskelijoiden huomioiminen ei tarkoita ainoastaan opiskelijoiden mukaan ottamista laatutyöhön, vaan laadunarvioinnissa tulisi olla keskeisenä opiskelija- ja oppimisnäkökulma.

Lähteet

- Engeström, Y. 1988. Reviiriorganisaatiosta kokonaispalveluun. Kehittävän työntutkimuksen sovellus rakennushallinnon piiriorganisaatiossa. Oulun rakennustoimiston kehittämishankkeen I väliraportti. Helsinki: Rakennushallitus.
- Engeström, Y. 1990. Learning, working and imaging: twelve studies in activity theory. Helsinki: Orienta-konsultit.
- Harvey, L. 2003. Student Feedback. *Quality in Higher Education*. 9:1. 3–20.
- Harvey, L. & Newton, J. 2004. Transforming Quality Evaluation. *Quality in Higher Education*. 10:2. 149–165.
- Karjalainen, A. 2005. Koulutuksen laatujärjestelmän perusteet. Oulun yliopisto. Opetuksen kehittämissyksikkö. Artikkelijulkaisu 29.8.2005.
- Moon, J. Linking Levels, Learning Outcomes and Assessment Criteria. www.bologna-bergen2005.no/.../Seminars/040701-02Edinburgh/040701-02Linking_Levels_plus_ass_crit-Moon.pdf. Luettu 17.5.2006.
- Oulun yliopiston laatumanuaali. http://www oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/laatu/laatukasikirja_oy.pdf Luettu 17.5.2006.

3 Opiskelija Oulun yliopistossa – taustaa OOLA-projektille

Hanna Alaniska

OOLA-projektin korkeakoulukohtaisissa ideointipäivissä esiteltiin Oulun yliopiston opetuksen itsearviointijärjestelmää ja opiskelijan roolia siinä. Oulun yliopistossa opetuksen laadunarviointijärjestelmä on ollut Suomen yliopistoista pisimpään käytössä, yhteensä yli kymmenen vuotta. Opiskelijoille on siinä omat määritellyt tehtävänsä ja heitä on tuettu eri tavoin matkan varrella. Tämän kokemustiedon haluttiin välittyvän ja antavan ideoita mukana oleville korkeakouluille OOLA-projektin tavoitteen työstämisen tueksi.

Oulun yliopiston opetuksen itsearviointijärjestelmä

Oulun yliopistoon¹⁵ rakennettiin opetuksen itsearviointijärjestelmä vuosina 1993–1994 hyödyntäen olemassa olevaa monitieteistä kulttuuria ja sen toimivia käytänteitä. Laatu-järjestelmä muodostaa toiminnan kehikon ja antaa suosituksia. Toiminnan yksityiskohtainen toteuttaminen on laitosten vastuulla, koska kyseessä on sellaiset luovat opettamisen ja oppimisen prosessit, joiden yhteisiä suuntaviivoja ei voi etukäteen tai ylhäältä päin päättää.

Järjestelmän keskiöön nostettiin opiskelijan oppimisen edistäminen ja tukeminen, jota ohjaa laadukkaan opetuksen määrittelmä: ”Laadukas opetus on sellaista, joka auttaa opiskelijaa oppimaan asian helpommin, nopeammin tai syvällisemmin kuin se itseopiskellen olisi mahdollista.”¹⁶ Opiskelija nähdään tärkeänä yhteistyökumppanina, jonka arvioiden avulla voidaan löytää oppimista häiritseviä tekijöitä.

Opetuksen arvioinnin tulee olla jatkuvaa sekä antaa mahdollisuuksia kehittämiseen ja laadun parantamiseen. Tähän pyritään laitoksien itsearvioinnil-

¹⁵ Oulun yliopistossa on n. 16 000 opiskelijaa kuudessa eri tiedekunnassa (humanistinen, kasvatustieteellinen, lääketieteellinen, luonnontieteellinen, taloustieteellinen ja tekninen tiedekunta), henkilökuntaa on yhteensä n. 3000.

¹⁶ Karjalainen & Sippola 1998.

la, jonka pohjana voidaan käyttää tarkistuslistaa tai -matriisia. Avuksi on laadittu julkiset arviointikriteerit. Palautteen keräämisessä korostetaan laadullista eli sanallista palautetietoa, jotta ongelmat pääsisivät aidosti esiin ja samalla saataisiin jo kehittämisehdotuksia. Palautepäivä antaa keskustelu- ja kehittämisareenan arvioinnille. Palautteen tavoitteena on tuottaa relevanttia tietoa opiskelijoiden oppimisesta ja varmistaa opetussuunnittelun ja opetussuunnitelman toimivuus. Mahdollisimman kevyt ja yksinkertainen arviointi luo edellytyksiä jatkuvaan toteuttamiseen.

Opiskelijoiden vastuut ja tehtävät

Yliopiston perusopiskelijoille on rakennettu erilaisia mahdollisuuksia osallistua opetuksen laadunarviointityöhön. Myös ainejärjestöillä ja ylioppilaskunnalla on roolinsa laatujärjestelmässä. Nämä tehtävät ja toimenkuvat on kirjattu opetuksen laatumanuaaliin¹⁷ ja opiskelijajäsenen oppaaseen.¹⁸

Opiskelijat kehittäjinä, suunnittelijoina ja toteuttajina

Laatujärjestelmän tärkein toimija on jokaisella laitostasolla toimiva opetuksen kehittämistyöryhmä (OKTR), jonka tehtävänä on koordinoida ja kehittää laitoksen opetusta ja sen tukitoimia. Se suunnittelee mm. oppimisen arviointitoimet,¹⁹ palautteesta seuraavat kehittämistoimet ja laatii vuosittaisen itsearviointiraportin. Opiskelijat ovat mukana tässä käytännön laatutyössä juuri opetuksen kehittämistyöryhmien kautta. Jokaisessa ryhmässä on opiskelijoita ja henkilökuntaa yhtä paljon, noin 4–5 edustajaa kummastakin ryhmästä. Usean opiskelijaedustajan mukanaolo parantaa opiskelijoiden edustavuutta, antaa varaa opiskelijajäsenen poissaololle, lisää opiskelijoiden varmuutta ja rohkeutta kertoa epäkohdista, sekä varmistaa toiminnan jatkuvuuden opiskelijaedustajan vaihtuessa.

Opiskelijoille on määritelty OKTR:ssä omat tehtävät helpottamaan toimintaa ryhmässä. Opiskelijajäsenten ensimmäinen tehtävä on edesauttaa palauttejärjestelmän toimivuutta opiskelijoiden osalta (palautteen keruu, palau-

¹⁷ Oulun yliopiston laatumanuaali. http://www oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/laatu/laatu_kasikirja_oy.pdf.

¹⁸ Kopon käsikirja. <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/kopokasikirja.pdf>.

¹⁹ Palautteen keräämistavasta päättäminen, käytännön toimien seuraaminen ja tukeminen, palautteesta seuraavien toimien päättäminen.

tepäivät). Heillä on tärkeä rooli opiskelijoiden ja henkilökunnan yhdyshenkilöinä ja tiedonvälittäjinä. He tarkkailevat tietoisesti opiskelijoiden tuntoja ja tarpeita vieden niitä ajatuksia OKTR:lle. He vievät tietoa myös toiseen suuntaan eli tiedottavat omia opiskelijatovereitaan OKTR:ssä tehdyistä päätöksistä. Palautepäivän jälkeen opiskelijaedustajat laativat sivun mittaisen katsauksen laitoksen opetuksen laadusta (tilanteesta, ongelmista), jonka toimittavat opetuksen kehittämisyksikköön. Lisäksi heidän tehtävänä on pitää säännöllisesti yhteyttä opetuksen kehittämisyksikköön ja ylioppilaskuntaan. Jos kehittämistyöryhmä ei toimi tai tilanne laitoksella on jumiutunut, opiskelijajäsenten tehtävänä on tehdä aloite tilanteen korjaamiseksi.

Yliopistosta löytyy useita esimerkkejä, joissa opiskelijoilla on OKTR-työskentelyn myötä muotoutunut aktiivisempi tai vastuullisempi rooli. Palauteen keräämisessä aktiivisia opiskelijoita löytyy esimerkiksi historian laitokselta, taloustieteen tiedekunnasta, englannin kielen laitokselta sekä prosessi- ja ympäristötekniikan osastolta. Palautepäivän järjestämisessä aktiivisia esimerkkejä esittelen sähkö- ja tietotekniikan osastolta ja hammaslääketieteestä.

Tiiman (historian opiskelijoiden ainejärjestö) koulutuspoliittinen vastaava (kopovastaava) hoitaa pääasiallisesti palautejärjestelmää. Hän on henkilö, joka muistuttaa palautteen antamisen tärkeydestä sähköpostitse ja suullisesti monessa eri yhteydessä. Osa luennoitsijoista ja muista opettajista kerää palautetta kurssin jälkeen, jolloin opettajat vievät palautteet suoraan ainejärjestön huoneessa olevaan palautelaatikkoon. Myös kopovastaava kerää silloin tällöin palautetta luentosarjojen jälkeen. Kopovastaava käsittelee palautteen ja tekee niistä koosteen, josta keskustellaan kahdesti vuodessa järjestettävillä palautepäivillä. Jos palautetta on kerätty yleisesti jostain teemasta, palaute käsitellään myös OKTR:ssä ennen palautepäiviä. Ainejärjestön kopovastaava on vastuullisessa roolissa, mutta ainejärjestön mukaan työtaakka ei ole kohtuuton.

Finansi (taloustieteen opiskelijoiden ainejärjestö) on kerännyt palautetta pääsääntöisesti palautepäivien alla ja sitä on käsitelty yleensä kaksi kertaa vuodessa pidetyillä palautepäivillä. Palautetta kerätään mm. sähköisesti, joiden yhteenvedo toimitetaan ainejärjestölle palautepäivän suunnittelua varten. Englannin kielen laitoksella kaksi OKTR:n opiskelijajäsentä lukee saadut palautteet ja tekee niistä yhteenvedon. Tämän jälkeen he vievät palautteet OKTR:n käsiteltäväksi, jonka jälkeen tieto välitetään opettajille. Alkuperäiset kaavakkeet jäävät opiskelijoille. Prosessi- ja ympäristötekniikan osastolla toimii laboratorioissa oma sisäinen kehittämissyhmä, jonne kaikki opettajat tuovat koosteet omista palautteistaan. Palautteen positiivisia puolia pyritään monistamaan kaikkeen opetukseen ja ongelmallisia alueita ratkotaan yhdessä. Tässä laboratoriokohtaisessa kehittämissyhmässä on jokaisesta vuosikurssilta opiskelijaedustaja.

Osa laatujärjestelmää on palautepäivät, joita suositellaan järjestettävän keran lukukaudessa. Palautepäivä on avoin foorumi, johon sekä opettajat että opiskelijat osallistuvat. Opiskelijat ovat aktiivisesti mukana palautepäivän järjestämisessä, joillakin ainejärjestöillä on jopa päävastuu päivän toteutuksesta. Käytännön kokeilujen kautta on löytynyt toimiva tapa toteuttaa päivä ja saada mukaan laajasti opettajia ja opiskelijoita. Käytännöt vaihtelevat laitoksittain, mutta sähkö- ja tietotekniikan osaston ja hammaslääketieteen palautepäivät edustavat hyvin toiminutta mallia, joissa opiskelijat ovat aktiivisena järjestäjänä.

Sähkö- ja tietotekniikan osastolla päivää kutsutaan proffasitsiksi²⁰ ja sen järjestämisen päävastuu on opiskelijoilla. Päivän osallistujina on perinteisesti runsaasti opiskelijoita ja opettajia. Illalla järjestettyyn tapahtumaan on aina kutsuttu muutama työelämän edustaja kertomaan työelämän tarvitsemasta osaamisesta. Tämä käytäntö antaa kehittämiselle työelämän näkökulmaa, mutta myös houkuttelee opiskelijoita osallistumaan. Illan aikana kehitetään opetusta työpajoissa, joiden teemat on ainejärjestö päättänyt.

Hammaslääketieteen laitoksen kehittämispäivillä keväällä 2005 opiskelijoita oli läsnä lähes 100 %. Päivä oli osa opetusta ja sille oli varattu aika lukujärjestyksestä. Päivän aikana kuultiin alustuksia, mutta tärkeämmässä roolissa oli sähkö- ja tietotekniikan osaston tapaan työpajatyöskentely. Laitoksen opetuksen suunnittelija oli yhdessä ainejärjestön ja OKTR:n jäsenten kanssa miettinyt tärkeät ja ajankohtaiset teemat, joiden kehittämisestä haluttiin keskustella.

Ainejärjestöt ja ylioppilaskunta osana laatujärjestelmää

Ainejärjestöillä on merkittävä rooli OKTR:ien opiskelijaedustajien rekrytoinnissa. Niihin kehoitettiin vuonna 1994 perustamaan opintovastaavan toimi²¹ (nykyisin useimmiten koulutuspoliittinen vastaava), jonka tehtävänä on toimia OKTR:n opiskelijajäsenten puheenjohtajana. Näin opiskelijat ovat luontevasti sitoutuneet OKTR:ien toimintaan oman olemassa olevan ryhmittymän kautta. Ainejärjestö valitsee myös muut opiskelijajäsenet yhteistyössä laitoksen kanssa. Palautteen keräämisessä ja palautepäivien järjestämisessä aine-

²⁰ Sähköosaston opetuksen kehittämisseminaarin raportti <http://www.ee.oulu.fi/opiskelu/materiaali/Opetuksenkehittämisseminaari2005.pdf>.

²¹ "...kaikkiin laitoksiin perustetaan opetuksen kehittämissyöryhmä. Työryhmän jäsenenä on laitoksen opetushenkilökuntaa ja vähintään 4–5 opiskelijajäsentä. Samanaikaisesti kehoitetaan aineyhdistyksiä perustamaan opintovastaavan toimet. Opintovastaava on opetuksen kehittämissyöryhmän opiskelijatiimin johtaja." Opetuksen laadun parantaminen Oulun yliopistossa.

järjestöt ovat perinteisesti olleet aktiivisia, mistä kertovat edellä esitetyt esimerkit. Ainejärjestöt toimivat myös yhteistyössä oppimisen kehittämiseksi. Esimerkiksi humanistisen tiedekunnan ainejärjestöjen kattokilta vastaa vuosittain järjestettävästä humanistien työllistymispäivistä yhdessä ohjaus- ja työelämäpalveluiden sekä eri sidosryhmien kanssa. Kaksipäiväisessä tapahtumassa työelämässä olevat humanistit, ammattijärjestöjen edustajat ja kulttuurialan työllistäjät kertovat näkemyksistään ja keskustelevat opiskelijoiden kanssa.

Ylioppilaskunnan tehtäviin laatujärjestelmässä kuuluvat laatujärjestelmän seuranta ja tuki yhdessä opetuksen kehittämissyksikön kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutustilaisuuksien järjestämistä ja tukimateriaalin valmistamista erityisesti opiskelijoille. Ylioppilaskunta pitää yllä sähköpostilistaa koulutuspoliittisista vastaavista ja OKTR:n opiskelijajäsenistä. Ylioppilaskunta ja opetuksen kehittämissyksikön yhteinen Kopo-klubi tähtää opiskelijoiden aktiivisuuden herättämiseen ja tukemiseen, josta lisää seuraavassa kappaleessa.

Opiskelijoiden roolin tukeminen

Opiskelijoiden mukanaolo laatutyössä on ensiarvoista, ja heitä pitää tukea ja kannustaa tehtävässä. Laadun kehittäminen kuuluu luonnollisesti henkilökunnan työhön ja heillä on myös vastuu opiskelijoiden innostamisesta ja tukemisesta. Oulun yliopistossa opiskelijoita on aktivoitu toimintaan monin eri tavoin. Opiskelijoita tuetaan niin tiedekunnan ja laitosten taholta, mutta myös hallinnosta. Opetuksen kehittämissyksikön Oppimiskulttuurin vuosikymmen on 10 vuotta kannustanut opiskelijoita oppimiseen ja yhteisössä vaikuttamiseen.

Opiskelijan tietoisuutta oman oppimisensa merkityksestä on herätetty vuosittain kaikille uusille opiskelijoille jaettavalla *Matkaopas tiedeyhteisöön* -kirjalla. Vuonna 2005 kirjan korvasi *Pieni opiskeluopas*²² ja postikortti, joihin oli tiivistetty opiskeluohjeita. Opiskelijoille on tehty myös oppimista tukeva nettisivusto Oppimisklinikka.²³ Myös laitokset ovat tehneet erilaisia oppaita tähän tarkoitukseen.²⁴

²² Ks. <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/index.html>.

²³ Ks. <http://www oulu.fi/opetkeh/oppimisklinikka/index.html>.

²⁴ Esimerkkejä humanistisen tiedekunnan materiaalista: Historian opiskelijoiden *Manuale Historiae*, <http://www oulu.fi/historia/manuale.htm>, <http://www oulu.fi/historia/manuale.htm>, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikön opas *Ensi askelia tieteen tiellä* <http://www oulu.fi/ktk/kasope/opetus/kirjall.htm>, *Logopedian matkaopas* (SILO); *Iloinen graduunkäyttäjä. Opas opiskelijoille ja ohjaajille*. Sorvali, I. – Huhtala, P. Oulun yliopiston oppimateriaalia B1. (SR-PKL); *Essay, Lerntagebuch, Schriftliche Hausarbeit, Seminararbeit, Pro-Gradu-Arbeit. Ein Leitfaden für schriftliche Arbeiten während der germanistischen Studien*. Soronen, S. – Salmela, N. – Bluhm, L. Oulun yliopiston oppimateriaalia B3. (SRPKL); Leppihalme, I., *Ohjeita kirjallisuuden opinnäytetöihin* (TAIDA).

Opetuksen kehittämissyksikkö on säännöllisesti keskustellut opiskelusta ja oppimisesta ainejärjestöjen kanssa. Opiskelijat ovat voineet nostaa esille niin toimivia käytäntöjä kuin ongelmakohtia esille laitoksen ulkopuolisen henkilön kanssa. Samaisissa tilanteissa on opiskelijoita informoitu heidän vaikutusmahdollisuuksistaan, kannustettu heitä aktiivisuuteen, palautteen antoon ja yhteistyöhön laitoksen kanssa. Ainejärjestöille on tehty erilaisia kyselyjä,²⁵ joiden tavoitteena on ollut selvittää ainejärjestöjen toimintaa ja kyselyn julkaisun kautta levittää heidän hyviä käytäntöjään. Kyselyillä on myös pyritty aktivoimaan ainejärjestöjä pohtimaan omaa toimintaa ja vastuutaan opiskelijoiden etujen ajajana. Ad fontes²⁶-palkinto jaettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2005 ja sen tavoitteena on aktivoida ja palkita ainejärjestöjä opetuksen kehittämistyöstä. Palkinto annetaan ainejärjestön ehdotuksesta ja laitoksen OKTR:n suosituksesta opiskelijalle tai opiskelijaryhmälle. Opiskelijoiden tietoisuutta palautteen antamisesta on tuettu mm. erilaisilla tempauksilla.²⁷

Opiskelijoita on luonnollisesti kaikissa hallintoelimissä myös Oulun yliopistossa. Ylioppilaskunta ja opetuksen kehittämissyksikkö kouluttavat vuosittain hallinnossa toimivia opiskelijoita, koulutuspoliittisia vastaavia ja OKTR:ien opiskelijajäseniä. Hallinnon opiskelijaedustajille, koulutuspoliittisille vastaaville²⁸ ja OKTR opiskelijaedustajille²⁹ on laadittu toiminnan tueksi oppaat. Lisäksi heille tarjotaan tarpeen mukaan konsultointia opetuksen kehittämisyksiköstä ja ylioppilaskunnasta.

Kokemukset opiskelijoiden innostamisessa laatutyöhön ovat osoittaneet, että laitoksilla, joissa on avoin ja välittävä ilmapiiri, ovat opiskelijat aktiivisia. Näillä laitoksilla kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijoihin ja heidän integroitumiseen laitoksen toimintaan. Ne ovat järjestäneet niin virallisia kuin epävirallisia tilaisuuksia yhteistyössä ainejärjestön kanssa. Arkipäivän toiminnassa opettajien ja opiskelijoiden suhde on avoin ja dialoginen. Opettajat ottavat kontaktia opiskelijoihin myös opetustilanteiden ulkopuolella ja ovat valmiita keskustelemaan ja vastaanottamaan palautetta jatkuvasti.

Yli kymmenen vuoden olemassa olonsa aikana laatujärjestelmä on osoittautunut toimivaksi, mutta kehittämistyö on jatkuvaa. Oulun yliopistossa on huomattu, että laatujärjestelmän toimintaa ei takaa ohjeitten olemassaolo. Yliopiston toimintakulttuurissa tukitoimien täytyy olla jatkuvia. Tämä tarkoittaa

²⁵ Esimerkiksi Ainejärjestöt toiminnassa <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/index.html>.

²⁶ Ks. lisää palkinnosta <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/index.html>.

²⁷ Esimerkiksi Oppimiskulttuurin katukahvilat, kopo-klubin seminaarit, Anna opelle omena -viikko.

²⁸ <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/kopokasikirja.pdf>.

²⁹ <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/oktropas.pdf>.

sitä, että yliopiston laatuvaastavien tulee olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa kentän toimijoiden kanssa. Erityisesti opiskelijoiden aito huomioonottaminen edellyttää intensiivistä yhteistyötä ja jatkuvaa käytänteiden hienosäätöä. Oulun yliopistossa tätä on tehty Oppimiskulttuurin teemavuosikymmen projektissa (1996–2006). Projektin päättyminen vuonna 2006 vaatii opiskelijoiden aktivoimisen kysymysten miettimistä uudelleen. Onko kymmenen vuoden aikana onnistuttu luomaan aktiivisia ja pysyviä toimintamalleja opiskelijakulttuuriin ja tarvitaanko vielä ulkopuolista tukea niiden toimintaan ja kehittämiseen. Opiskelijoiden työn tukemiseen ja kannustamiseen tullaan suosittamaan opintopiste palkkiota. Jatkuvana haasteena on myös hyvien olemassa olevien käytäntöjen levittäminen. Palautteen osalta kehittämistyötä vaativat oppimispalautekysymykset.

Lähteet

- Ainejärjestöt toiminnassa – Kokemuksia ja uusia ideoita. Luettu 17.5.2006.
<http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/index.html>. Luettu 17.5.2006.
- Karjalainen, A. & Sippola, P. 1998. *Opetusta kehittävä laadunarviointijärjestelmä Oulun yliopistossa*. Teoksessa Hämäläinen, K. & Moitus, S. (toim.): Laatu korkeakoulutukseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 6.
- Kempainen, T. & Latomaa, T. 2002. *Ensi askelia tieteen tiellä. Johdatus tiedonhakuun ja tieteelliseen kirjoittamiseen*. 2., korjattu painos. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 5/2002. RLINK <http://www oulu.fi/ktk/kasope/opetus/kirjall.htm>, <http://www oulu.fi/ktk/kasope/opetus/kirjall.htm>.
Kopon käsikirja. <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/kopokasikirja.pdf>. Luettu 17.5.2006.
- Logopedian matkaopas. <http://www oulu.fi/silo/lfljaos/logopedia/matkaopas.html>.
 Luettu 17.5.2006.
- Manuale Historiae. <http://www oulu.fi/historia/manuale.htm>. Luettu 17.5.2006.
- Opetuksen laadun parantaminen Oulun yliopistossa. Kehittämisohjelma. Hyväksytty hallituksen kokouksissa 15.12.1993 ja 24.10.1994. Oulun yliopisto. Opintotoimisto.
- Opetuksen kehittämistyöryhmän opiskelijajäsenen opas <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/oktropas.pdf>. Luettu 17.5.2006.
- Oppimisklinikka. <http://www oulu.fi/opetkeh/oppimisklinikka/index.html>. Luettu 17.5.2006.
- Oulun yliopiston laatumanuali. http://www oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/laatu/laatukasikirja_oy.pdf. Luettu 17.5.2006.
- Pieni opiskeluopas. <http://www oulu.fi/opetkeh/opiskelijoille/index.html>. Luettu 17.5.2006.
- Soronen, S., Salmela, N. & Bluhm, L. 2002. *Essay, Lerntagebuch, Schriftliche Hausarbeit, Seminararbeit, Pro-Gradu-Arbeit. Ein Leitfaden für schriftliche Arbeiten während der germanistischen Studien*. Oulun yliopiston oppimateriaalia B1. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Sorvali, I. – Huhtala, P. 2000. *Iloinen graduntekijä: Opas opiskelijoille ja ohjaajille*. Oulu: Oulun yliopistopaino.
Sähköosaston opetuksen kehittämisseminaarin raportti <http://www.ee.oulu.fi/opiskelu/materiaali/Opetuksenkehittamisseminaaari2005.pdf>. Luettu 17.5.2006.

Julkaisemattomat

Leppihalme, I. *Ohjeita kirjallisuuden opinnäytetöihin* (TAIDA).

4 Ideoita ja malleja korkeakouluista

Diakonia ammattikorkeakoulu

Hannu Harri, Paula Koistinen, Hanna Mylly, Anne Määttä, Saara Nurmi, Kristiina Wallenius

Diakonia ammattikorkeakoulu

Diak on noin 3000 opiskelijan ammattikorkeakoulu. Organisaatio jakautuu TutkintoDiakiin ja PalveluDiakiin. TutkintoDiak järjestää ammattikorkeakouluopetusta hoitotyön, sosiaalialan, viittomakielentulkin ja viestinnän koulutusohjelmissa. Näin ollen Diakista valmistuu medianomeja (AMK), sairaanhoitajia (AMK), terveydenhoitajia (AMK), sosionomeja (AMK) ja viittomakielentulkkeja (AMK). Ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja järjestetään sosiaali- ja terveystalalla. Sosionomeilla ja sairaanhoitajilla on mahdollisuus opiskella myös kirkollinen kelpoisuus seurakunnan diakonian, diakonissan tai nuorisotyönohjaajan virkaan.

PalveluDiak tarjoaa työelämälle koulutus-, tutkimus- ja kehittämisspalveluita. Koulutuspalveluihin kuuluvat työyhteisöille räätälöidyt täydennyskoulutukset, ammatillista kasvua tukevat erikoistumisopinnot sekä avoimen ammattikorkeakoulun opetus. Keskeistä osaamista ovat tutkimusten ja arviointien tekeminen. Samoin työnohjauspalvelut ja kehittämishankkeet ovat osa palveluvalikoimaa. Diakissa on toimipisteitä kahdeksalla eri paikkakunnalla: Helsingissä, Järvenpäässä, Kauniaisissa, Lahdessa, Turussa, Porissa, Pieksämäellä ja Oulussa.

Laatutyötä Diakissa

Diakin laatutyön kehittäminen on lähtenyt voimakkaammin liikkeelle vuoden 2004 alussa perustetun työryhmän myötä. Laatutyön koordinoinnista vastaa kehittämisspäällikkö yhdessä laaturyhmän kanssa. Prosessien kuvausten ja laatuun liittyvien erillishankkeiden (esim. Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa OOLA) kautta on päästy kiinni laatuun vaikuttaviin tekijöihin. Samalla toimijat (opiskelijat, opettajat, tukihenkilöstö ja päätöksentekijät) ovat osallistuneet laatutyön kehittämiseen. Jatkossa mittareiden täsmentäminen ja laatu-

järjestelmän käyttöönotto mahdollistavat pitkäjänteisen toiminnan ja sen ohjauksen kehittämisen.

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa (OOLA) hankkeeseen osallistui ammattikorkeakouluja ja yliopistoja, joista yhtenä Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakissa toimi syksyn 2005 ajan OOLA-ryhmä, johon kuuluivat yksikönjohtaja Hannu Harri, yliopettaja Paula Koistinen, T&K-suunnittelijat Hanna Mylly ja Anne Määttä, opintojen ohjaaja Saara Nurmi ja opiskelijakunnan O'Diakon puheenjohtaja Kristiina Wallenius, joka toimi myös ryhmän puheenjohtajana.

Diakin toiminnan kehittämisen yhtenä haasteena on eri paikkakunnilla opiskelevien opiskelijoiden osallistaminen kehittämistyöhön. Diak toimii kahdeksalla paikkakunnalla ja eri yksiköiden koulutustehtävissä ja toimintaympäristöissä on eroja. Siksi Diakissa on erityisesti syytä kiinnittää huomiota opiskelijoiden mahdollisuuksiin vaikuttaa sekä oman yksikkönsä että koko ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen.

Diakin opiskelijoiden osallistuminen laadun kehittämiseen ei ole vain opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksiin ja oikeuksiin liittyvä kysymys. Diakin opiskelijat opiskelevat koulutusaloilla, joilla yhteisöllisyyteen ja ihmisten kanssa tehtävään työhön liittyvät taidot ovat tärkeitä. Siksi opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksiin liittyy myös kasvatuksellisia tavoitteita. Diakista valmistuvalla opiskelijalla on hyvä olla myös kansalaisyhteiskunnassa toimimiseen tarvittavia taitoja.

Opiskelijan rooli Diakin opetuksen laadunarvioinnissa

Taustaa opiskelijan roolille

Yksi Diakin arvoperustasta nouseva tavoite on kouluttaa opiskelijoista aktiivisia ja eettisesti taitavia kansalaisyhteiskunnan jäseniä. Tämä tavoite antaa vahvan pohjan opiskelijoiden osallistumiselle myös opetuksen laadunarviointiin. Opiskelijoiden ottaminen mukaan kattavasti eri työryhmiin, ei vain laadun arviointiin, auttaa opiskelijaa hahmottamaan suuriakin kokonaisuuksia ja sitä kautta selkiyttää demokraattisen yhteiskuntamme toimintamalleja. Ottamalla opiskelijat mukaan laadunarviointiin Diak toteuttaa näkyvästi arvoperustaansa.

Laadunarvioinnissa käytetään usein huippuosaajia ja ammattialaisia. Kuka kuitenkin osaisi paremmin arvioida opiskelua kuin opiskelija? Opiskelija on opiskelun asiantuntija. Tätä ajatusta kannattaa hyödyntää esimerkiksi hallinnossa, koulutuksen suunnittelemisessa ja työelämäyhteistyössä. Ottamalla opiskelijat mukaan jo suunnittelutyöhön vahvistetaan koko ammattikorkeakoulu-yhteisön demokratiaa. Samalla saadaan vakautta suunnitteluun, jolloin opetuksen ja oppimisen prosessit kohtaavat.

Työelämäyhteistyön laatua arvioitaessa on tärkeä muistaa niiden opiskelijoiden asiantuntijuus, jotka ovat jo olleet harjoittelussa tai työelämäkokemusta omaavat aikuisopiskelijat. He tietävät työelämän tarpeet ja toiveet, jotka ovat ensiarvoisen tärkeitä työharjoittelujen tavoitteita, sisältöjä, ohjausta, arviointia ja palautetta suunniteltaessa. Työharjoittelujen arvioinnin kautta voidaan opiskelijoiden osallistumista hyödyntää myös palautejärjestelmän kehittämisessä. Harjoittelun päätteeksi käytävissä arviointikeskusteluissa kootun palautteen käsitteleminen yhdessä ammattikorkeakoulun ja työelämäyhteistyökumppaneiden kanssa mahdollistaa vahvan palautejärjestelmän kehittämisen.

Opiskelijan rooli käytännössä

Nykyisin ammattikorkeakouluopiskelijoilla on velvollisuus/oikeus osallistua ammattikorkeakoulun toimintaan. Ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulussa on opiskelijakunta, jonka tehtävänä on valita opiskelijoiden edustajat ammattikorkeakoulun hallitukseen ja muihin toimielimiin sekä osallistua ammattikorkeakoulun muuhun toimintaan (351/2003 § 42). Diakissa toimii opiskelijakunta O'Diako ja sen lisäksi jokaisessa yksikössä oma opiskelijajyhdistys.

Monissa Diakin yksiköissä järjestetään säännöllisesti opiskelijajyhdistyksen puheenjohtajan, yksikönjohtajan ja opinto-ohjaajan tapaamisia. Niissä arvioidaan ja suunnitellaan opiskelijoiden näkökulmasta koulun toimintaa ja pidetään yllä yhteistoiminnallista työtettä sekä pyritään etsimään yhteisesti keinoja tarttua kehitettäviin asioihin.

Lisäksi opiskelijajyhdistyksellä on joissakin yksiköissä edustaja erilaisissa työryhmissä. Esimerkiksi Pieksämäellä toimii koordinaatioryhmä, jossa työskentelevät yksikönjohtaja, kv-koordinaattori, oppilaanohjaaja, aluekehityksen koordinaattori, alakohtaiset yhdysopettajat sosiaali-, terveys- ja kirkonalalta sekä yliopettajat. Tämä on todettu osallistavaksi, kehittämistyötä edistäväksi ja vaikuttamismahdollisuuksia lisääväksi. Opiskelijat osallistuvat myös opintokokonaisuuksien suunnitteluun. Opiskelijoiden osallistuminen toimii ajoittain hyvin ja ajoittain esim. harjoittelu aiheuttaa osallistumisen esteitä.

Osassa Diakin yksiköistä toimii pitkäkestoinen tuutorointi, joka onnistuessaan tuo mahdollisuuden vaikuttaa pienryhmässä. Jos tuutorryhmässä onnistutaan luomaan turvallinen, avoin ja rakentava ilmapiiri, voidaan laatukskusteluja käydä myös siellä.

Koko Diakin tasolla opiskelijakunnan edustajat ovat mukana verkostoryhmissä esim. opinto-ohjauksen verkostoryhmässä. Tämä on hyvä kanava saada opiskelijoiden mielipide esille ja myös opiskelijoille vaikuttamismahdollisuus.

Aikaisemmin opiskelijoilta kerättiin palautetta koko Diakin tasolla internetin välityksellä jokaisesta päättyneestä opintokokonaisuudesta. Järjestelmässä oli hyvää se, että palautteen anto liittyi opintokokonaisuuteen. Palautteen käsittelemistä ei kuitenkaan oltu suunniteltu ja sen työstäminen jäsenyntyneesti oli puutteellista. Palautteen käsittelyssä ei ollut mukana opiskelijoita eikä palautteen vaikutuksista informoitu riittävästi opiskelijoita. Opiskelijat kokivat myös, ettei palautteiden vaikutus näkynyt toiminnassa. Kyseisestä järjestelmästä luovuttiin.

Nykyisin opiskelijapalautetta kerätään koko Diakin tasolla vuotuisella opiskelijakyselyllä. Kyselyssä kartoitetaan kokemuksia ja kommentteja esimerkiksi harjoittelusta, ilmapiiristä, tukipalveluista ja opetuksesta. Vuosittaisessa kyselyssä pitäisi ottaa entistä painokkaammin oppiminen lähtökohdaksi. Kehitettävää on edelleen palautteen käsittelyssä. Tärkeää olisi käydä palaute systemaattisesti läpi opettajien ja opiskelijoiden kanssa yhdessä.

Diakin jokavuotisiin kehittämispäiviin osallistuu koko ammattikorkeakoulun henkilöstön lisäksi myös opiskelijaedustajat sekä yksiköistä että opiskelijakunnasta. Näin arviointi ja kehittämissasiat tulevat samanaikaisesti henkilöstön ja opiskelijoiden tietoon.

Ajatuksia opiskelijan roolin laajentamisesta Diakissa

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa (OOLA) hankkeen puitteissa järjestimme Diakissa Ideointipäivän, jonka tarkoituksena oli koota näkemyksiä ja yhteisiä ajatuksia opiskelijoiden roolin laajentamiseksi Diakin laatutyössä, erityisesti opetuksen laadunarvioinnissa. Ideoita syntyi monia, joista tärkeimmät esittelemme tässä.

Opetuksen laadunarvioinnin lähtökohdaksi tulisi ottaa opetuksen sijaan oppiminen. *Diakin toiminnan tavoitteena tulee olla opiskelijan oppiminen.* Opiskelijan vastuullista roolia oppijana ei tarpeeksi korosteta. Vastuullisuus molemminpuolisesta vaikuttamisesta tarvinnee korostuneempaa esille ottoa. Valitettavasti Diakissa näkökulma on edelleen opettamisessa oppimisen sijaan. Asenteiden muuttamiseksi ajatus olisi hyvä kirjata pedagogiseen strategiaan ja sitä kautta sisällyttää se myös osaksi opetussuunnitelmien kehittämistä.

Diakin tulee mahdollistaa opiskelijalle opetuksen kehittämiseen vaikuttaminen. Entisestäään tulisi kehittää erilaisia keinoja saada opiskelija osallistumaan opetuksen kehittämiseen ja toisaalta poistaa niitä organisaatiossa olevia esteitä, jotka vaikeuttavat opiskelijan osallistumista.

Diakissa tulee yhteisesti määritellä se miten opiskelijan oppiminen varmistetaan, millaisia työkaluja ja mittareita varmistamiseen on olemassa ja miten niitä käytetään.

Diakin opiskelijoilla tulee olla selkeä kuva siitä, miten palautetta kerätään, miten sitä käsitellään ja hyödynnetään. Hyvä olisi kartoittaa miten opiskelijaintraa voitaisiin hyödyntää palautteen keräämisessä ja toisaalta palauteprosessin etenemisessä. Lisäksi opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus antaa palautetta ja tehdä aloitteita virallisen palautejärjestelmän ulkopuolellakin. Täytyykin kehittää keinoja, miten opiskelijoilta spontaanisti tulevaa palautetta voidaan hyödyntää.

Diakin opiskelijoille tulee tarjota opastusta / koulutusta palautteen antamisesta ja kehittämistoimintaan osallistumisesta. Koulutuksella vahvistettaisiin korkeakoulun ja opiskelijoiden välistä yhteiskumppanuussuhdetta. Koulutuksen järjestäminen voisi olla Diakin laaturyhmän ja opiskelijakunta O'Diakon vastuulla.

Ideat ja toimintasuunnitelma niiden toteuttamiseksi

Hyödyntäen Ideointipäivässä nousseita ajatuksia OOLA-ryhmän jäsenet esittelivät ideoita Diakin Yliopettajien ja Opintojen ohjauksen verkostoryhmissä. Niissä käytyjen keskustelujen pohjalta OOLA-ryhmä päätyi esittämään kolmea ideaa, joita lähdetäisiin yhdessä toteuttamaan. Ideoiden toteuttamiseksi ajankohdaksi sovittiin tavoitesopimuskausi 2007–2009. Ideoiden toteuttamisesta ovat vastuussa Laaturyhmä, Yliopettajat, Opintojen ohjaajat ja opiskelijakunta. (Ks. liite Diakin toimintasuunnitelma.)

A. Opiskelijoiden osaamista liittyen arviointiin ja palautteen antamiseen vahvistetaan ja samalla synnytetään ammattikorkeakoulun ja opiskelijoiden välistä kumppanuutta

Toimenpiteinä tämän idean toteuttamiseksi ehdotetaan seuraavia:

- Järjestetään opiskelijoille ja henkilökunnalle yhteinen koulutuspäivä.
- Kehitetään opinto-opasta niin, että se sisältää selkeitä ohjeita palautteenantamisesta ja opiskelijoiden mahdollisuudesta ja velvollisuudesta osallistua yhteiseen kehittämistoimintaan.
- Kartoitetaan ja tiedostetaan opiskelijoiden vaikuttamisen esteenä olevat organisaation rakenteet ja toimitaan tehokkaasti niiden poistamiseksi.

B. Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen kehittämiseen ja arviointiin mahdollistetaan osana opiskelua

Toimenpiteinä tämän idean toteuttamiseksi ehdotetaan seuraavia:

- Kehitetään arviointia pitkäkestoisen opettajatuutoroinnin avulla.
- Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen kehittämiseen ja arviointitoimintaan määritellään opintopistein.

- Pieksämäen yksikössä elvytetään uudelleen keskustelufoorumi-idea (toiminta lopetettiin niukan opiskelijaosallistumisen vuoksi). Foorumin keskusteluteemat päätetään yhdessä opiskelijakunnan kanssa ja kulloisenkin foorumin alustajina toimivat opiskelijat ja opettajat. Keskustelun päätteeksi sovitaan toimenpiteet, joihin ryhdytään yhdessä tilanteen korjaamiseksi. Foorumi liitetään osaksi opiskelijoiden opiskeluohjelmia, jotta opiskelijoilla on hyvät mahdollisuudet osallistua.

C. Kehitetään sellaisia arvioinnin ja kehittämistoiminnan muotoja, jotka vahvistavat opiskelijan ammatillista kasvua

Toimenpiteenä tämän idean toteuttamiseksi ehdotetaan, että luodaan ja tuetaan opiskelijan ja työelämän edustajien mahdollisuuksia osallistua yhdessä opetuksen kehittämiseen ja arviointiin.

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu

Tiina Junkkari, Anne Koppatz, Paula Ronkainen, Reija Sandelin, Tuovi Soisalon-Soininen, Karoliina Viitasalo, Johanna Vuori

OOLA-projekti Heliassa

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu Helian OOLA-tiimiin kuului seitsemän jäsentä: laatuvaava Tiina Junkkari, koulutusohjelmapäälliköt Paula Ronkainen (Degree Programme for Multilingual Management Assistants, Helsinki), Reija Sandelin (utbildningsprogrammet i företagsekonomi, utbildningsprogrammet för turism, Borgå), Tuovi Soisalon-Soininen (matkailun koulutusohjelma, Porvoo) ja Johanna Vuori (johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma, Helsinki) sekä opiskelijajäsen Karoliina Viitasalo (johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma, Helsinki) ja Anne Koppatz Finnair Oyj: sta. Karoliina Viitasalo kirjoittaa opinnäytetyönsä projektista.

Tiimin työskentely alkoi varsinaisesti syyskuussa 2005, jolloin ryhmän jäsenet lukuun ottamatta opiskelijajäsentä tekivät projektiin kuuluvan ennakkotehtävän eli määrittivät opiskelijan ja opettajan roolia Heliassa asiakkuusyhteistyökumppanuus-näkökulmasta. Samat ryhmän jäsenet osallistuivat OOLA-projektin yhteiseen aloituspäivään 19.9.2005 Helsingissä. Aloituspäivänä korkeakoulujen tiimit saivat lisätietoja projektista ja sen tehtävistä. Tiimiläiset myös ohjattiin projektin vetäjän, Oulun yliopiston sähköiseen oppimisympäristöön, jossa oli verkkomateriaalia muun muassa aiheista opetuksen laadun arviointi ja opiskelijoiden osallistuminen arviointityöhön, ja jossa tiimiläiset voivat keskustella keskenään.

Aloituspäivän jälkeen syksyllä 2005 ja tammikuussa 2006 tiimiläiset tekivät projektin tehtäviä ja tutustuivat lähdemateriaaleihin itsenäisesti ja ryhmässä. OOLA-tiimin tapaamisia oli yhteensä seitsemän. Projektia käsiteltiin lisäksi kolme kertaa Porvoossa ns. Kopos-kokouksissa, kahdesti JOOP-kokouksissa ja samoin kaksi kertaa Helian johtoryhmän kokouksissa ja koulutusohjelmapäälliköiden kokouksissa. Porvoon johtoryhmä käsitteli aihetta kerran kokouksessaan.

Helian Oulunkylän (Helsinki) yksikössä pidettiin opiskelija opetuksen laadun arvioinnissa -aiheinen, kaikille Helian opiskelijoille ja henkilökunnalle avoin ideointipäivä 22.11.2005. Paikalla oli helialaisten lisäksi projektikoordinaattori Hanna Alaniska Oulun yliopistosta sekä Anu Keto Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiasta, suun terveydenhuollon koulutusohjelmasta. Kyseinen koulutusohjelma oli ollut OOLA-tiimin benchmarking-kohteena, sillä siellä opiskelijapalautteeseen on kiinnitetty paljon huomiota, ja palautetta kerätään ja käsitellään kattavasti. Korkeakoulujen arviointineuvosto oli nimitänyt suun terveydenhuollon koulutusohjelman vuonna 2005 yhdeksi ammattikorkeakoulujen opetuksen laatuyksiköistä.

Ideapäivänä Hanna Alaniska kertoi opiskelijan roolista laadun arvioinnissa Oulun yliopistossa ja OOLA-tiimin jäsenet Reija Sandelin, Tuovi Soisalon-Soininen ja Anne Koppatz opiskelijan arviointityöstä ruotsalaisissa korkeakouluissa. Anu Keto esitteli Stadian palautekäytänteitä. Päivän loppuksi ideoitiin esimerkiksi opiskelijan roolin vahvistamista ja opiskelijoiden ja opettajien yhteistyön vahvistamista Heliassa.

Opiskelija opetuksen laadun arvioinnissa -projekti päättyi virallisesti maanantaina 23.1.2006, jolloin pidettiin korkeakoulujen yhteinen päätöspäivä Helsingissä. Päivän aikana jokainen tiimi esitteli omat kehitysideansa, ja sai toisilta tiimeiltä ehdotuksia näiden ajatusten edelleen hiomisesta.

OOLA-projektin aikana syntyi vähitellen yhä konkreettisempia kehitysideoita. Osa ideoista päätettiin kokeilla käytännössä jo keväällä 2006 Helsingissä ja Porvoossa. Muita ideoita vielä mietitään, ja kokeillaan tai otetaan käyttöön loppuvuodesta 2006 tai vuonna 2007. Ideoita ja niiden aikatauluja esitellään tässä raportissa, mutta myös projektista kirjoitettavassa opinnäytetyössä.

Helia – Suomen suurin liiketalouden ammattikorkeakoulu

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu Helia on Suomen suurin liiketalouden ammattikorkeakoulu. Helia järjestää opetusta kahdessa kaupungissa: Helsingin Pasilassa sekä Porvoossa. Opiskelijoita on yhteensä n. 5500 ja henkilöstöä n. 380, joista opettajia n. 230 henkilöä. (Helia 2006.)

Helsingissä opiskelija voi valita suomeksi tai englanniksi johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelman, liiketalouden koulutusohjelman tai tieto-

jenkäsittelyn koulutusohjelman. Tarjolla on myös viestinnän koulutusohjelma suomeksi. Porvoossa voi opiskella liiketaloutta tai matkailua suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. (Helia 2006.) Syksystä 2002 alkaen on Heliassa ollut mahdollista suorittaa liiketalouden ylempi ammattikorkeakoulu-tutkinto (Häyrynen 2006) ja kevästä 2006 alkaen vastaava tietojenkäsittelyn tutkinto (Suominen 2006). Helialla on lisäksi 80 yhteistyöoppilaitosta ulkomailla, joihin Helian opiskelijat voivat mennä vaihto-opiskelijoiksi, ja joista tulee vaihto-opiskelijoita Heliiaan (Helia 2006).

Heliassa toimii myös ammatillinen opettajakorkeakoulu, joka antaa ”amatillisen opettajan virkoihin ja toimiin vaadittavaa pedagogista koulutusta eri alojen opettajille” (Helia 2006).

Ensisijaisesti Helia kouluttaa eri alojen asiantuntijoita, mutta tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää opetuksen laatua ja henkilöstön osaamista. Keinoina ovat esimerkiksi opettajien koulutus ja yhteistyö yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa. Näin halutaan varmistaa, että opiskelijoiden tiedot ja taidot vastaavat työnantajien odotuksia. Heliasta valmistuneet työllistyvätkin hyvin. (Helia 2006.)

Opiskelija Heliassa

Jotta opiskelija valmistuisi Heliasta, hänen on osallistuttava aktiivisesti opetukseen ja suoritettava opinnot määräajassa (Tutkintosääntö 2005). Korkeakoulumaiseen opiskeluun kuuluvat itsenäinen, oma-aloitteinen ja vastuullinen työskentely ja ryhmätyötaidot (Opinto-opas 2004, s. 2). Vastineeksi opiskelijalle luvataan korkealaatuista opetusta, opiskelua edistävää opinto-ohjausta ja mahdollisuuksia osallistua opetuksen ja sen laadun arviointiin ja Helian toiminnan kehittämiseen (mts. 2 ja Helian strategia 2005–2010).

”Heliassa on koulutusyksiköiden ja ohjelmien opetuksen kehittämisen tukena neuvottelukuntia. – Neuvottelukuntien jäseniksi kutsutaan Helian yhteistyökumppaneina toimivia työelämän edustajia siten, että heidän edustamansa organisaatiot kattavat koulutusalan tarjonnan monipuolisesti. – Heliasta neuvottelukuntien jäseninä ovat koulutusyksiköiden johtaja ja koulutusohjelmapäälliköt, – yksi opettaja- ja opiskelijaedustaja ja näiden varaedustajat, jotka opettavat ja opiskelevat ko. yksikössä tai ohjelmassa.” (Helian johtosääntö.) Opiskelijajäsenen läsnäolo on tärkeää, sillä neuvottelukunnat ottavat kantaa esimerkiksi opetussuunnitelmiin. Tällöin päätösten tueksi tarvitaan reaaliaikaista tietoa käytössä olevasta opetussuunnitelmasta ja opiskelijoiden kokemuksista.

Käytännön laadunarviointityötä varten on Heliassa olemassa useita, opiskelijoille avoimia kanavia ja foorumeja. Näkyvimpiä lienevät Helian eri yksiköiden säännöllisesti järjestettävät yhteistyö- eli YTY-kokoukset. Opiskelijoilta

kerätään myös systemaattisesti opintojaksojen kirjalliset arvioinnit. YTY-kokoukset ovat avoimia kaikille opiskeluun liittyville tahoille, käytännössä paikalla on opiskelijoita, opiskelijoiden ainejärjestöjen edustajia sekä koulutusyksikön johtaja, koulutusohjelmapäälliköt ja opinto-ohjaajat. Kokouksissa käsitellään ajankohtaisia ja koulutusohjelmiin, opetukseen ja käytännön järjestelyihin liittyviä asioita sekä mahdollisia ongelmia ja niiden ratkaisuehdotuksia. Tarvittaessa annetaan toimeksiantoja henkilökunnan jäsenille tai opiskelijajärjestöille, jotka ovat velvollisia seuraavassa kokouksessa kertomaan tehdyistä toimenpiteistä. (Helia 2006.)

Porvoossa kokoontuu Kopus-ryhmä, johon kuuluu yksikön johtaja, koulutusohjelmapäälliköt, opinto-ohjaajat, opintosihteerit sekä opiskelijoiden ainejärjestöjen edustajat. Ryhmässä käydään läpi jokaisen tahon omat asiat, hallinnon asiat, talous, kehitys, terveiset, opintojaksopalautteet, muut palautteet ja tunnelmat ja ajankohtaiset asiat (uusintatentit, opiskelijapalvelut, projektit). (Sandelin 2006.)

Erilaisissa toimielimissä opiskelijoita edustavat opiskelijoiden ainejärjestöt ja Helian opiskelijat HAMKY ry. Näillä on edustajansa JOOP-kokouksissa (Helian johto ja opiskelijat), neuvottelukunnissa ja esimerkiksi opetussuunnitelmatyöryhmissä. Opiskelijajärjestöt ovat myös yhteistyössä koulutusohjelmapäälliköiden kanssa. Yhteistyömuotoja ovat muun muassa erilaiset neuvottelut ja kokoukset tai opiskelijajärjestöjen kannanotot opetukseen tai opiskeluympäristöön liittyvissä asioissa.

Vuoden 2005 joulukuuhun asti Heliolla on ollut Porvoon ja Pasilan lisäksi opetusta myös Helsingin Oulunkylässä. Opiskelijoiden fyysinen sijainti kolmessa eri paikassa on vaikuttanut opiskelijoiden koulutusohjelmakohtaisten ainejärjestöjen ja Helian opiskelijat HAMKY ry:n väliseen työnjakoon. Ainejärjestöt ovat pääasiassa valvoneet omaan koulutusohjelmaansa liittyviä asioita ja HAMKY ry on keskittynyt Helian opiskelijoiden yleisiin edunvalvonta- ja edustus-tehtäviin. Tammikuussa 2006 Oulunkylän yksikön opiskelijat ja ainejärjestöt muuttavat Pasilaan, minkä jälkeen kaikki Helsingissä toimivat ainejärjestöt ja HAMKY ry ovat samoissa tiloissa. Syksyllä 2006 HAMKY ry:n tilalle tulee lakisääteinen Helian opiskelijakunta HELO. HELOn kautta nimitetään tulevaisuudessa kaikki opiskelijajäsenet eri toimielimiin, ja se edustaa opiskelijoita Heliassa keskitetysti. Ainejärjestöt puolestaan toimivat viestien välittäjänä oman koulutusohjelmansa opiskelijoiden ja HELOn välillä. Seurauksena on toivottavasti opiskelijoiden aseman vahvistuminen, kun on olemassa yksi keskeinen toimielin, jonka toiminta on määrämuotoista, kontrolloitua ja dokumentoitua.

Jokainen Helian opintojakso on opiskelijoiden arvioitavana kerran kahdessa vuodessa. Kaikkia opintojaksoja ei arvioida kerralla, vaan ne on jaettu suunnilleen samansuuruisiin ryhmiin, jotka vuorottelevat arvioitavana. Mukaan arviointiin otetaan opintojaksoja myös tilanteen niin vaatiessa. Opinto-

jaksoilla voi olla esimerkiksi uusi opettaja, uusi opetusmetodi tai poikkeava toteutussuunnitelma. Arviointivuorossa olevan opintojakson lopuksi opiskelijat täyttävät optisen arviointilomakkeen. Lomakkeessa pyydetään arvioimaan opintojaksoa yleensä, sen materiaaleja, toteutusta, sisältöjä, opetusta sekä omaa oppimista. Lisäksi on avoin kysymys, jolla kysytään kehittämisehdotuksia.

Optisilla lomakkeilla tavoitetaan noin 70 % opintojakson opiskelijoista ja 94 % arvioitaviksi asetetuista opintojaksoista. Lomakkeiden kautta tavoitetaan opiskelijat erittäin hyvin, minkä vuoksi lomakkeet halutaan säilyttää yhä käytössä. Rinnalla on kokeiltu sähköistä palautejärjestelmää, mutta sähköisesti annetun palautteen määrä on jäänyt vähäiseksi. Mahdollisuus sähköisen palautteen antamiseen lomakkeita täydentävänä muotona kuitenkin tarvitaan avoimen ammattikorkeakoulun ja virtuaalikurssien opiskelijoita varten. Näin voitaisiin tavoittaa kaikki Helian opiskelijat saman järjestelmän kautta. Kehitystyö on parhaillaan käynnissä, ja tavoitteena on ottaa uusittu järjestelmä käyttöön vuonna 2007.

Määräajoin kerätyn jaksopalautteen lisäksi opiskelijat voivat antaa opettajalle vapaamuotoista palautetta opintojakson lopussa internetissä, missä toimii Winha Opaali -sivusto. Opiskelijat saavat palautekanavista tietoa opettajilta sekä ensimmäisen lukukauden aikana luokkakohtaisilta tuutoriopiskelijoilta. Vaikka palautejärjestelmä Heliassa on kattava ja toimiva, siinä on vielä kehittämisen tarvetta. Palautetta kerätään ja se käsitellään, mutta palautteen palautteesta on pulaa. Opiskelijat saavat tällä hetkellä melko vähän tietoa siitä, kuka käsittelee heidän antamansa palautteen, ja mitä käytännön seurauksia palautteella on. Tämä voi luoda vaikutelman, ettei palautteeseen reagoida, ja siten heikentää opiskelijoiden motivaatiota antaa palautetta.

Palautteen jatkokäsittelyä tulisi esitellä nykyistä kattavammin opiskelijoille. Tehtyjen toimenpiteiden lisäksi olisi opiskelijoille kerrottava syyt siihen, miksei tiettyyn esille tuotuun ongelmaan mahdollisesti voida tai aiota puuttua (resurssipula, käytännön esteet tai vastaava syy) (ns. palautteen palaute, ks. Helian toimintasuunnitelma). Näin syntyisi arvokasta dialogia opiskelijoiden ja opettajien kesken, ja opiskelijat kokisivat, että heidän antamansa palaute otetaan tosissaan ja että he todella ovat Heliassa henkilökunnan vastuullisia yhteistyökumppaneita. Kaikilta osin opiskelijat eivät myöskään tunne vaikutusmahdollisuuksiaan tai eri dokumentteihin kirjattua merkittävää rooliaan toiminnan kehittämisessä, mikä selittää esimerkiksi erilaisten kehittämistyöryhmien puutteellisen opiskelijaedustuksen. OOLA-tiimissä on suunniteltu, että tulevaisuudessa Helian laatuvaastaava voisi kertoa opiskelijoille Helian palautejärjestelmistä ja palautteen merkityksestä. Opiskelijoiden ainejärjestöt voisivat tiedottaa enemmän palautekanavista ja rohkaista opiskelijoita antamaan palautetta. (Ks. liite Helian toimintasuunnitelma.)

Heliassa on määrä ottaa käyttöön uusi opintojaksopalautelomake ja -järjestelmä tammikuussa 2007. Nykyisen lomakkeen kysymysten on todettu vaativan kehittämistä. Palauteen käsittelyresurssit ovat rajalliset, joten on tärkeää, että kysymykset ovat selkeitä ja tulkittavissa vain yhdellä tavalla, ja että vastaukset tuovat reaaliajassa esiin Helian vahvuudet ja kehittämistarpeet. Lomakkeen kysymysten on oltava linjassa Helian pedagogisen strategian kanssa ja ohjattava opiskelijoita arvioimaan opetuksen lisäksi omaat työpanostaan, oppimistaan ja opintojaksojen kuormitusta. Vastausten luotettavuuden vuoksi olisi kenties harkittava myös palautteen keruuajankohtaa. Tentin yhteydessä opiskelija ei välttämättä jaksa paneutua lomakkeen kysymyksiin, vaan vastaa niihin rutiininomaisesti. Uusi, paperi- ja sähköisen palautelomakkeen käsittävä palautejärjestelmä taas on tarpeen, koska kaikkia opiskelijoita on vaikeaa tai mahdotonta tavoittaa ilman sähköistä lomaketta.

Kysymysten muokkaaminen vaatii eri toimielimien konsultointia, ja voi herättää paljon keskustelua. Tammikuussa 2006 OOLA-ryhmässä sovittiin, että ryhmän jäsen, Helian laatuvaava Tiina Junkkari laatii projektisuunnitelman, jota OOLA-ryhmä kommentoi ja joka esitellään johtoryhmälle. OOLA-ryhmä myös laatii luonnoksen uudesta lomakkeesta. Tavoitteena on, että lomaketta testataan johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelmassa kevään toisessa jaksossa.

Ongelmallista on myös opiskelijajäsenten nopea vaihtuvuus työryhmissä ja toimielimissä. Opiskelut vasta aloittaneella opiskelijalla ei ole useinkaan riittävää kokemusta ja tietoja voidakseen osallistua toimielinten työhön. Tyypillinen osallistumisaika on opiskeluajan lyhyiden vuoksi 1–2 vuotta. Mikäli opiskelijajäsen ei perehdytä seuraajaansa kattavasti, tieto ei pääse kumuloitumaan eikä opiskelijoiden ääni saa kuuluvuutta. Syynä voi olla esimerkiksi, että nykyinen jäsen ja hänen seuraajansa eivät tunne toisiaan. Taustalla vaikuttaa ehkä myös opiskelijoiden yleinen yhteishenki, ja se, kuinka hyvin he tulevat keskenään toimeen, ja kuinka valmiita he ovat jakamaan tietoa ja vastuuta keskenään. Opiskelijoiden uskottavuus voi kuitenkin kärsiä, jos jokaiselle uudelle työryhmän opiskelijajäsenelle pitää selittää aiemmin käsitellyt asiat ja päätökset. Henkilökunnan edustajien kannalta on turhauttavaa aloittaa työskentely tavallaan alusta vuoden tai kahden välein. Ryhmien viestintään ja työskentelyn dokumentointiin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta työskentely olisi aidosti toimivaa ja jatkuvaa.

Kehittämistä vaatii lisäksi opiskelijoiden oppimaan oppimisprosessin tiedostaminen ja tuntemus. Opiskelijoille olisi tehtävä nykyistä selvemmäksi, miten tärkeää on tietoinen omien tavoitteiden asetanta ja seuranta sekä vastuun ottaminen omista tuloksista (ks. liite Helian toimintasuunnitelma). Tämä tosin vaatisi, että kaikissa koulutusohjelmissa olisi määriteltyinä lukuvuosisikohtaiset tavoitteet opiskelulle ja osaamiselle.

Opiskelijan roolin kehittämisideoita

Opiskelijan opiskeluaikaa Heliassa on OOLA-projektin aikana päädytty kuvaamaan kronologisena elinkaarena, johon sisältyy erilaisia vaihteita. Aikaa voidaan tarkastella varsinaisen opiskelijan lisäksi hakijan, Helian ja työelämän näkökulmasta. OOLA-projektin aikana eri näkökulmia on pyritty huomioimaan tasapuolisesti, mutta konkreettiset kehittämisideat liittyvät suurimmaksi osaksi Helian ja opiskelijoiden välisiin suhteisiin. (Ks. liite Helian toimintasuunnitelma.)

Sekä opiskelijan että Helian kannalta on toivottavaa, että opiskelija alusta asti tuntee Helian työskentelytavat ja käytännöt, kokee opiskeluympäristönsä mielekkäänä ja tuntee mahdollisuutensa tarvittaessa vaikuttaa siihen. Tämä lisää varmuutta siitä, että opiskelija suorittaa opintonsa loppuun ja valmistuu ennakoitussa ajassa. Tavoitetta silmällä pitäen on tärkeää säilyttää opiskelijan ja Helian kontakti koko opiskeluajan.

Tapaan, jolla opiskelu käynnistyy, vaikuttaa merkittävästi opiskelijan saama vastaanotto hänen tulevaan (ammatti)korkeakouluunsa. Heliaan hyväksyty hakija saa tiedon opiskelupaikastaan postitse kotiin. Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelman ainejärjestö HSOY ry:n tuutorivastaava lähetti marraskuussa 2005 keväällä opiskelun aloittaville kirjeen yhdessä Helian tervetuliaiskirjeen kanssa. Kirjeessä esiteltiin HSOY ry ja opiskelijoiden tuutorointikäytäntö sekä ilmoitettiin tuutorivastaavan yhteystiedot. Näin haluttiin luoda hyväksytyihin hakijoihin varhainen kontakti muilta opiskelijoilta ja varmistaa, että heillä on jo joku tuttu henkilö Heliassa opiskelun alkaessa. Tammikuun alkuun mennessä oli tulevilta opiskelijoilta tullut useita yhteydenottoja ja tiedusteluja sähköpostitse. Kirjettä aiotaan hyödyntää myös tulevaisuudessa, ehkä myös muissa koulutusohjelmissä.

Ensimmäisten opiskeluvuikkojen ja -kuukausien aikana opiskelijoille tulee ratkaistavaksi monia asumiseen, liikkumiseen ja opiskeluun liittyviä käytännön seikkoja. Heidän on myös tutustuttava moniin uusiin ihmisiin. Tämä ei aina suju täysin ongelmitta. Edellä mainittu HSOY ry aloittaa keväällä 2006 kokeiluluonteisesti oman koulutusohjelmansa uusien opiskelijoiden henkilökohtaisen tuutoroinnin. Jokaisella luokalla on 2–3 luokkatuutoria, jotka toimivat lisäksi henkilökohtaisina tuutoreina (luokalla on 20 opiskelijaa eli 6–7 opiskelijaa/tuutori).

Tuutorit käyvät uusien opiskelijoiden kanssa kahdenkeskisen keskustelun noin kuukauden kuluttua koulun alkamisesta. Keskustelussa käydään läpi tietty, tuutorivastaavan laatima kysymyslista, mutta muistakin aiheista saa toki vapaasti puhua. Opiskelijalta kysytään esimerkiksi, miten hän on viihtynyt Heliassa ja koulutusohjelmassaan, miten eri tahot ovat ottaneet hänet vastaan, miten yhteistyö opettajien kanssa on sujunut, onko opiskelija saanut opettajilta

selkeitä ja riittäviä ohjeita, osaako hän käyttää sähköistä oppimisympäristöä, onko koulunkäynti ollut stressaavaa, tietääkö hän, mistä saa tarvittaessa apua jne. Tavoitteena on käsitellä uuden opiskelijan mahdolliset ongelmatilanteet tai pienemmät pulmat sekä näyttää, että hänestä välitetään ihmisenä, ja näin pienentää opiskelijan keskeyttämisriskiä. Keskustelut ovat luottamuksellisia. Tuutori kirjaa vastauksien pääkohtia muistiin kirjallisesti ja nimettömästi. Vastauksia käsitellään maaliskuussa tuutoreiden, tuutorivastaavan ja koulutusohjelmapäällikön kokouksessa. Tuutorit vievät tarvittaessa kysymyksiin saatuja vastauksia tuutoriryhmäläisilleen. Käytäntö auttaa parantamaan opintojen aloituksen laatua. Idea henkilökohtaisesta tuutoroinnista syntyi HSOY ry:ssä OOLA-projektin myötä.

Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelman koulutusohjelmapäällikkö saa henkilökohtaisen tuutoroinnin kautta tietoa opiskelijoiden tilanteesta ensimmäisellä lukukaudella. Ensimmäisen lukukauden opiskelijat ovat Helian näkökulmasta vielä enemmän asiakkaita kuin yhteistyökumppaneita, joten tämännäköinen palaute opiskelijoilta on riittävää toiminnan kehittämisen kannalta, varsinkin kun opiskelijat keskustelevat lisäksi mentoriopettajansa tai vastaavan ohjaajansa kanssa. Uudet opiskelijat eivät vielä tunne opiskeluympäristöään niin hyvin, että heiltä voisi edellyttää syvällistä arviointia.

Tilanne muuttuu vähitellen myöhempien lukukausien aikana. Johdon assistenttityön koulutusohjelmassa on tarkoitus ottaa koekäyttöön keväällä 2006 ns. koulutusohjelmakohtaiset laatukisällit. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toisen lukukauden opiskelijoista valitaan neljä laatukisälliä. Näiden tehtävänä olisi lukukausien 2–7 lopussa arvioida koulutusohjelmapäällikön kanssa kulu- nutta lukukautta: miten lukukausi sujui, mikä oli hyvää, mitä olisi voinut tehdä toisin, oliko käytännön ongelmia, saavutettiinkö keskeiset oppimistavoitteet ja jos ei, niin miksi jne. Laatukisällien avulla saataisiin jokaiselta vuosikursilta ajantasaista ja suoraa tietoa opiskelun etenemisestä, oppimisen laadusta ja yksittäistä opintojaksoa laajemmista kokonaisuuksista. Laatukisällit saisivat työstään kolme opintopistettä. Laatukisälli-idea voidaan hyödyntää muissa koulutusohjelmissa, kun sitä on ensin testattu assistenttiopiskelijoiden kanssa.

Ammattikorkeakouluopiskeluun kuuluu pakollisena työharjoittelu. Se, missä vaiheessa opintoja harjoittelu suoritetaan, riippuu Heliassa koulutusohjelmasta. Harjoittelun lopuksi opiskelijat kirjoittavat työharjoitteluraportin. Assistenttiopiskelijoilta saadun viestin mukaan työharjoitteluraportti ei ole toimiva ainakaan heidän koulutusohjelmassaan. Kysymykset, joihin raportissa vastataan, ovat vaikeaselkoisia eivätkä ne ohjaa opiskelijaa pohtimaan kriittisiä oppimiseen liittyviä asioita. OOLA-tiimi päätti tammikuussa 2006 pitämässään kokouksessa, että työryhmässä nimeltä Porvoon laadukkaat voitaisiin aloittaa

lomakkeiden kehitystyön vertailemalla eri koulutusohjelmien lomakkeita keskenään ja miettimällä, miten palautteita voitaisiin koko Helian tasolla hyödyntää. OOLA-tiimin opiskelijajäsen selvittää keväällä 2006 Helian opiskelijat HAMKY ry:n kautta ainejärjestöjen hallituksilta, miten toimivia lomakkeet ovat muissa ohjelmissa opiskelijoilta tulleiden viestien perusteella. Selvitysten perusteella raportteja voidaan alkaa kehittää toimivammiksi.

Heliassa opiskelijat tekevät opintojen loppuvaiheessa opinnäytetyönsä. Johdon assistenttityön ja kielten suomenkielisessä ja englanninkielisessä koulutusohjelmassa otetaan käyttöön keväällä 2006 uusi opinnäytetyöprosessin arviointijärjestelmä ja -lomake. Valmiina on ehdotus uudeksi lomakkeeksi ja myös kaksi vaihtoehtoista arviointijärjestelmää. Parhailaan käydään keskustelua siitä, kenelle opiskelijoiden palautteen opinnäytetyöprosessista pitäisi mennä. Prosessi on hyvin henkilökohtainen, ja jos siinä on ollut ongelmia esimerkiksi työn ohjaajan kanssa, niistä ja työn tekemisestä voi olla vaikea kertoa omalle ohjaajalle. Harkinnan alla on myös, pitäisikö palaute kerätä vain otokselta vuosittain. Ongelmana ainakin Porvoossa ja Pasilan tietojenkäsittelyn ohjelmassa on, että opinnäytetyö tehdään opiskelun viimeisenä suorituksena, ja arviointiin on tällöin vaikea saada osallistujia.

OOLA-projektin aikana kehiteltiin useita koko opiskelu-aikaan liittyviä, opetuksen ja opiskelun laatuun vaikuttavia ideoita. Eräs tärkeimmistä oli henkilökohtaisen opintosuunnitelman eli HOPSin kehittäminen, johon saatiin OOLA-projektin benchmarking-tehtävän kautta esimerkkiä. Benchmarkingkohteenamme oli Korkeakoulujen arviointineuvoston laatupalkinnon vuonna 2004 saanut Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian suun terveydenhuoltotyön koulutusohjelma. Siellä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan on panostettu tavalla, josta OOLA-ryhmässä haluttiin ottaa mallia. Hopsin tulisi olla Heliassa luonteva osa ammatillisen kasvun prosessia, eräänlainen pedagoginen kartta opiskeluvuosien aikana. Tätä varten Hopsin ohjeistuksen ja sen sisältämien kysymysten tulisi olla nykyistä selkeämpiä, jotta Hops todella toimisi opiskelijan apuna hänen suunnitellessaan opintojaan ja seurattessaan edistymistään.

Hopsin tulisi myös sisältää SWOT-analyysi, jonka avulla opiskelija tutkisi omia vahvuuksiaan, ja heikkouksiaan (kehitettäviä puolia) sekä näistä ja opiskeluympäristöstä johtuvia uhkia ja mahdollisuuksia. Opiskelija miettisi, missä hän kokee olevansa hyvä, missä tarvitaan lisää ponnistelua tai mitkä voisivat ”uhata” opiskelua (töissäkäynti, harrastukset, pitkät koulumatkat, motivaatio, henkinen ja fyysinen terveydentila jne.) ja missä toisaalta on nähtävillä hyviä mahdollisuuksia (Helian hyvä kielitarjonta yhdistettynä omaan vahvaan kiinnostukseen, mukava opiskelijayhteisö ja yhteishenki, luotettavan tuutorin apu ja hyvä opiskeluympäristö). Samassa yhteydessä voisi miettiä, mitä toimenpiteitä listatut asiat vaativat, jotta opiskelu sujuisi mahdollisimman hyvin. Näin

opiskelija harjaantuisi arvioimaan ennen kaikkea omia opiskeluresurssejaan ja työskentelytapojaan ja tämän jälkeen oikeassa suhteessa ja oikein painotuksin opetusta ja muiden opiskelijoiden roolia. Mitä useammin ja mitä useampia henkilöitä (eli itseään, opettajia ja opiskelutovereita) opiskelija arvioi, sitä paremmiksi arviointitaidot kehittyvät.

Heliassa tehdään parhaillaan koko Helian kattavaa pedagogista strategiaa. Sekä suomen- että englanninkielisessä johdon assistenttityön koulutusohjelmassa pedagoginen strategia on jo valmis. Strategian pohjalta määritellään opiskelijan ammatillisen kasvun vuosiprosessi keväällä 2006. Tämä sopii yhteen OOLA-projektin aikana vahvistusta saaneelle ajatukselle, jonka mukaan jokaiselle koulutusohjelmalle tulisi määritellä lukuvuosittaiset ydinosamisalueet, jotka olisivat esimerkiksi opinto-oppaassa opiskelijoiden nähtävillä. Osamisalueiden yhteyteen pitäisi listata ne opintojaksot, jotka liittyvät kyseiseen alueeseen. Näin opiskelijoiden olisi helpompi verrata oppimistavoitteitaan oppimistuloksiinsa (sekä määrällisesti että laadullisesti) ja näin myös opetuksen, opettajan ja kurssimateriaalien onnistumista. Mielekkäänä arviointi- ja seurantavälineenä toimisi muuan muassa edellä mainittu henkilökohtainen opintosuunnitelma. Johdon assistenttityön koulutusohjelman Hopsin ja opettajamentoroinnin kehittäminen ja sovittaminen yhteen ammatillisen kasvun vuosiprosessin kanssa on aikataulutettu vuoteen 2007 (Vuori 2006).

Laajojen pitkittäisarviointien lisäksi opiskelijoille halutaan tarjota lisämahdollisuuksia keskusteluun opetuksen ja opiskelun laadusta. Porvoossa kokeillaan keväällä 2006 laatuseminaaripäivää matkailun ohjelmassa, jossa se pidetään ensimmäisen lukukauden opiskelijoille. Kestoksi on kaavailtu yhtä päivää. Toinen laatuseminaaripäivä pidetään yhteisenä kaikille Porvoon ruotsinkielisille opiskelijoille. Laatuseminaaripäivän keskusteluun varataan runsaasti aikaa. Tarkoituksena on käydä avointa keskustelua opetuksen ja opiskelun laatuun liittyvistä asioista, mutta kehittämismielessä. Päivän onnistumisen kannalta olisi tärkeää saada tilaisuuteen keskustelun vetäjä, joka tarkoitukseen sopivalla metodilla ohjaisi keskustelun kulkua. Porvoon kokemusten jälkeen laatuseminaaripäiviä kokeillaan myös Pasilan toimipisteessä, mikäli tilaisuuksiin saadaan riittävästi osallistujia ja jos opiskelijat kokevat päivät tarpeellisiksi. OOLA-ryhmässä on lisäksi kehitelty ajatusta, että laatuseminaaripäivää voisi edeltää opiskelijoiden ainejärjestöjen opiskelijoille järjestämä keskustelutuokio, jossa herätettäisiin ajatuksia laatuseminaaripäivää varten. Keskusteluissa heränneisiin kysymyksiin voitaisiin tarvittaessa etsiä vastauksia seminaaripäivänä kerrottaviksi.

Projektin aikana syntyi edellä esiteltyjen tapojen lisäksi muitakin ideoita, joiden avulla opiskelijan roolia opetuksen ja oppimisen laadun arvioinnissa voitaisiin vahvistaa ja tukea (ks. Helian toimintasuunnitelma). Näille kaikille ei ole vielä määritelty tarkkaa kokeilu- tai toteutusaikataulua.

Kokeilemisen arvoisena OOLA-ryhmä piti seuraavia ideoita:

- Opettajat voisivat pitää kerran lukukaudessa eli syksyllä ja keväällä ns. laa-
tukeskustelupäivän. Päivän aikana käsiteltäisiin jokainen koulutusohjelma
vuosikursseittain läpi. Tarkastelu kohdistuisi kokonaisvaltaisesti yksittäisen
vuosikurssin opiskelun etenemiseen, opiskelumotivaatioon, oppimisen
laatuun, ohjauksen tarpeeseen, muihin mahdollisiin erityistarpeisiin, ke-
hityshankkeisiin tai projekteihin sekä opettajien mahdollisesti kohtaamiin
haasteisiin tai ongelmiin. Opettajat miettivät, mitä tulisi ottaa huomioon,
jotta siirtyminen seuraavan lukukauden opintoihin sujuisi mahdollisim-
man sujuvasti.
- Toimielimien ja työryhmien toimintaan tulisi kiinnittää huomiota. Opis-
kelijajäsenten määrä tulisi yrittää lisätä mahdollisuuksien mukaan. Heille
pitäisi myös nimittää ”kummi” samasta työryhmästä. Kummi auttaisi
opiskelijajäsentä työn alkuun esimerkiksi perehdyttämällä käytettävään
erikoissanastoon tai käsiteltäviin aiheisiin ja rohkaisemalla opiskelijaa
kommentoimaan ja esittämään omia näkemyksiään. Opiskelijan ei ole to-
dennäköisesti aivan helppoa tulla mukaan sellaisen ryhmään, joka koos-
tuu kokeneista ja sanavalmiista opettajista tai muusta henkilökunnasta.
Suuri merkitys on toki myös systemaattisella perehdyttämällä. Opiske-
lijajäsenen on kerrottava seuraajalleen, mitä työryhmässä on tehty hänen
toimikautensa aikana ja miten ryhmä toimii. Perehdyttämistä on koros-
tettava kaikille tällaiseen työskentelyyn osallistuville.
- Opintojaksojen kuormittavuudesta voidaan ottaa selvää sähköisen oppi-
misympäristön (Blackboard) kyselytoiminnon (Survey) avulla. Syksyllä
2005 kerättiin johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelman eng-
lanninkielisen toteutuksen opiskelijoilta tiettyjen opintojaksojen työmää-
räästä. Opiskelijat kirjasiivat ylös kaiken opintojaksoon käyttämänsä ajan
(kotitehtävät, ryhmätyöt, tenttiin lukeminen jne.). Näin saadaan selville
esimerkiksi, kuinka hyvin siirtyminen opintoviikoista opintopisteisiin on
sujunut eli onko opintojaksot mitoitettu oikein työmäärältään. Kyselyä
jatketään keväällä 2006.
- Opintojaksoilla on tärkeää voida reagoida tarvittaessa nopeasti opiskeli-
joiden antamaan palautteeseen ja kehittämisehdotuksiin. Ns. minuuttira-
portti voisi toimia tähän tarkoitukseen soveltuvana apuvälineenä. Mi-
nuuttiraportti tarkoittaa sitä, että opiskelijat kirjoittavat tavalliselle pape-
rille esimerkiksi opintojakson puolivälissä, mitä mieltä he ovat opinto-
jaksosta, onko jotain jäänyt epäselväksi (eli oppimatta) ja mitä he kenties
tekisivät toisin. Opettajan on mahdollista muokata opintojaksoa mielek-
käissä rajoissa välittömästi. Opintojakson aikana voidaan myös käydä jat-
kuvaa keskustelua sähköisessä oppimisympäristössä (Blackboard) keskus-

telutoiminnon (Discussion Board) avulla. Tällöin palautetta voidaan antaa spontaanisti opiskelijalle sopivalla hetkellä. Opettaja voi puolestaan vastata koko ryhmälle samanaikaisesti.

Lähteet

- Helia 2004. Opinto-opas 2004–2005.
 Helia 2005. Tutkintosääntö 26.10.2005/9 § ja 13 §.
 Helia 2006 [Online]. [Viitattu 20.1.2006]. Saatavissa: <http://www.helia.fi/fi/>.
 Häyrynen, A. 2006. Re:Ylempi amk Heliassa [Online]. Vastaanottaja Karoliina Viitasalo. Lähetetty 20.1.2006 [viitattu 20.1.2006]. Yksityinen sähköpostiviesti.
 Sandelin, R. 2006. Vast: Kupos [Online]. Vastaanottaja Karoliina Viitasalo. Lähetetty 20.1.2006 [viitattu 20.1.2006]. Yksityinen sähköpostiviesti.
 Suominen, H. 2006. Vast: Ylempi amk Heliassa [Online]. Vastaanottaja Karoliina Viitasalo. Lähetetty 20.1.2006 [viitattu 20.1.2006]. Yksityinen sähköpostiviesti.
 Vuori, J. 2006. Vast: Loppuraportin eri versiot 8.1.2006 [Online]. Vastaanottaja Karoliina Viitasalo. Lähetetty 8.1.2006 [viitattu 20.1.2006]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Kuopion yliopisto

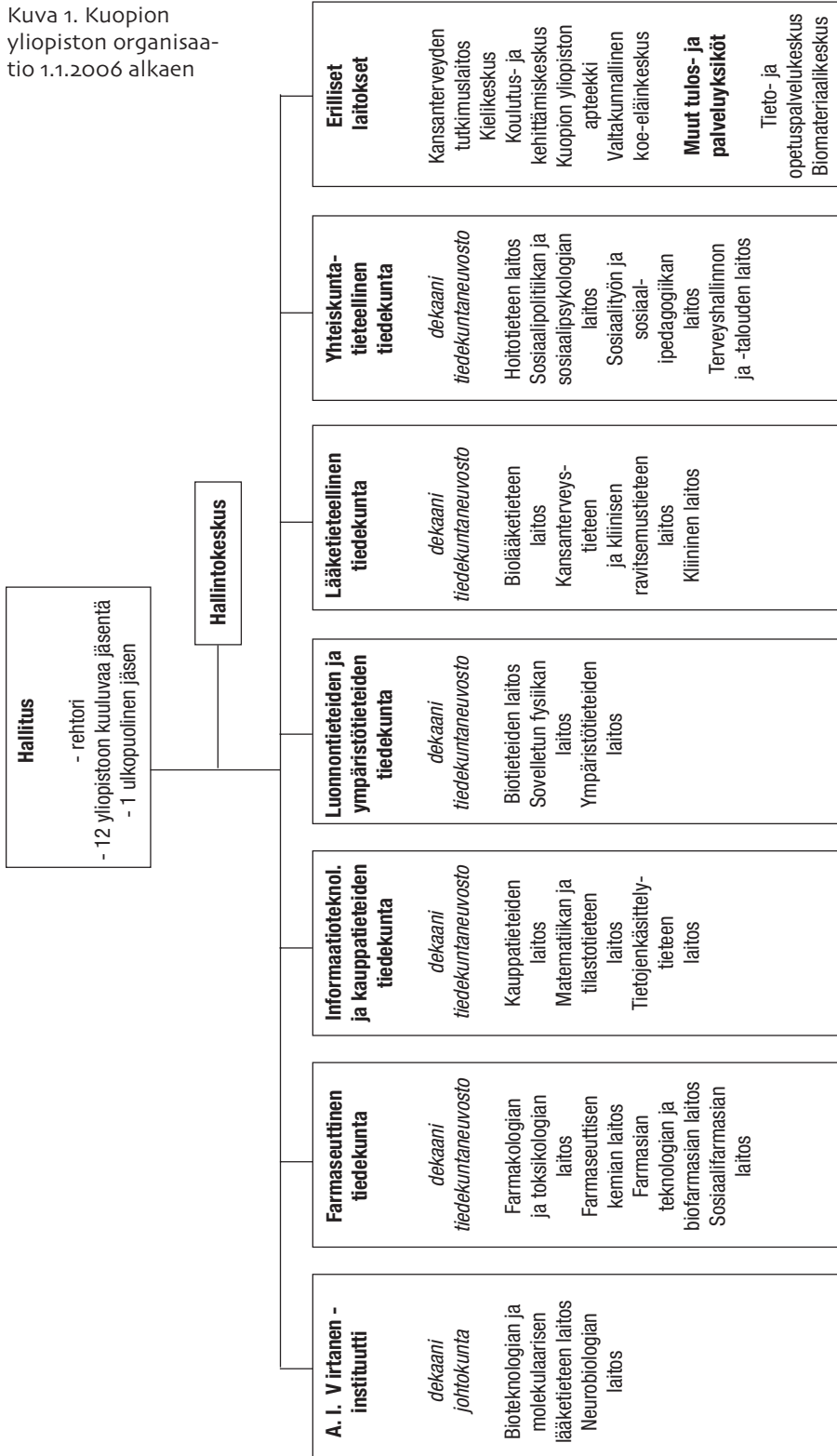
Johanna Lammintakanen, Karri Mikkonen, Tuija Pasanen, Lauri Stigell, Sirpa Suntioinen

Kuopion yliopisto on terveys-, hyvinvointi- ja ympäristöosaamiseen profiloitunut yliopisto, joka antaa opetusta viidessä tiedekunnassa (farmaseuttinen, informaatioteknologian ja kauppatieteiden, luonnontieteiden ja ympäristötieteiden, lääketieteellinen sekä yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, ks. kuva 1.) sekä tiedekuntiin vertautuvassa A. I. Virtanen -instituutissa. Kaikkiaan yliopistossa on yli 40 perustutkintoon tähtäävää koulutusväylää.

Kuopion yliopistossa opiskelee yli 5000 perustutkinto-opiskelijaa, opetushenkilöstöä on yli 350 ja näistä professoreita on noin 120. Yliopiston perusopiskelijoista naisia on 65 prosenttia, ja noin kolmannes opiskelijoista on yli 30-vuotiaita. Perustutkintoja yliopisto tuottaa vuosittain noin 450 (vuonna 2005 kaikkiaan 473) ja tutkinnon keskimääräinen suoritus aika on 6 vuotta (vaihteluväli terveystieteiden 4 vuodesta lääketieteen 7 vuoteen). Keskimääräinen tutkinnon opintoviikkolaajuus vuonna 2004 oli 184,9 opintoviikkoa (yhteiskuntatieteellinen 162,4 – lääketieteellinen 242,8 ov).

Kuopion yliopistosta Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa -projektiin koottiin viisihenkinen projektitiimi. Hallintoa tiimissä edustivat Sirpa Suntioinen (vararehtori ja laatu päällikkö) ja Tuija Pasanen (opiskelijapalvelun päällikkö), opiskelijaedustajina toimivat Lauri Stigell (ylioppilaskunnan koulutuspoliittinen sihteeri) ja Karri Mikkonen (ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja) ja opettajia edusti Johanna Lammintakanen (ma. yliassistentti).

Kuva 1. Kuopion yliopiston organisaatio 1.1.2006 alkaen

Opiskelijat opetuksen laadun arvioinnissa ja kehitystyössä Kuopion yliopistossa

Yliopisto on omassa laatuolitoikassaan määritellyt opiskelijan sekä asiakkaaksi että yhteistyökumppaniksi. Molemmat näkökulmat ovat perusteltuja. Asiakkuusmetaforan voi perustella siten, että yliopisto tuottaa toisena perustehävänään koulutusta, jonka vastaanottajina opiskelijat voidaan ymmärtää asiakkaiksi. Asiakkuus ei kuitenkaan tyydyttävästi selitä opiskelijoiden roolia yliopistoyhteisössä, sillä opiskelijat eivät ole ainoastaan lopputuotteen hyödyntäjiä vaan heillä on vakiintunut rooli sekä opetuksen kehittämistyössä että koko yliopiston kehittämisessä. Viime vuosina opiskelijat ovat esimerkiksi systemaattisesti osallistuneet yliopiston laadunhallintajärjestelmän kehittämiseen.

Opiskelijoiden tehtävät opetuksen kehittämistyössä voidaan karkeasti jakaa neljälle tasolle:

1. toiminta yliopiston hallintoelimissä (mm. hallitus ja tiedekuntaneuvosto)
2. toiminta opetuksen kehittämistyöryhmissä (opetuksen arviointi- ja kehittämisen neuvosto sekä koulutussuunnittelutoimikunnat)
3. osallistuminen toimintayksiköiden opetustoimintojen auditointeihin
4. opetuksen ja oppimisen laadun arviointi opintojen eri vaiheissa (esimerkiksi opintojakso- ja opintokokonaisuuskohtaisesti).

Lisäksi ylioppilaskunnalla ja jossain määrin myös ainejärjestöillä on oma merkittävä roolinsa organisoituina opiskelijoiden vaikuttamiskanavina yliopiston suuntaan.

Suuri osa opiskelijoiden vaikuttamistyöstä yliopistossa kanavoituu ylioppilaskunnan kautta. Ylioppilaskunta tukee hallinnon eri portailla toimivia opiskelijoita esimerkiksi koulutustilaisuuksien sekä toimittamansa Hallinnon opiskelijaedustajien oppaan muodossa. Opetuksen arviointi- ja kehittämisneuvostossa on perinteisesti ollut opiskelijaedustajana ylioppilaskunnan aktiivitoimijoita ja lisäksi ylioppilaskunnalla on tiiviit ja toimivat yhteydet niin opinto- hallintoon kuin opetuksen kehittämishankkeissa keskeisenä toimijana olevaan oppimiskeskukseen.

Ainejärjestöillä on tärkeä osa esimerkiksi hallinnon opiskelijaedustajien valintaprosessissa. Ne tekevät ylioppilaskunnalle ehdotuksia toimielimiin valittavista opiskelijoista ja yleensä ylioppilaskunta nimittää opiskelijat toimielimiin näiden ehdotusten mukaisesti. Usein ainejärjestöillä on myös suoria yhteyksiä laitosten henkilökuntaan, esimerkiksi ainejärjestöjen hallitus tapaa säännöllisesti laitosjohtoa.

Opiskelijat yliopiston hallinnossa ja opetuksen kehittämistyössä

Kuopion yliopistossa on moneen muuhun yliopistoon verrattuna vähän päätöksiä tekeviä hallintoelimiä, sillä laitostasolle ei ole toistaiseksi luotu omaa päätöksentekokerrosta. Näin ollen alimman tason hallinnollisen päätöksentekotason muodostavat tiedekuntaneuvostot.

Yliopiston hallinnossa on käytössä kolmikantamalli. Hallinnossa opiskelijoilla on edustus koulutusohjelmakohtaisista koulutussuunnittelutoimikunnista aina yliopiston hallitukseen ja johtoryhmään saakka. Ehkä hieman yllättäen kolmikantamalli ilmenee puhtaimpana, so. kaikki yliopiston sisäiset ryhmittymät edustettuna hallintoelimestä yhtä suurina, yliopiston hallituksessa. Tiedekuntaneuvostoissa professoreilla on enemmän paikkoja kuin ns. keskiryhmillä ja opiskelijoilla. Merkittävää on kuitenkin huomata, että tiedekuntatason alapuolisista valmisteluelimistä merkittävimmissä eli koulutussuunnittelutoimikunnassa on opiskelijoilla puolet kaikista paikoista.

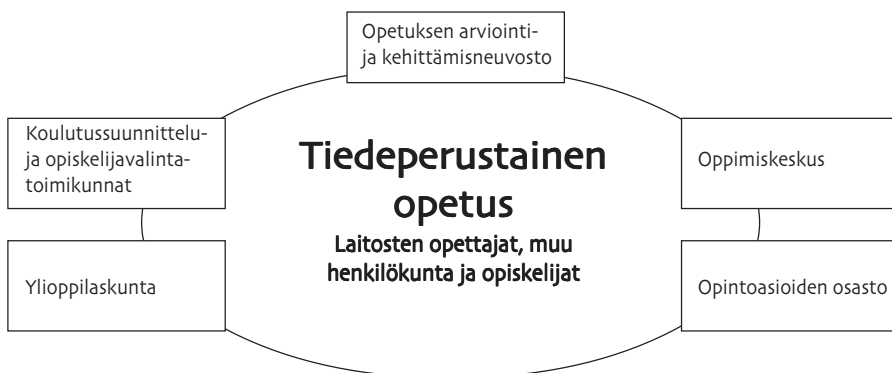
Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet yliopiston hallinnossa ja opetuksen kehittämistyöryhmissä on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet yliopiston hallinnossa ja opetuksen kehittämistyössä

Toimielin / toimintamuoto	Keskeiset tehtävät	Opiskelijaedustus (opiskelija/ kaikki edustajat)
Yliopiston hallitus	ensisijaisesti yliopiston toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arviointi	4/14
Yliopiston johtoryhmä	yliopistotasoinen strateginen valmistelu	2/16
Opetuksen arviointi- ja kehittämisneuvosto	opetuksen laadun arviointijärjestelmän kehittäminen opetuksen arviointi- ja kehittämis-hankkeista tiedottaminen opetuksen suunnittelun, kehittämiskokeiluiden sekä pedagogisten valmiuksien kehittymisen tukeminen	3/12
Tiedekuntaneuvosto	tiedekunnan kokonaiskehittäminen	tiedekunnan koosta riippuen 3/10, 4/14 tai 5/18
Opiskelijavalinta-toimikunta	opiskelijavalintaperusteiden valmistelu opiskelijavalintojen arviointi	vähintään 2/6, enintään 4/10
Tiedekunnan tutkintolautakunta	opintosuoritusten arvioinnista tehtyjen oikaisuopyyntöjen käsittely	2/9
Koulutussuunnittelu-toimikunta	opetuksen laadunhallinnan systemaattinen seuraaminen koulutuksen arviointi ja kehitysehdotusten laatiminen	vähintään 3/6, enintään 10/20
Toimintayksiköiden sisäiset auditoinnit	toimintayksiköiden laadunhallintajärjestelmän tarkoituksenmukaisuuden ja toimivuuden tarkastaminen	koulutuksen saaneita opiskelijaaudittoijia n. 20

Kuvassa 2 on esitetty Kuopion yliopiston opetuksen kehittämisorganisaatio. Huomionarvoista on, että halutessaan kenellä tahansa opiskelijalla on mahdollisuus osallistua opetuksen kehittämistyöhön esimerkiksi ylioppilaskunnan kautta. Käytännössä myös koulutusohjelmien opetuksen kehittämistyöryhmiin mahtuvat kaikki halukkaat.

Virallisten toimielinten ohella opiskelijat ovat edustettuina kaikissa keskeisissä opetuksen, ohjauksen ja opetuksen tukipalveluiden kehittämishankkeissa ja työryhmissä. Hyvä esimerkki tästä on syksyllä 2005 valmistunut Kuopion yliopiston perusopetuksen kehittämisohjelma 2006–2010, jonka valmistelutyössä ylioppilaskunta oli merkittäväällä tavalla mukana. Tärkeätä on myös huomata, että opetuksen kehittämistyöhön osallistuminen ei edellytä opiskelijalta hallintotyöskentelyyn tai opetuksen kehittämistyöryhmissä toimimista vaan kuka tahansa opiskelija voi osallistua opetuksen kehittämiseen esimerkiksi opintojaksoihin liitetyn palautteen ja kehittämisehdotusten antamisen muodossa.

Kuva 2. Kuopion yliopiston opetuksen kehittämisorganisaatio

Opetuksen laadun arviointi- ja kehittämistyössä tärkeimpiä toimielimiä ovat Kuopion yliopistossa yliopistotasoinen opetuksen arviointi- ja kehittämisneuvosto sekä tiedekunta- tai koulutusohjelmakohtaiset koulutussuunnittelutoimikunnat. Koulutussuunnittelutoimikunnat toteuttavat arviointitehtävänsä kokoamalla palautetta opettajilta ja opiskelijoilta kunkin koulutusohjelman sujumisesta ja antavat vähintään kerran vuodessa koosteen palautteesta tiedekuntaneuvostolle sekä aina tarvittaessa myös opetusta antavalle toimintayksikölle. Lisäksi koulutussuunnittelutoimikunnat tekevät tiedekuntaneuvostolle vuosittain esityksen koulutusohjelmien ja pääaineiden opetussuunnitelmiksi.

Opetuksen arviointi- ja kehittämistyöryhmissä sekä yliopiston hallinnossa opiskelijat ovat tasaveroisia kumppaneita muiden toimijoiden kanssa. Siksi

opiskelijoiden erityisroolin hakeminen niin opetuksen kehittämisorganisaatioissa kuin yliopiston hallintotyöskentelyssäkin on tietyllä tavalla keinotekoista. Muiden ryhmien tavoin opiskelijat tietysti tarkastelevat kokonaisuutta ensisijaisesti oman viiteryhmänsä silmin, mutta tätä voidaan pikemminkin pitää kolmikantahallinnon rikkautena kuin haittatekijänä. Kun kaikilla ryhmittymillä on mahdollisuus osallistua niin valmisteluun kuin päätöksentekoonkin, saadaan asioista luotua mahdollisimman kattava kokonaisnäkemys. Laajapohjainen osallistuminen myös edistää sitoutumista päätösten toteuttamiseen.

Auditoinnit

Kuopion yliopistossa kiinteä osa yleistä laatutyötä on ollut systemaattisen laadunhallintajärjestelmän luominen. Opiskelijat ovat osallistuneet laatujärjestelmän kehittämiseen esimerkiksi olemalla mukana laatukäsikirjojen laadinnassa niin yliopisto-, tiedekunta- kuin laitostasoillakin. Opiskelijat ovat myös olleet mukana yliopiston ulkoisissa auditoinneissa (Inspecta, KKA), ja he toimivat yliopiston sisäisissä auditoinneissa toimintayksiköiden auditoijina. Tämä kuvaa erinomaisesti sitä, että opiskelijat eivät ainoastaan ole arvioimassa annettavaa opetusta vaan vaikuttavat aktiivisesti asioihin jo niiden luomis- ja kehittämisvaiheissa.

Yliopiston laatupäällikkö järjestää kerran vuodessa auditointityöskentelystä kiinnostuneille opiskelijoille puolen päivän mittaisen koulutustilaisuuden, jossa nämä perehdytetään yliopiston laatujärjestelmän perusteisiin sekä auditointikäytänteisiin. Koulutuksen käyneet opiskelijat ovat kelpoisia toimimaan opiskelija-auditoijina yliopiston sisäisissä auditoinneissa. Auditoijina toimineet opiskelijat saavat auditoinneista todistuksen.

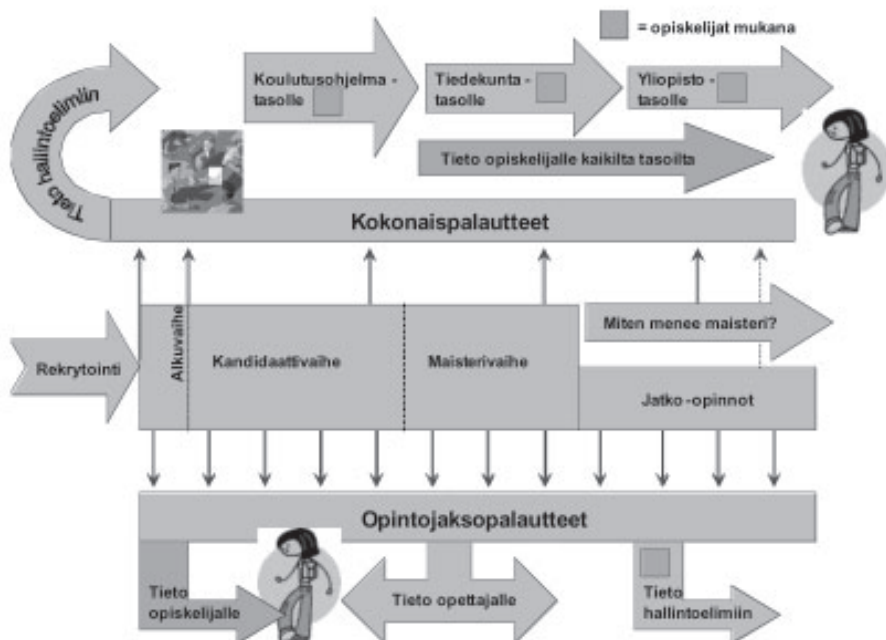
Opetuksen ja oppimisen laadun arviointi

Yliopisto on määritellyt opetuksen ja oppimisen kehittämisen päämääräksi opiskelijan syvällisen asioiden omaksumisen, kyvyn soveltaa oppimaansa sekä ajattelun, viestinnän ja vuorovaikutuksen taitojen oppimisen. Metodisesti on päätetty painottaa oppimista aktivoivia opetusmuotoja. Opetuksen laadun ollessa kyseessä ei huomiota voikaan kiinnittää ainoastaan opetustilanteesta saatuu kuvaan opettajan opetussuorituksesta. Yhtä lailla laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat myös opintojakson sisältö, opetussuunnitelmat laajemmin, opetusjärjestelyt sekä opiskelijan oma panostus oppimiseensa.

Opiskelijoilla voi perustellusti katsoa olevan annettavaa opintojaksojen opetusmenetelmiä koskevaan arviointiin, opetussisältöjen ja opetussuunnitelmien mielekkyyteen sekä opettajan opetustaitoon. Jokainen opiskelijahan voidaan opetustyön arvioitsijana mieltää kokeneeksi asiantuntijaksi, sillä yleensä

opiskelijat osallistuvat opiskelu-uransa aikana kymmenien eri opettajien opetukseen. Näin opiskelijoilla on vertailupohjaa muihin opettajiin, ja he tietävät millaiset kurssien suorittavat ovat heidän oppimisensa kannalta suotuisimpia tai mitkä tekijät vastaavasti vaikuttavat kielteisesti oppimiseen. Olisi arveluttavaa mikäli tällä tavoin kokemusperäistä tietoa ei hyödynnettäisi opetuksen kehittämistyössä.

Kuopion yliopiston ylioppilaskunnan keväällä 2005 toteuttamasta opetuksen ja ohjauksen laatua kartoittaneesta kyselystä ilmeni, että opiskelijapalautetta kerätään Kuopion yliopistossa jo tällä hetkellä varsin hyvin. Palautteen kerääminen ei ole kuitenkaan systemaattista, ja se on sisällöltään vaihtelevaa. Palautteen keruuta suuremmaksi ongelmaksi opiskelijat kokivat sen, ettei palautteen hyödyntäminen ole ilmeistä; opiskelijoille ei toistaiseksi näy riittävästi missä ja millä tavoin heidän palautettaan on käsitelty ja miten sitä jatkossa hyödynnetään opetuksen kehittämisessä. Opiskelijapalautteen keräämiseen tai käsittelyyn liittyviä kehittämistarpeita on tullut esiin myös Suomen ylioppilaskuntien liiton Opiskelijan yliopisto 2005 -selvityksestä sekä Korkeakoulujen arviointineuvoston ja Inspectan ulkoisista auditoinneista. Näihin kehittämisaatteisiin vastatakseen yliopisto on nostanut opiskelijapalauttejärjestelmän kehittämisen yhdeksi keskeisimmistä perusopetuksen kehittämistavoitteistaan.

Kuva 3. Suunnitelma Kuopion yliopiston opiskelijapalauttejärjestelmästä

nalta on tärkeää, että niin opiskelijoilla kuin opettajilla on mahdollisuus osallistua palautejärjestelmän suunnitteluun. Tätä varten on perustettu työryhmä, jossa on edustus alkuvaiheessa palautemallia pilotoivilta laitoksilta, oppimiskeskuksesta sekä ylioppilaskunnasta. Lisäksi ainejärjestöt on otettu mukaan palautejärjestelmän kehittämiseen, ja niitä on pyydetty tekemään ehdotuksia oppimisen kannalta sopivista kurssipalautekysymyksistä. Suunnitteluvaiheessa palautejärjestelmää on lisäksi esitelty ja siihen on pyydetty kehittämissuhteita tiedekunnittain järjestetyissä palaverissa sekä ylioppilaskunnan koulutuspoliittisen sektorin tapaamisessa. Palautejärjestelmää tullaan myös käsittelemään opetuksen arviointi- ja kehittämissuhteissa ja koulutussuunnittelutoimikunnissa.

Yksi keskeinen yliopistotason haaste on uudenlaisen palautekulttuurin omaksuminen: palautetta kerätään systemaattisesti, sen käsittely on läpinäkyvää ja sillä on aidosti merkitystä opintojaksojen ja opetuksen kehittämisen kannalta. Jotta tämä olisi mahdollista, on järjestelmän esittely- ja vakiinnuttamisvaiheissa huolehdittava muun muassa käyttäjien riittävästä kouluttamisesta. Opiskelijoita on kannustettava palautteen antamiseen ja opettajia sen keräämiseen, sillä riittävä palautemäärä on perusedellytys järjestelmän toimimiselle. Opiskelijat on tarkoitus tutustuttaa palautejärjestelmään heti opintojen alussa Johdatus yliopisto-opintoihin -opintojakson yhteydessä. Suunnitelmissa on ottaa palautejärjestelmä myös osaksi Laatuajattelun perusteet -opintojaksoa. Kolmanneksi palautejärjestelmään perehdyttäminen sisällytetään myös uusien opiskelijoiden vertaistuutoreiden koulutukseen, jotta vertaistuutoritkin osaltaan neuvovat ja kannustavat uusia opiskelijoita palautteen antamiseen. Palautteen hyödyntämisen tulisi myös näkyä opiskelijoille nykyistä paremmin. Jotta palautejärjestelmä toimisi, se ei saa olla opettajille eikä opiskelijoille liian raskas. Siksi palautejärjestelmä on tarkoitus toteuttaa osin sähköisenä, mikä mahdollistaa myös palautteen helpomman analysoinnin ja tallentamisen.

Kokonaispalautejärjestelmää pilotoidaan opintojaksopalautteiden osalta kolmella laitoksella syksystä 2006 alkaen. Pilotoinnin tulosten perusteella järjestelmää kehitetään sen laajemman käyttöönoton mahdollistamiseksi. Opintopolun varrelle sijoitettavista palautteista myös ensimmäinen, opintojen alkuvaiheen palaute, on tarkoitus toteuttaa jo syksyllä 2006 kaikille uusille opiskelijoille. Kokonaispalautejärjestelmän on suunniteltu olevan käytössä koko laajuudessaan muutaman vuoden sisällä. Ratkaistavia kysymyksiä on vielä lukuisia alkuvaiheen oppimisen mittaamista kuvaavien kysymyksien laatimisesta aina palautteiden julkistamista koskeviin ohjeistuksiin ja kertyneen tiedon hyödyntämiseen esimerkiksi opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinnassa.

Lopuksi

Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua Kuopion yliopistossa opetuksen kehittämistyöhön yliopiston hallinnossa, opetuksen kehittämistyöryhmissä, sisäisissä auditoinneissa ja opetuksen arvioitsijoina – käytännössä kaikkialla missä opetuksen kehittämiseen liittyvää työtä yliopistossa tehdään. Tätä taustaa vasten opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet riippuvat paljolti siitä, kuinka osavasti he mahdollisuuksiaan käyttävät. Yliopistossa on katsottu, että laajoilla vaikutusmahdollisuuksilla on merkityksensä sekä opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavan mielekkään opiskeluympäristön muodostumisessa että uudenlaisen yhteisöllisyyden syntymisessä.

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa –projekti ei ole varsinaisesti tuonut Kuopion yliopiston käytäntöihin muutoksia, sillä aiemmat toimintatavat on koettu perusteiltaan toimiviksi. Projektissa on entisestään vahvistunut kuva, että yliopisto on opetuksen kehittämistyössään ja tavassaan hoitaa opiskelijasuhteita oikealla tiellä: opiskelijat ovat jo pitkään osallistuneet aktiivisesti sekä opetuksen laadunarviointiin että yliopiston kokonaiskehittämiseen. Toisaalta opetuksen laadunarvioinnin kannalta parannustarpeet on saatu kartoitettua jo aiemmin ja opiskelijapalautejärjestelmän kehittäminen oli jo saatu hyvään alkuun.

Projektin ansioksi on kuitenkin laskettava se, että yliopistokenttää runsaasti työllistäneiden tutkinno uudistustyön, uuden palkkausjärjestelmän ja Kuopion yliopiston kohdalla erittäin runsaasti resursseja vaatineen laatutyön keskellä oli mahdollisuus pohtia uudelleen opiskelijan vaikutusmahdollisuuksien pohtimiseen. Lisäksi muiden projektissa mukana olleiden korkeakoulujen edustajilta saatiin arvokasta palautetta edellä esitellyn palautejärjestelmän kehittämiseksi.

Lahden ammattikorkeakoulu

Marjo-Riitta Järvinen, Pekka Lavikainen, Jatta Nousiainen, Paula Sahlman

OOLA-tiimi lamkilaisittain

Lahden ammattikorkeakoulun (LAMK) OOLA-tiimissä on kaksi opiskelija-edustajaa ja kaksi henkilökunnan edustajaa. Jatta Nousiainen on Matkailun laitoksen kolmannen vuoden opiskelija, joka toimii koulutuslajijärjestössä (LAROssa) toista kauttaan. Kuluvalla kaudella Jatta toimii koulutus- ja sosiaalipoliittisena vastaavana. Jatta on muun muassa ollut aktiivisesti mukana Matkailun laitoksen palautepäiväkäytännön suunnittelussa ja toteutuksessa. OOLA-

tiimin toinen opiskelijajäsen, Paula Sahlman, on Liikunnan laitoksen kolmannen vuoden opiskelija. Paula on toiminut aktiivisesti opiskelijayhdistyksessä (mm. LAMKOn koulutuspoliittisena vastaavana) sekä ollut LAMK:n laatutiimin opiskelijajäsen lukuvuonna 2005–2006. Parhailaan Paula on Liikunnan laitoksen opiskelijat ry:n hallituksen jäsen sekä LAMK:n hallituksen opiskelijajäsen kaksivuotiskaudella 2006–2008.

Henkilökuntaa edustava Pekka Lavikainen on Tekniikan laitoksen tuotantotalouden lehtori. Pekka on myös LAMK:n laatutiimin jäsen. Toinen henkilöstön edustaja, Marjo-Riitta Järvinen, on Matkailun laitoksen tutkija ja mukana koko ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän kehittämissä työssä.

Opiskelu Lahden ammattikorkeakoulussa

Lahden ammattikorkeakoulu tarjoaa korkea-asteiseen ammatilliseen osaamiseen, kokemukseen ja näkemykseen johtavaa koulutusta kuudella eri koulutusosalalla sekä tekee soveltavaa tutkimusta ja tutkivaan työotteeseen perustuvaa kehitystyötä. Lahdessa voi opiskella:

- kulttuurialan,
- yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan,
- luonnontieteiden alan,
- tekniikan ja liikenteen alan,
- sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä
- matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusohjelmissa.

Vuoden 2006 alussa tarjottavana oli yhteensä 21 koulutusohjelmaa kahdeksalla eri laitoksella. Lisäksi Lahden ammattikorkeakoulussa voi tällä hetkellä suorittaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kahdessa koulutusohjelmassa: yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen sekä terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Vuoden 2006 alussa opiskelijoita oli yhteensä 5 042 ja päätoimisia opettajia 240.

Opetuksen kehittämisen painopisteenä on työelämän ja ammattikorkeakoulun yhteistyön tehostaminen. Harjoittelu, työelämäprojektit ja teoreettinen opetus integroidaan tulevaisuuden ammatillisen asiantuntijuuden turvaamiseksi. Lisäksi oppimisympäristön laajentaminen ja kehittäminen sekä oppimisen ohjaus ovat lähivuosien painopisteitä. Erityisenä sisällöllisenä opetuksen kehittämiskohteena on yrittäjyys. Tutkimus- ja kehitystoimintaa tehdään yhteisessä toimintaympäristössä opetuksen kanssa. Tutkimus- ja kehitystoiminnan tavoitteena on volyymin lisääminen, henkilöstön osaamisen ja koko toiminnan laadun kehittäminen.

Opiskelijalla tuttu ja perinteinen rooli palautteen antajana

Tarkasteltaessa Lahden ammattikorkeakoulun strategioita ja dokumentteja opiskelijalla ei ole ollut kovin näkyvää ja vahvaa roolia. Esimerkiksi Lahden ammattikorkeakoulun kehittämisen strategiassa opiskelija on nähty yhtenä ammattikorkeakoulun arvostamana asiakkaana muiden asiakkaiden joukossa. Asiakaskeskeisyys on siten ollut yksi opiskelijankin roolia määrittävä tekijä. Ammattikorkeakoululakiin ja -asetukseen perustuva tutkintosääntö määrittelee opiskelijan aseman, oikeudet ja velvollisuudet ammattikorkeakoulukohtaisesti. *Hyvän oppimisen strategiassa* (=Lahden ammattikorkeakoulun laatukäsikirja) ja erilaisissa ohjeistuksissa (mm. opinnäytetyön ohjeistus) korostetaan opiskelijan itseohjautuvuutta ja vastuuta omasta oppimisestaan.

Vaikka erikseen ei ole mainittu, Lahden ammattikorkeakoulun arvoissa (me, menestys ja meininki) on luonnollisesti opiskelija mukana. Muutoin ei näitä arvoja voida noudattaa. ”Meitä, menestystä ja meininkiä” ei ole olemassa ilman opiskelijoita.

Käytännössä opiskelijan osallistuminen on viime aikoina lisääntynyt. Vuonna 2005 on perustettu Lahden ammattikorkeakoulun ja opiskelijayhdistyksen (LAMKOn) yhteinen yhteistyötiimi, jonka perimmäisenä tarkoituksena on tiivistää ja kehittää yhteistyötä. Lisäksi LAMK-tason yhteisissä tiimeissä on LAMKOn edustus. Laitostasolla tilanne vaihtelee selvästi: jollakin laitoksella opiskelija osallistuu johtoryhmätyöskentelyyn, kun vastaavasti jollakin toisella laitoksella opiskelijaedustusta ei ole virallisissa kokouksissa. Opiskelijan ja opettajan yhteistyöstä on maininta *Hyvän oppimisen strategiassa*. Opettajan rooli on toimia oppimisen ohjaajana ja tukijana, kun opiskelijan roolissa korostuu vastuu omasta oppimisesta ja taito suunnitella omia opintoja.

Opiskelijan rooli opetuksen laadunarvioinnissa näkyy konkreettisesti lähinnä palautteen antajana. Joillakin laitoksilla on käytössä opiskelijoiden ja opettajien yhteisiä palautepäiviä, jolloin opiskelijalla on aktiivisempi rooli laadunarvioinnissa. Lisäksi joissakin koulutusohjelmissä painopistettä on pyritty siirtämään vuorovaikutteisempiin palaute/keskustelukäytäntöihin. Laitoksia on pyydetty kuvaamaan omat opiskelijapalautejärjestelmänsä, jotta mahdollistetaan hyvien käytänteiden levittäminen ja toinen toiselta oppiminen. Kuvaukset helpottavat myös opiskelijan oppimisesta – hän saa tietää, milloin ja miten opiskelijapolun aikana kerätään palautetta ja miten sitä hyödynnetään. Myös Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijayhdistys ja koulutusohjelmat kantaavat vastuuta opiskelijoista ja samalla myös opetuksen laadusta. Opiskelijatoiminnassa olisi enemmänkin käyttämätöntä voimavaraa laatutyöhön.

Yhteisen tekemisen kulttuuri on kehittymässä. Puheen tasolla opiskelijan osallistumista käsitellään jo useammin, ja pikku hiljaa ollaan siirtymässä yhä

enemmän toiminnan tasolle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että opiskelijalle annetaan enemmän mahdollisuuksia osallistua yhteiseen suunnitteluun, tekemiseen ja kehittämiseen, mikä on laatutyön keskeinen edellytys.

Yhteistyön synnyttäminen kaikkien ideoiden taustalla

OOLA-projektin aikana tiimiläisillä vahvistui yhteinen ymmärrys siitä, että oppimistulokset tehdään yhdessä ja yhteisymmärryksen syntyminen vaatii molempien osapuolien (sekä opettajien että opiskelijoiden) panostusta (ja monien muiden tahojen tukea). Opiskelija on yhteistyökumppani, jonka on myös otettava vastuu omista oppimisteoistaan, omasta oppimisestaan. Laadunvarmistuksen on varmistettava, että yhteistyö toimii ja että yhteistyön edellytykset ovat kunnossa.

Mutta pelkästään tiimiläisten ymmärryksen lisääntyminen ei riitä, vaan jatkossa on panostettava yhteisen ymmärryksen luomiseen ja yhteistyön edellytysten parantamiseen kaikkien lamkilaisten keskuudessa. Tavoitteen saavuttamista voi edistää lisäämällä opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksia, tekemällä enemmän asioita yhdessä, herättelemällä ja aktivoimalla eri osapuolia. Ideoinnissa on lähdettävä liikkeelle siitä, miten saadaan opiskelijat ja opettajat ymmärtämään, että kyse on yhteisestä asiasta. Vanhat perinteet ovat joissakin tilanteissa yllättävän vahvat eikä opettajan ole välttämättä helppo luopua auktoriteettiasemastaan ja nähdä opiskelija yhteistyökumppanina tai jopa nuorempana kollegana. Muutoksen hyväksyminen vie aikaa, mutta muutoksen aikaansaaminen edellyttää myös yhteisiä pelisääntöjä. Opiskelijoiden osallistuminen ja rooli on määriteltävä myös virallisissa strategioissa ja dokumenteissa. Tämä helpottaisi siirtymistä puheen tasolta käytännön toimiin. Yhtenä aktivoimiskeinona voisi olla erilaisten, herättävien tietoiskujen tai teemaviikkojen järjestäminen. Suunnittelutyö olisi hyvä tehdä opettajien ja opiskelijoiden yhteistyönä.

Projektin aikana halusimme kokeilla palautepäiväideaa tarkemmin. Benchmarkkasimme eri laitosten palautepäiviä ja niihin liittyviä hyviä käytäntöjä. Tiedustelimme mm., miten palautepäivä on organisoitu, kuka järjestää päivän, ketkä osallistuvat, miten usein päivä järjestetään, miten palautetta kerätään opiskelijoilta, miten palautetietoa hyödynnetään, miten seurataan vaikuttavuutta? Kolmella laitoksella kahdeksasta ei ollut palautepäiväkäytäntöä. Lisäksi kahdella laitoksella toiminta ei kattanut kaikkia koulutusohjelmia. Tarkoituksemme oli käydä ”myymässä” palautepäiväideaa niille laitoksille, joilla sitä ei vielä ole, ja yleensäkin levittää laitosten kokemuksia ja hyviä käytäntöjä. Emme kuitenkaan ehtineet toteuttaa aikomuksiamme annetun aikataulun puitteissa.

Konkreettisia ideoita

Kaiken kehittämistyön lähtökohtana on yhteistyön edellytysten parantaminen ja yhteisen ymmärryksen lisääminen. Tämä edellyttää, että opiskelijoiden osallistumista laadunvarmistustyössä vahvistetaan ja opiskelijoille annetaan muunkinlainen rooli kuin passiivinen palautteen antaja.

Tästä syystä lähdemme levittämään ja jakamaan omaa oivallustamme/ymmärrystämme ja jatkotyöstämään sitä yhdessä muiden kanssa (ks. liite LAMK toimintasuunnitelma). Ensimmäisenä ideana/keinona on Hyvän oppimisen strategian päivittäminen. Päivityksessä kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijoiden osallistumiseen: määritetään, mitä osallistumisella tarkoitetaan ja miten se mahdollistetaan ja ohjeistetaan. Kuluva lukukauden aikana saadaan palautetta siitä, miten opiskelijat kokevat osallistumisensa esimerkiksi laitoksen johtoryhmätyöskentelyyn. Pohdittavaksi jää, onko laitoksen johtoryhmä paras foorumi opiskelijoiden osallistumiselle vai pitäisikö rakentaa toisenlaisia osallistumismahdollisuuksia. Yhteiset opetuksen kehittämistiimit saattaisivat olla luontevampia yhteistyöympäristöjä.

Toisena ideana on erilaisten herättävien tietoisuuksien ja teemaviikkojen järjestäminen. Tavoitteena on, että opiskelijat ja opettajat suunnittelevat tietoisuuksia yhdessä (esim. vastuu vuorotellen eri koulutusaloilla laatu tiimin koordinoimana). Tietoisuuksien/teemaviikot sisältävät erilaisia ohjeistuksia ja esimerkkejä (esim. palautteen antaminen ja vastaanottaminen, palautteen palautteen merkitys, palautekäytäntöjen monipuolistaminen, dokumentoinnin tärkeys, palautteen hyödyntäminen). Esimerkiksi palautteen antamisen ohjeistuksessa kiinnitetään huomiota siihen, mistä asioista opiskelijat antavat palautetta. Opetuksen kehittämisen näkökulmasta on tärkeää saada tietoa siitä, miten opetus ja opetusjärjestelyt ovat edistäneet oppimista ja mikä on ollut opiskelijan oma panostus oppimiseen. Teemaviikkoihin voi sisältyä myös pienimuotoista koulutusta ja eri koulutusalojen käytänteiden benchmarkkausta. Tämä työ palvelee yhteisten käytänteiden luomista ja kehittämistä ja on samalla pohjustusta tulevalle laadunvarmistusjärjestelmän auditoinnille.

Kolmantena ideana on projektin aikana keskenjäänyt opiskelijoiden ja opettajien yhteisten palautepäivien kehittäminen ja käynnistäminen kattavasti kaikilla laitoksilla/koulutusaloilla (ks. edellinen luku).

Neljäntenä ideana on palautteen palautteen merkityksen korostaminen ja toimintatavan ottaminen luonnolliseksi osaksi opintojakson arviointia. Opiskelijat haluavat saada palautetta opettajalle antamastaan palautteesta, mikä nousi esille muun muassa projektiin liittyvässä ideointipäivässä. Palautteen saaminen omasta palautteesta lisää opiskelijoiden motivaatiota antaa palautetta jatkossakin. Palautteen palaute otetaan yhdeksi tietoisuuksien/teemaviikkojen erityisaiheeksi. Tietoisuuksissa on tarkoitus tuoda esille niitä kanavia ja tapoja,

joilla palautteen palautetta voidaan antaa (esim. verkkoalustan hyödyntäminen tai ryhmäpalautetilaisuuksien järjestäminen laajempien opintokokonaisuuksien jälkeen). Ennen tietoisuutta selvitetään jo käytössä olevat, hyväksi koetut toimintamallit.

Kaikkien edellä mainittujen ideoiden taustalla on yhteisen lamkilaisen tekemisen kulttuurin vahvistaminen.

Lapin yliopisto

Janne Autto, Päivi Hurskainen, Hannu Rahikainen, Toni Sallinen, Maire Syrjäkari, Helka Urponen

Lapin yliopisto pähkinänkuoressa

Lapin yliopiston tavoitteena on edistää pohjoisten alueiden tuntemusta ja yhteiskunnallista ja kulttuurista kehitystä sekä pohjoisilla alueilla asuvien ihmisten hyvinvointia. Vuonna 1979 perustetussa yliopistossa on viisi tiedekuntaa: kasvatustieteiden, kauppatieteiden ja matkailun, oikeustieteiden, taiteiden sekä yhteiskuntatieteiden tiedekunnat. Yliopistosta valmistuu luokanopettajia, aikuiskasvatuksen ja mediakasvatuksen ammattilaisia, eri hallinnon alojen asiantuntijoita, matkailun, liiketalouden ja markkinoinnin asiantuntijoita, juristeja, oikeusnotaareita, sosiologeja, sosiaalityöntekijöitä, palvelualojen osaajia, potilasasiamiehiä, kuntoutuksen asiantuntijoita, kansainvälisiin tehtäviin koulutettuja akateemisia, graafisen alan suunnittelijoita, teollisia muotoilijoita, media-alan osaajia, kuvataidekasvattajia sekä tekstiili- ja vaatetusalan suunnittelijoita.

Perustutkinto-opiskelijoita on 4200, jatkotutkinto-opiskelijoita 400 ja aikuisopiskelijoita 9200. Kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita oli vuonna 2005 yhteensä 216. Lapin yliopisto on 650 henkilön työpaikka. Opetushenkilöstöä on lähes 200, joista professuureja 71.

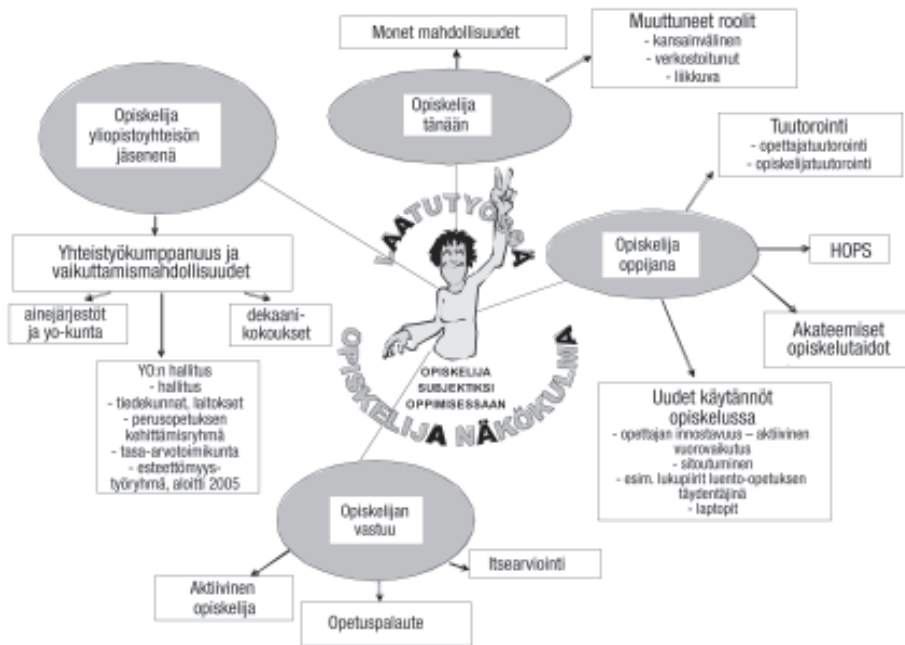
OOLA-tiimi

Lapin yliopiston OOLA-tiimissä ovat toimineet laatujohtaja Helka Urponen, opetuksen kehittämispäällikkö Maire Syrjäkari, yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta sosiologian assistentti Janne Autto, kasvatustieteiden tiedekunnasta äidinkielen lehtori Hannu Rahikainen sekä Lapin yliopiston ylioppilaskunnasta hallituksen varapuheenjohtaja ja kansainvälisten asioiden vastaava kasv.yo Toni Sallinen sekä koulutuspoliittinen vastaava ja sosiologiaa opiskeleva yht. yo Päivi Hurskainen. OOLA-tiimiä muodostettaessa pidimme tärkeänä saada keskusteluun ”vastinparit” tiedekunnittain ja koulutusohjelmittain. Tiimi on koko projektin ajan toiminut erittäin sitoutuneesti.

Opiskelijajäsenten aktiivisuuden tulosta on paljon se, että uusista yhteistyökumppanuutta edistävästä keskusteluideoista on syntynyt myös konkreettisia toimenpiteitä, joita lähdetään yhteistyössä toteuttamaan.

Opiskelijan monet roolit

Olemme pyrkineet jäsentämään kuvaan 1 opiskelijan näkökulmaa opetuksen laadun arvioinnissa. Tämän päivän opiskelijan roolit ovat moninaiset, myös yliopistoyhteisössä. Opiskelijat eivät enää ole yksinomaan opiskelemissa, vaan rinnalla kulkee aktiivinen opiskelijan siviilielämä, ansiotyöhön osallistuminen, liikkuminen ja matkustelu, monipuoliset harrastukset sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja toiminta luottamustehtävissä. Opiskelijat hakeutuvat vapaa-aikanaan sinne, mikä kiinnostaa, missä oppii ja mistä voi olla tulevaisuudessa myös hyötyä. Oppimista tapahtuu informaalisti muuallakin kuin yliopiston luentosaleissa. Näiden monien opiskelijaroolien mahdollisuuksia olisi hyvä kytkeä nykyistä enemmän myös opiskeluun.

Kuva 1. Lapin yliopiston ymmärryskuva

Yksipuolisesti suorittamiseen tähtäävästä opiskelun mallista opiskelijoita tulisi ohjata omaa tietämistä rakentavaan oppimiseen, jota akateeminen opiskelu parhaimmillaan on. Erilaisten opetus- ja oppimismuotojen avulla oppimisen laatua voidaan kehittää. Yliopistopedagogista näkemystä ja osaamista tarvitaan,

jotta opettajat omaksuisivat uusia opiskelijalähtöisiä opetus- ja ohjauskäytäntöjä. Tuutorointien ja HOPS-mallien rinnalle voitaisiin kehittää nykyistä enemmän opintojen etenemistä edistäviä yhteisöllisiä toimintatapoja, kuten rops-mallia (ryhmäoppimista). Opiskelussa vertaistuen käyttö voisi välttää myös opiskelijoita vaivaavaa yksinäisyyttä ja lisätä opiskelijoiden hyvinvointia.

Yliopistoyhteisössä opiskelija on vielä liian hiljainen ”yhtiökumppani”. Miten opiskelijan ääni tulee esille? Koko yliopiston kattavaa mallia asian varmistamiseksi ei ole. Lapin yliopistossa opiskelijat osallistuvat opetusta koskevaan päätöksentekoon siten, että heillä on lain turvaama edustus yliopiston hallinnossa. Opiskelijaedustuksen aktiivisuuden ja opiskelijoiden sekä henkilökunnan välisen tiedonkulun varmistamiseksi ei kuitenkaan ole olemassa mitään sovittuja ja täydentäviä käytäntöjä. Opiskelijoiden perehdyttäminen yliopistoon ja hallinnollisiin luottamustehtäviin tulee sisältyä laadunvarmistusjärjestelmään.

Opetuksen laadunarviointiin ja kehittämiseen opiskelijat osallistuvat sekä yksilöinä että myös ainejärjestöjen ja oppiaineen henkilökunnan välisen vuoropuhelun kautta. Ainejärjestöjen aktiivisuudessa on kuitenkin eroja ja systemaattinen toimintatapa puuttuu tällä hetkellä. Yksilötasolla opiskelijoilla on mahdollisuus antaa opinnoistaan palautetta. Joillakin kursseilla palautteen antaminen on asetettu opiskelijoiden velvollisuudeksi, osana kurssisuoritusta. Käytössä on ollut myös sähköisiä palautekanavia. Vapaaehtoisesti annettavan kirjallisen palautteen määrä on ollut vähäistä. Saatujen palautteiden käsitteleminen ei ole nykyisin systemaattista. Esimerkiksi kurssipalautteita jää yleensä opettajan haltuun sen sijaan, että palautteita hyödynnettäisiin laajemmin opetuksen laadun kehittämisessä. Opiskelijoilta saadun palautteen huomioimista on tuotu esiin esimerkiksi opettajien työaikasuunnitelmien yhteydessä. Palautteen antaminen ei ole selkeästi esillä yliopiston dokumenteissa. Esimerkiksi opinto-oppaissa ei ole mainintaa palautteen antamisen merkityksestä.

Hops-toiminta korostaa opiskelijan aktiivista roolia ja vastuuta oppimisensa arvioinnissa. Tässä opiskelijan tukena ovat opintojen alkuvaiheen orientoivat opinnot, akateemiset opiskelutaidot -kurssi sekä opettaja- ja opiskelijatuutorit. Hops-toiminta tukee opiskelijan roolia opetuksen arvioijana. Opintojen alkuvaiheeseen liittyvän HOPSin jälkeen vastaavaa systemaattista tukea ei ole vielä riittävästi saatavilla.

Opiskelija yliopistoyhteisön jäsenenä

Suomalainen yliopisto on akateeminen yhteisö, jossa opiskelijat ja opetushenkilökunta työskentelevät yhdessä saavuttaakseen suuremman yhteisen hyvän. Vanhemmat tieteenharjoittajat tutkivat tieteenalaansa. Kouluttamalla nuorempia he varmistavat oman tieteen jatkuvuuden. Tieteen tulevaisuuden kan-

nalta on erityisen tärkeää, että koulutus on sekä sisällöllisesti että pedagogisesti laadukasta. Nykyajan verkostoitunut opiskelija omaa laajat tietolähteet ja osaa myös käyttää niitä. Olennaista onkin, että opiskelija oppii hahmottamaan asioita eri näkökulmista, seuraamaan ja arvioimaan alansa liittyvää tutkimusta sekä löytämään olennaisen asioiden eteenpäin viemiseksi.

Opiskelija tänään

Yhteiskunnan kansainvälistämisessä yliopistolla on keskeinen tehtävä. Itse asiassa yliopistolaitos on ollut juuri koko kansainvälistymiskehityksen kärjessä. Konkreettinen yliopiston kansainvälistymisen muoto on niin opiskelijoiden kuin opettajienkin liikkuvuus. Yhä useampi opiskelija sisällyttää opintoihinsa opintojaksoja ulkomailla. Nämä ulkomaille lähtevät opiskelijat kertovat suomalaisesta yliopistolaitoksesta ja opetuksen laadusta enemmän kuin yksikään mainoslehtinen. Millaisia opiskelijoita haluamme maailmalle lähettää? Yliopisto, joka on koko yliopistoyhteisön voimin hiottu laadukkaaksi houkuttaa luokseen myös ulkomaisia opiskelijoita.

Opiskelija oppijana

Kriittisyys on yksi tieteen peruskivistä. Osaavia tulevaisuuden tekijöitä kouluttaessaan yliopiston tulee nähdä opiskelija sellaisena yhteistyökumppanina, joka ymmärtää palautekulttuurin opetuksen ja oppimisen näkökulmasta. Opiskelijoille tulee myös antaa mahdollisuus palautteen antamiseen opetuksen laadusta ja sisällöstä. Kyse on yhteistyöhön oppimisesta palautteen antamisessa, sen vastaanottamisessa ja käsittelyssä. Myös opetushenkilöstöllä on vastuu ja velvollisuus palautekulttuurin omaksumiseen, palautteen vastaanottamiseen ja siitä nousevien kehittämistoimien toteuttamiseen.

Opiskelijan vastuu

Akateemiseen yhteisöön kuulumisen takaa opiskelijalle tiettyjä oikeuksia, mutta siihen sisältyy myös vastuu. Yhteisön jokainen jäsen on omalta osaltaan vastuussa yhteisön toiminnasta ja jatkuvuudesta. Opiskelijan vastuu on tietysti huolehtia omista opinnoistaan, mutta myös siitä, että valmistuttuaan hän omaa ne tiedot ja taidot, joita tietyn tutkinnon suorittaneelta odotetaan. Laadukkaalla yliopistolla on laaja vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan yleensä.

Palautejärjestelmiin opiskelijalähtöisyyttä

Systemaattinen laatutyö ja laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelu käynnistyi Lapin yliopistossa vasta syyslukukaudella 2005. Erityisesti perusopetukseen kohdistuvassa laatutyössä opiskelijoilla on merkittävä asema. Opiskelijoiden

aktivointi ja uusien roolien löytäminen on koettu yhteiseksi intressiksi. Opiskelijat ovat yhteistyökumppaneita laatutyössä.

Lapin yliopistossa on 14 ainejärjestöä, jotka toimivat perinteisesti opiskelijoiden linkkereinä oppiaineisiin ja tiedekuntiin päin. Toimintatavat vaihtelevat, mutta yleisesti ottaen pienessä yliopistossa kommunikaatio on suoraa ja helppoa. Yliopiston laatutyöstä on keskusteltu syyslukukauden 2005 aikana useamman kerran sekä Lapin yliopiston ylioppilaskunnan että ainejärjestöjen kanssa. Opiskelijan roolin vahvistamiseksi arvioitiin yhdessä nykytilannetta ja ideoitiin uusia toimenpiteitä, jotka lähentäisivät opiskelijoita yliopistoyhteisöön, jouduttaisivat oppimista ja kehittäisivät opetusta.

Merkittävimmäksi kehittämisen kohteeksi nousi näissä keskusteluissa opiskelijan rooli palautteen antajana ja palautteen antamisen kautta aktiivisena oppimisensa kehittäjänä ja vaikuttajana. Näin ymmärrettynä opiskelija on enemmän kuin vain palautteen antaja. Oppimista edistävän palautekulttuurin omaksuminen on yhtä lailla sekä opiskelijoiden että opetushenkilökunnan asia. OOLA-tiimin jokaisessa kokouksessa pohdittiin, miten tilannetta voitaisiin parantaa. Tavoitteeksi asetimme opiskelijälähtöisen palautejärjestelmän aikaansaamisen. Perusopetuksen yhtenä laatutavoitteena on kaiken opetuksen kattava toimiva palautejärjestelmä. Tavoitteena on, että palautetta hankitaan monipuolisesti ja palautteen käsittelemiseksi ja hyödyntämiseksi luodaan yksikkökohtaiset toimintatavat. Palautekulttuurin omaksumiseksi ylioppilaskunta ja ainejärjestöt työskentelevät yhteistyökumppanina.

Palautekulttuurin omaksuminen koskee myös opetushenkilöstöä. Laadunvarmistusjärjestelmään liitettyä jokaisen opettajan tehtävänä on huolehtia siitä, että dokumentoitu palaute malli toimii ja että palautteiden käsittelemiseksi on olemassa yhteisesti sovitut menettelytavat. Opettaminen ei voi jäädä opettajan yksityisasiaksi. Yliopiston hallituksen hyväksymässä perusopetuksen laatutavoitteissa todetaan, että yliopistossa on kaiken opetuksen kattava toimiva palautejärjestelmä. Palautejärjestelmän kautta tuotetaan tarpeellista tietoa kaikille eri toimijoille. Opiskelijapalautetta hankitaan monipuolisesti ja kehitetään yksikkökohtaiset toimintatavat palautteen käsittelemiseksi ja palaute-tiedon systemaattiseksi hyödyntämiseksi opetuksessa. Jokainen opettaja ja opiskelija pyritään saamaan mukaan sähköiseen Oodi-palautejärjestelmään ja omaksumaan palautejärjestelmäkulttuuri.

OOLA-projektin tavoitteita on esitelty ylioppilaskunnan ja ainejärjestöjen lisäksi myös Lapin yliopiston opetus- ja tutkimusneuvostolle sekä yliopiston perusopetuksen kehittämisryhmälle. Sekä opiskelija- että työelämäpalautteiden systemaattista hankintaa ja niiden hyväksikäyttöä opetussuunnitelmatyössä ja opetuksen kehittämisessä pidettiin yhtenä keskeisenä laatutyön kohteena.

Perusopetuksen kehittämiseen tähtäviä yhteisiä kehittämisfoorumeita kaivattiin. Opiskelijoiden näkökulmasta tilaisuuksissa voitaisiin ottaa esille ajankohtaisia oppimiseen liittyviä kysymyksiä. Opetushenkilökunnan näkökulmasta foorumit palvelevat jatkuvaa opetustyön kehittämistä ja arvostusta. Lapin yliopistossa valitaan vuosittain vuoden opettaja. Foorumeiden teemoihin voidaan saada osumatarkkuutta, kun ne suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoiden aktiivinen kumppanuus myös toteutuksessa on omiaan parantamaan opiskelijälähtöisyyttä.

Ideoista konkretiaa

Opiskelijälähtöisyyttä edistäviksi toimenpiteiksi OOLA-tiimi valitsi liitteessä (ks. liite Lapin yliopiston toimintasuunnitelma) esitettävät ideat.

Kokeiluideoita yhdistävänä havaintonamme on, että yksi yliopistossa opituista taidoista on kriittinen ajattelu. Jotta opiskelijat olisivat osaavia tulevaisuuden akateemisia, heidät tulisi opastaa antamaan palautetta myös opetuksen laadusta. Yhteistyössä opettajien ja hallinnon kanssa voidaan omaksua palautteen antamis- ja vastaanottamiskulttuuri, joka kehittää dynaamisesti opetusta ja oppimista.

Osana Lapin yliopiston laatutyötä järjestetään kampanja, jonka tavoitteena on aktivoida jokainen yliopiston opiskelija laatutyöhön. Tavoitteena on vahvistaa palautekulttuurin omaksumista ja luoda keinoja opiskelijan aktiivisen roolin vahvistamiseksi yliopistoyhteisössä, ennen kaikkea omassa oppimisessaan ja opiskelijapalautteen antamisessa.

Kampanja suunnitellaan Lapin yliopiston ylioppilaskunnan ja ainejärjestöjen kanssa. Se on suunnattu erityisesti perusopiskelijoihin, joita kannustetaan antamaan palautetta mutta myös vaatimaan opetushenkilöstöltä palautteen keräämistä. Kampanjan nimi on Anna PaLaa.

Kampanjaa varten tuotetaan juliste ja flyereita (ks. muut liitteet 1), joilla pyritään tavoittamaan jokainen perusopiskelija. Anna PaLaa -päivä järjestetään 15.3.2006 yliopiston pääaulassa ja taiteiden tiedekunnan aulassa. Vastuuhenkilöinä ovat ylioppilaskunnan koulutus- ja sosiaalipoliittinen sihteeri ja ainejärjestöjen koulutuspoliittiset vastaavat. Tapahtumassa ainejärjestöjen koulutuspoliittiset vastaavat keräävät yleispalautetta. Sähköistä Oodi-palauttejärjestelmää tehdään tutuksi sekä opiskelijoille että henkilöstölle.

Kampanjajulisteet viedään tiedekuntiin ilmoitustauluille. Lisäksi opiskelijat organisoivat tiedekuntiin ja opetusta antaviin yksiköihin palautelaatikat, huolehtivat niiden tyhjentämisen sekä tekevät palautteiden raakakäsittelyn ja yhteenvetokoonnit käsiteltäviksi ensin oppiaineiden opetuksesta vastaavan opettajan kanssa, ja myöhemmin laitoskokouksissa. Anna PaLaa -juliste muistuttaa palautteen antamisen merkityksestä laatikon yhteydessä. Tavoitteena on opiske-

lijälähtöisen palaute- ja kehittämisareenamallin luonti. Opiskelijaedustajat ovat mukana kaikissa oppiaineen/koulutusohjelman/tiedekunnan palautekeskusteluissa. Kehittämistoimenpiteet kirjataan ja niiden etenemistä seurataan. Opetuspalautteita koskevat yhteenvedot viedään tiedoksi kuhunkin tiedekuntaan sekä yliopiston perusopetuksen kehittämisryhmään vähintään kerran lukukaudessa.

Kampanjapäivästä on tarkoitus tehdä vuosittainen maaliskuun tapahtuma. Ensimmäisellä kerralla saadut kokemukset arvioidaan. Palautejärjestelmien kehittäminen on yliopistossamme ajankohtaista, sillä parhaillaan pilotoidaan sähköistä Oodi-järjestelmää muutamassa yksikössä.

Opiskelijan roolista palautteen antajana valmistellaan pieni tietopaketti, jota voidaan käyttää myös opiskelijatuutoreiden koulutuksessa. Erityisenä kohderyhmänä ovat ensimmäisen vuoden opiskelijat. Kansainvälisiä perustutkinto- ja vaihto-opiskelijoita varten valmistetaan englanninkielistä materiaalia, mm. opiskelijapalautealomakket.

Lapin yliopiston opiskelijapalautejärjestelmien nykytila-arvio on katsottu tarpeelliseksi. Tämän työn tekee tulevan syyslukukauden alussa työharjoitteluna kasvatustieteen opiskelija. Raportti auttaa palautetyön kehittämistä.

Laadunvarmistusjärjestelmän kehittämiseen liittyen yliopistossa on valmisteltu seuraavalle tts-kaudelle hanke ”Laatusilta ja palautedynamo”. Hankkeen keskeisin tavoite on opiskelija- ja työelämälähtöisen palautejärjestelmän kehittäminen osana laatutyötä.

Tavoitteena on saada aikaan yliopistolle palautejärjestelmien työkalupakki, joka systematisoidaan toimivaksi kokonaisuudeksi siten, että se palvelee eri toimijaryhmien tarpeita niin hallintoa, tiedekuntia, opettajia kuin opiskelijoitakin. Opettajia koulutetaan vahvistamaan palautekulttuuria, keräämään palautetta, vastaanottamaan sitä, arvioimaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet sekä toteuttamaan ne. Opiskelijälähtöisyys korostaa yhteistyökumppanuutta ja opiskelijoiden vastuuta palautteen antamisessa. Yliopiston ulkoisten sidosryhmien kanssa kootaan tiedekuntiin koulutusalaakohtaisesti ns. laatusillat, joiden kautta luodaan systemaattinen laatua arvioiva ja kehittävä vuorovaikutus sekä molemminpuolisen tiedon vaihdon areena. Keskeisiä palautteen antajia ovat yliopiston alumnit. Tavoitteena on saada käynnistysvaiheen ajaksi kuhunkin tiedekuntaan puoleksi vuodeksi ns. vierihoitaja, jonka tehtävänä on hankkia kuhunkin koulutusalaan sopivat työelämän edustajat sekä alumnit kuin myös suunnitella toimiva yhteistyömalli.

Opiskelijälähtöiselle opetuksen kehittämisfoorumille on tarvetta. OOLA-tiimi esittää kerran vuodessa organisoitavaa yliopiston yhteistä foorumia opiskeluun liittyvistä ajankohtaisista teemoista. Myös tiedekunta- ja/tai yksikkötasoisille tilaisuuksille on tarvetta opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan dialogisuuden ja yhteistyökumppanuuden syventämiseksi.

OOLA-projektilla on ollut suuri merkitys yliopistossamme. Vaikka varsinainen projektiaika oli lyhyt, niin tuona aikana syntyi paljon uusia opiskelijalähtöisiä ideoita, joista monet myös konkretisoidaan.

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Outi Hyry-Honka, Tiina Virtanen, Kirsti Ylipulli-Kairala

Yleistä Rovaniemen ammattikorkeakoulusta

Rovaniemen ammattikorkeakoulu (RAMK) sijaitsee pohjoisella alueella, kansainvälistyneessä opiskelu-, matkailu- ja elinkeinoympäristössä. RAMK:n toiminta-alue on Pohjois-Suomi ja erityisesti Lappi. Muutamien koulutusohjelmien harvinaisuus edellyttää toiminta-alueen hahmottamista Pohjois-Suomea laajemmaksi. Rovaniemen ammattikorkeakoulu on maailman pohjoisin ammattikorkeakoulu.

RAMK aloitti toimintansa väliaikaisena vuonna 1996. Toiminta vakinaistui vuonna 1998. RAMK on monialainen korkeakoulu. Edustettuina ovat luonnontieteiden ala, luonnonvara- ja ympäristöala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, tekniikan ja liikenteen ala sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Koulutusohjelmia on 18, joista kolme englanninkielistä. Koulutuksia toteutetaan sekä nuorisoasteella että aikuiskoulutuksena. RAMK:ssa toteutetaan perustutkintoon johtavaa koulutusta, erikoistumisopintoja ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Opiskelijoita on kaiken kaikkiaan n. 3000. Henkilökuntaa on 250. Heistä opettajia on 150. Osa opettajista työllistyy hanke- ja palvelutoiminnassa.

Rovaniemen ammattikorkeakoulun toimintaympäristö on monella tavalla vaativa ja muuttuva. Leimallista toimintaympäristölle on mm. laaja maantieteellinen alue, syrjäinen sijainti, pitkät etäisyydet, väestöpohjan, erityisesti nuorten ikäluokkien vähentyminen ja lisääntyvä kansainvälistyminen. Toimintaympäristö asettaa haasteita koulutuksen ja opetuksen kehittämislle. Myös Bolognan prosessi asettaa omat vaatimuksensa. Bolognan prosessin tavoitteena on muodostaa yhtenäinen, vetovoimainen ja kilpailukykyinen korkeakoulutusalue vuoteen 2010 mennessä. Prosessi edellyttää tutkintorakenteiden yhtenäistämistä ja opetuksen laadunvarmistuksen kehittämistä.

Toimintaympäristön vaativuus haastaa selkeään profiloitumiseen. RAMK on profiloitunut tukemaan pohjoisen alueen strategioiden kehittämistä ja toteuttamista. Ammattikorkeakoulumme avainosaamisalueita ovat liiketalousosaaminen ja yrittäjyys, pohjoisen luonnon kestävä käyttö, terveydenedistäminen ja hyvinvointi sekä informaatioteknologian hyödyntäminen.

Opetuksen kehittämisen painopistealueita ovat opiskelun ja opetuksen kansainvälistäminen, etä-, virtuaali- ja aikuisopiskelu, opiskelijoiden ohjaus ja tuki, oppimista tukevien ympäristöjen kehittäminen, opetuksen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistäminen sekä opetuksen laadun varmistus.

Opiskelijan rooli RAMK:n opetuksen laadun arvioinnissa projektin alkaessa

Opiskelijajäsenet ovat osallistuneet RAMK:n opintojen ohjaus- ja tukitiimin sekä opetustoiminnan kehittämistiimin toimintaan. Opiskelijoiden mielipiteet ja kokemukset ovat välittyneet näiden tiimien kautta opetuksen suunnittelu- ja kehittämistyöhön. Opiskelijayhdistyksen kautta on pyydetty opiskelijoiden lausunto valmiista opetussuunnitelmista. Vuosittain on toteutettu ns. rehtorin/ johdon katselmus. Sen yhteydessä opettajien ja muun henkilökunnan lisäksi myös opiskelijoilla on ollut mahdollisuus antaa palautetta koulutuksesta ja opiskelustaan.

Opiskelijat ovat säännöllisesti arvioineet ja antaneet palautteen opintojaksoista. Pääsääntöisesti arviointi on annettu opintojakson suorituksen jälkeen. Opintojaksojen arvioinnissa ei aina ole huomioitu jatkuvan palautteen periaatetta. Palautteen antotapa ja dokumentointi on vaihdellut aloittain ja ollut osittain sattumanvarausta. Palautetta on kerätty muun muassa Winha-järjestelmän kautta, Optimix-arviointimittariston avulla, opettajien yksilöllisten arviointilomakkeiden avulla tai palautetta on pyydetty suullisesti.

Osa koulutusohjelmista on järjestänyt opiskelijoille lukukausittain tai vuosittain yhteisen palautteen antotilaisuuden, jossa opiskelijat ovat voineet arvioida sekä opetusta että opetuksen järjestelyyn liittyviä kysymyksiä. Nykyisen palautteen antojärjestelmän puutteena on se, että palautetta ei hankita yhtenäisesti ja systemaattisesti eikä palautetietoa aina arvioida riittävästi, niin että se johtaisi konkreettisiin kehittämistoimenpiteisiin. Myös arviointitiedon dokumentointi on puutteellista.

RAMK:ssa opiskelijat ovat siis jo nyt mukana opetuksen laadunarvioinnissa, mutta toiminta on aloittain epäyhtenäistä ja systematiikka puuttuu. Laadunarviointiin ja opiskelijoiden mukaanottoon tarvitaan yhtenäinen järjestelmä, joka on luonteva osa muuta toimintajärjestelmää

Opiskelijan roolin laajentaminen

RAMK:ssa kehitetään laatujärjestelmää, jonka osa opetuksen laatujärjestelmä on. Opetuksen laatujärjestelmän kehittämiseen on perustettu neljä työryhmää. Yhden ryhmän tehtävänä on selvittää ja kuvata opetussuunnitelman lähtötiedot ja prosessi, toisen ryhmän tehtävänä on kuvata opetuksen toteuttamisprosessin kuvaaminen, kolmannen ryhmän oppimisen arviointiprosessin

kuvaaminen ja neljännen ryhmän opetuksen ja koulutuksen arvioinnin kuvaaminen. Edellä mainittujen prosessikuvauksien laatimisen lisäksi ryhmien tehtävänä on kehittää kyseisille alueille tarvittavat arviointimittarit ja jatkuvan arvioinnin ja kehittämisen järjestelmä. Tarkoituksena on saada näihin työryhmiin myös opiskelijajäsenet mukaan. Tavoitteena on, että RAMK:n laatu-järjestelmä on valmis ja opiskelijoiden rooli RAMK:n laadunvarmistuksessa selkeä ja riittävä vuoteen 2008 mennessä.

Toteuttamis/kokeiluideat

RAMK:ssa lähdetään kehittämään ja pilotoimaan kokeiden ja tehtävien palautetunteja ja/tai seminaareja, opiskelijaryhmän yhteispalautetta opintokokonaisuuksista ja lukukausikohtaista yhteisarviointipäivää. Kokeiluryhmäksi on valittu hoitotyön opiskelijaryhmä. (Ks. liite RAMK: toimintasuunnitelma).

Kokeiden ja tehtävien palautetunnit

Aluksi käydään opetussuunnitelma tarkoin läpi ja harkitaan, mihin opintojaksoihin liittyy kirjallinen koe ja mihin arvioitavat tehtävät. Tavoitteena on laatia laajat integroidut opintojaksojen rajoja ylittävät kompetenssiperustaiset kirjalliset oppimistehtävät. Kokeita ja tehtäviä laadittaessa huomioidaan opiskelijan työmäärä (kuormittavuus). Kirjallisiin kokeisiin ja oppimistehtäviin liitetään palautetunnit tai seminaarit. Laajempien tehtävien yhteyteen kuten opin- näytetyö tms. järjestetään alku-, väli- ja loppupalauteseminaareja. Kokeiden palautetunnin pituus voi olla 45–90 minuuttia. Seminaarien pituus vaihtelee tehtävien ja opintojaksojen laajuuden mukaan. Kokeiden palautetunnit ja seminaarit merkitään lukujärjestykseen.

Pilotista saatujen kokemusten perusteella kehitetään kokeiden ja tehtävien palautetunneista ja seminaareista toimintamalli osaksi RAMK:n opetuksen laatu-järjestelmää ja siirretään se myös muihin koulutusohjelmiin.

Opiskelijaryhmän kirjallinen yhteispalautte opintokokonaisuudesta

Opiskelijaryhmä arvioi ja antaa palautteen yhdestä opintokokonaisuudesta (sisältää useampia opintojaksoja) lukuvuosittain. Opintokokonaisuudeksi laske- taan myös opin- näytetyö. Ryhmän tutoropettaja varaa arvioinnille ajan ryh- män lukujärjestykseen. Opettaja käynnistää arviointitilaisuuden ja poistuu luo- kasta. Opiskelijaryhmä arvioi opintokokonaisuuden ilman opettajan läsnäoloa ja antaa palautteen kirjallisesti. Palautteen antamista varten laaditaan toimin- taohje. Ohje tulee sisältämään muun muassa sen mistä keskustellaan, eli arvi- ointikohteet (tavoitteet, sisältö, hyödyllisyys ja sovellettavuus, opetusmenetel- mät, opetusjärjestelyt), miten palaute tiivistetään kirjalliseen muotoon, mihin palaute toimitetaan ja selityksen siitä, miten saatua palautetietoa käytetään ja

mikä on opiskelijoiden rooli jatkossa. Opiskelijat toimittavat palautteen opettajalle.

Palautetiedon arviointi ja käsittely tapahtuu koulutusohjelmatiimissä, jossa opiskelijat tai heidän edustajansa ovat mukana. Arvioinnin perusteella tehdään mahdolliset kehittämistoimenpiteet opetussuunnitelmaan ja opetukseen. Pilotista saatujen kokemusten perusteella kehitetään opintokokonaisuuksien arvioinnista toimintamalli osaksi RAMK:n opetuksen laatujärjestelmää ja siirretään se myös muihin koulutusohjelmiin.

Lukukausikohtainen yhteinen arviointipäivä

Koulutusohjelma järjestää kerran vuodessa yhteisen arviointi- ja palautepäivän, johon osallistuu opiskelija kustakin opiskelijaryhmästä ja koulutusohjelman kaikki opettajat. Opiskelijat valmistelevat ryhmänsä kanssa palautteen etukäteen annettujen arviointikohteiden (teemojen) mukaisesti. Sekä opiskelijat että opettajat voivat esittää vuotuisen arviointipäivän arviointikohteita/teemoja. Opiskelijaryhmän edustaja tuo opiskelijoiden palautteen arviointipäivälle. Saatu palautetieto huomioidaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelmissa kehittämistoimenpiteinä. Pilotista saatujen kokemusten perusteella kehitetään yhteisestä arviointipäivästä toimintamalli osaksi RAMK:n opetuksen laatujärjestelmää ja siirretään se myös muihin koulutusohjelmiin.

Työryhmän muodostivat

fysioterapiaopiskelija Tiina Virtanen, opetustoiminnan kehitysjohtaja Outi Hyry-Honka ja koulutuspäällikkö Kirsti Ylipulli-Kairala. Asiantuntijoina on kuultu mm. lautupäällikkö Seppo Huhmarniemeä ja opetustoiminnan kehittämistiimiä.

Svenska handelshögskolan

Ingmar Björkman, Märta Båsk, Pia Knifsund, Jonna Stenman, Helena Strandell och Oscar Taimitarha

Arbetsgruppens sammansättning

Rektor utnämnde den 9 augusti 2005 en arbetsgrupp för att dels utveckla ett elektroniskt kursutvärderingssystem för Hanken, dels utveckla studenternas roll i utbildningens kvalitetssäkring mer generellt. Arbetsgruppen utgjorde samtidigt den arbetsgrupp som representerade Hanken i det av Rådet för utvärdering av högskolorna (RUH) initierade nationella projekt ”Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa”.

Arbetsgruppen (Studerande i kvalitetssäkringen eller SIK) har bestått av Ingmar Björkman (ordförande), Märta Båsk, Pia Knif Sund, Ib Löfgren (senare Alexander Wörlund), Jonna Stenman, Helena Strandell och Oscar Taimitarha. Arbetsgruppen har haft i uppdrag att rapportera till kvalitetsrådet och till rektor. Studenterna ansågs utgöra en mycket viktig del av gruppen eftersom deras roll i kvalitetssäkringen måste utgå ifrån det som faller sig naturligt för dem själva, och eftersom studenter är olika måste det finnas tillräckligt många för att få tillräckligt bredd i gruppens sammansättning.

Studenternas åsikter hördes också under projektets gång utanför arbetsgruppen, i form av informella diskussioner och ”miniundersökningar” där idéer och tankar testades.

Arbetsgruppen rapporterade förutom till projektkoordinator Hanna Alaniska och RUH också till rektor Marianne Stenius och Hankens kvalitetsråd. I slutrapporten som också presenterades för Undervisnings- och forskningsrådet på Hanken beskrevs SIK-gruppens arbete och gavs förslag till hur man inom Hanken bör gå tillväga för att vidareutveckla studenternas roll i utbildningens kvalitetssäkring.

Hanken – utbildning och forskning på toppnivå

Hanken är en ledande utbildnings- och forskningsenhet på det ekonomisk-merkantila vetenskapsområdet på universitetsnivå. Forskningen utgör grunden för högskolans undervisning inom såväl grund- och forskarutbildning som fortbildning. Svenska handelshögskolan – Hanken – grundades i Helsingfors år 1909. Hanken är en av Nordens äldsta handelshögskolor. Sedan 1980 har den också en enhet i Vasa, som fungerar som en integrerad del av högskolan. Enheten har stor betydelse för näringslivet i Vasaregionen.

Vid Hanken kan man avlägga ekonomie doktors-, magister- och kandidatexamen. Sammanlagt studerar c. 2400 personer för examen, 1900 i Helsingfors och 500 i Vasa. 172 personer arbetar med forskning och undervisning. Hankens styrkeområden är tjänste- och relationsmarknadsföring, finansiell ekonomi och företagsledning och organisation. På dessa områden är undervisningen och forskningen ledande i Norden. Företagsledning och organisation (Helsingfors) har för tidsperioden 2004–06 utsetts till en av Finlands kvalitetsenheter i undervisning.

Hanken är också välkänd för sin högklassiga språkundervisning. Ämnena vid Hanken är ekonomisk politologi, finansiell ekonomi, företagande och företagsledning, företagsgeografi, företagsledning och organisation, handelsrätt, informationsbehandling, marknadsföring, nationalekonomi, redovisning, statistik och språk. Det huvudsakliga undervisningsspråket är svenska, men en allt större del av kurserna är internationellt inriktade och undervisas på en-

gelska. För att garantera utbytbarheten av utbytesstudier i ett annat land, tillämpas det så kallade European Credit Transfer Systemet.

Hankens utbildning är internationell i tre olika avseenden. För det första är det ordinarie magisterprogrammet öppet för utländska studenter. För det andra så tillbringar ungefär 100 studerande från drygt 60 olika handelshögskolor och universitet en eller två terminer vid Hanken, och samma antal Hanken-studerande åker årligen till utbytesuniversiteten för en eller två terminer. För att ytterligare stärka sin internationella profil erbjuder Hanken också fem helt engelskspråkiga magisterprogram.

Studentens roll i undervisningens kvalitetssäkring i början av projektet

På Hanken har studenterna deltagit i undervisningens kvalitetssäkring dels enligt det sätt som lagen förutsätter, d.v.s. i form av studentrepresentanter i officiella beslutsfattande organ, dels genom samarbete med högskolan inom inofficiella arbetsgrupper och genom deltagandet i kursutvärderingar. Överlag har det framgått i arbetsgruppens arbete att högskolans studerande i regel spelar en relativt undanskymd roll i undervisningens kvalitetssäkring, med undantag av ifyllande av kursutvärderingsblanketter. Det har även framkommit att den feedback som erhålls från utexaminerade om deras utbildning vid Hanken ytterligare kan förbättras. Studenternas roll i kvalitetssäkringen finns beskriven i text endast på studentkårens/föreningens egna hemsidor, inte på högskolans hemsidor eller i högskolans officiella handlingar. (Med studentkåren avses den i Helsingfors fungerande studentorganisationen medan studentföreningen är den vid Vasa campusområde.)

När det gäller studenternas möjligheter att påverka t.ex. hur en kurs formas har detta kunnat göras närmast genom att de som deltagit i en redan genomförd kurs har svarat på kursutvärderingen i slutet av kursen. De verkliga möjligheterna till att påverka genom studentrepresentationen i institutionsråden har varit varierande. Även om studenterna alltid ges en möjlighet att delta i diskussion och beslutsfattande under själva IR-mötet (institutionsråd) har studerandena sällan deltagit i det förberedande arbete som sker innan mötet. Då ett på så sätt behandlat ärende sedan tas upp till beslut på ett IR-möte kan det vara svårt för studenten att dels förstå varför man kommit fram till ett visst förslag och dels att påverka resultatet. I många fall saknar studentrepresentanten den bakgrundsinformation som skulle behövas för att skapa sig en egen uppfattning och kunna argumentera emot ett färdigt förslag.

Å andra sidan har studentkårens styrelse regelbundet en gång i månaden ett möte med rektor där studenterna får fråga och tala om vad de själva väljer. Den direkta kontakten till högskolans högsta ledning är mycket informell.

Detta exempel signalerar på ett mycket bra sätt att studenterna är värda att lyssna till och att den direkta kontakten till studenterna är viktig.

När det gäller studenternas roll i kvalitetssäkringen av undervisningen spelar också kursutvärderingen en stor roll. Hanken har använt sig av kursutvärderingar länge, och till skillnad från många andra högskolor har man redan för flera år sedan valt att gå in för ett standardiserat frågeformulär. Sammanfattande rapporter på de numeriska svaren och antalet respondenter ges för varje kurs till examinatoren, prefekten och till högskolans ledning.

Studenterna har i regel fyllt i blanketten i samband med det sista undervisningstillfället eller vid ett tentillfälle. Examinatören har uppmanat studenterna att svara för att öka motivationen hos studenterna och Hanken har haft en rimlig svarsprocent – i de större grupperna har den fallit någonstans mellan 30 och 70 % och i de mindre grupperna där läraren har mer personlig kontakt med sina studenter, som t.ex. i de fördjupade studierna, har svarsprocenten kunnat vara mycket hög, i vissa fall t.o.m. 100 %.

Samtidigt har systemet haft vissa brister som inverkat på hur väl studenternas röst hörs. Även om det inte finns några rapporterade fall så har en lärare åtminstone i princip kunnat låta bli att dela ut svarsblanketterna i slutet av kursen. Det kan också ha förekommit att en lärare har glömt att se till att kursutvärderingen genomförs. Andra problem med kursutvärderingen har varit att studenterna oftast blivit utan feedback på sin utvärdering, d.v.s. läraren har inte kommenterat utvärderingsresultaten på något sätt.

Resultaten har varit administrativt tunga att få i presentationsform eftersom alla handskrivna utvärderingssiffror skrivits rena för hand aningen av studiekansliet eller av institutionssekreteraren. I vissa fall har lärare väntat över 6 månader på att få ett sammandrag av resultaten och det är ifrågasatt huruvida resultaten då är lika tydliga för läraren som då han/hon får svaren genast efter kursen.

Den elektroniska kursutvärderingen – ett viktigt verktyg för studenterna att ge feedback till läraren

Arbetsgruppen valde att satsa mest på att utveckla det viktigaste verktyget för feedback som stöd för utveckling av undervisningen, d.v.s. kursutvärderingssystemet. Arbetsgruppen hade dels i uppgift att planera övergången till ett nytt elektroniskt kursutvärderingssystem, PalauteOodi, dels att se över kursutvärderingen i sin helhet och utveckla hela systematiken och formuläret och ge ett förslag till vidareutveckling av systemet.

En aspekt arbetsgruppen grubblade över var utformningen av utvärderingsblanketten. Man antog att svarsprocenterna skulle minska (dels p.g.a. att svarsituationen inte var i samband med en föreläsning) och att medeltalen

skulle gå ner (till följd av att de som svarat inte längre bara är de som sitter på sista föreläsningen utan också mindre engagerade studenter). För att förhindra direkta jämförelser mellan tidigare gjorda utvärderingar och utvärderingar gjorda med det nya elektroniska verktyget vilket lätt kunde leda till negativa attityder gentemot det nya systemet gjordes en justering av skalorna.

Också själva frågornas formulering diskuterades, och en del förändringar gjordes. En viktig diskussion som fördes rörde sig kring vad vi vill mäta med kursutvärderingsblanketten. Det beslöts att även om vi i arbetsgruppen ser det som viktigt att få fram studentens ansvar för sin egen inläring, så är kursutvärderingsblanketten närmast till för att stöda läraren att utveckla sin del av arbetet, d.v.s. substansens mängd, undervisningsformerna de praktiska arrangemangen och den egna föreläsningstekniken. Studentens inläring utvärderas genom tentamina och annat arbete.

Ett förslag behandlades på ett öppet möte den 19.9. varefter UFR (undervisnings- och forskningsrådet) fastställde systemet på sitt möte i oktober. Systemet användes hösten 2005 för kurserna inom de allmänna studierna. Arbetsgruppen ordnade ett seminarium på Hanken i Helsingfors den 24.11 och ett i Vasa den 25.11 där studerandens roll i kvalitetssäkringen diskuterades. Sammanlagt ca 40 studerande, lärare och övrig personal deltog i seminarierna där även kursutvärderingssystemet diskuterades.

Under 2.–10.1.2006 gjordes intervjuer med 14 lärare som svarat för kurser som under 2005 utvärderades med hjälp av det nya elektroniska systemet. Svartsprocenterna år 2005 jämfördes med motsvarande siffror år 2004. Därtill genomfördes intervjuer med 15 studenter. De allmänna målen med lärar- och studentintervjuerna var att få en inblick i hur det nya systemet hade använts, användarnas bedömning av systemet jämfört med det pappersbaserade systemet och deras syn på hur det nya systemet kunde vidareutvecklas. Samtidigt utgjorde intervjuerna ett sätt för gruppen att uppmuntra lärarna att fundera igenom hur kursutvärderingarna och deras resultat kunde utnyttjas på ett bättre sätt.

Överlag var såväl lärare som studenter relativt nöjda med det elektroniska kursutvärderingssystemet. Bland fördelarna nämndes att läraren mycket snabbare får tillgång till resultaten och att studenterna nu automatiskt får ta del av utvärderingsresultaten. Kvaliteten på de kommentarer som erhöles bedömde lärarna vara på samma nivå som med det pappersbaserade systemet. (Endast) drygt hälften av lärarna hade uppmanat studenterna att fylla i den elektroniska kursutvärderingsblanketten.

Relativt få lärare gav feedback på resultaten åt studeranden, men flera konstaterade att de nästa gång tänkte sammanfatta feedbacken och presentera de utvecklingsförslag som den gav upphov till på kursens hemsida. Några lä-

rare använde förutom kursutvärderingssystemet även andra sätt att få feedback från studeranden, bl.a. såkallad pulstagning (studenterna skrev fritt formulerade kommentarer under ett undervisningstillfälle efter ca 1/3 av kursen) och direkta frågor till studenterna under föreläsningar och övningar.

Svarsprocenten var i majoriteten av fallen lägre än med det pappersbaserade systemet och upplevdes av flera som ett problem. Det viktigaste ansågs vara att lärarna verkligen uppmuntrar studenterna att svara, dels genom direkta uppmaningar, dels genom att visa hur deras feedback används för kursutveckling. Några studenter var oroliga över anonymiteten och någon fråga (speciellt frågan om kursmaterial) uppfattades som lite oklar.

Den viktigaste informationen för läraren är den information som fås i ett så tidigt skede att man ännu kan göra förändringar i den pågående kursen. Vidare ansåg de flesta lärarna att den feedback som har varit mest till nytta för utvecklingsarbetet har varit de öppna kommentarerna i kursutvärderingen. Därför beslöt vi oss i vår arbetsgrupp att dels fundera på hur man kunde få mer information och respons i ett tidigare skede.

Helt konkret kommer arbetsgruppen att överlämna en redogörelse för övergången till det nya elektroniska kursutvärderingssystemet som påbörjades hösten 2005 och ge förslag till hur det ytterligare kunde utvecklas. Kursutvärderingens nya principer fastställdes av UFR i januari 2006. Också helt konkreta förslag till hur studentens roll i kvalitetssäkringen generellt sett kunde utvecklas presenteras för kvalitetsrådet, undervisnings- och forskningsrådet, ledningsgruppen och rektor.

Åtgärdsförslag för det elektroniska kursutvärderingssystemet (se bilaga Hanken: toimintasuunnitelma):

1. Det nya elektroniska kursutvärderingssystemet tas i bruk för alla kurser inom magisterutbildningen vid Hanken och ersätter det tidigare systemet med pappersblanketter. I det brev som skickas till studenten bör framgå att deras svar behandlas helt anonymt.
2. Riktlinjerna för användningen av det elektroniska kursutvärderingssystemet presenteras på Hankens hemsida och marknadsförs till Hankens lärare, förvaltningspersonal och studenter. Utbildning i hur man använder verktyget PalauteOodi ges av studiebyrån enligt behov.
3. Studentkåren uppmanar på sina hemsidor och genom utbildningen av tutorerna sina medlemmar att svara på kursutvärderingarna och ge konstruktiv feedback på undervisningen vid Hanken.

Övriga idéer till att utveckla studenternas roll

Vi kommer att fortsätta med att uppmärksamma studentens roll i kvalitetssäkringen och i synnerhet kommer vi att arbeta med nya studenter. Vi kommer att ta upp deras ansvar för den egna inläringen samt rätten och skyldigheten att delta i kvalitetsutvecklingen. Också bland de anställda behöver attityden och förståelsen bearbetas och arbetsgruppens medlemmar kommer också i fortsättningen att på olika sätt bidra till detta. (Se bilaga Hanken: toimintasuunnitelma.)

Åtgärdsförslag för att utveckla studenternas roll i utbildningens kvalitets-säkring generellt:

1. Institutionerna uppmanas engagera studenterna i planeringen av utbildningen i ämnet redan innan kursplanerna behandlas i IR.
2. Institutionerna uppmanas till att utveckla och använda en helhetsprocess för utbildningens planering och genomförande där bland annat studenternas roll klargörs.
3. Hanken utvecklar det existerande systemet för feedback bland de utexaminerade om utbildningen på Hanken.
4. Studentrepresentanterna i IR och deras suppleanter presenteras på institutionernas och studentkårens/studentföreningens hemsida med information om deras huvudämne och om de studerar i Vasa eller Helsingfors. Studentkåren/föreningen uppmanas utnämna en ämnesansvarig inom huvudämnena som inte har IR-representanter i både Helsingfors och Vasa.
5. Studenternas ansvar för sin egen inläring skall ingå i Hankens olika strategier och presentationer, bl.a. i studiehandboken och på högskolans hemsida. Detta bör också poängteras från början av studierna. Därtill skall påpekas att studenten skall bidra till utvecklingen av utbildningen på Hanken genom att ge konstruktiv feedback.
6. Information om studenternas ansvar och roll som medlemmar i IR, UFR och andra kollegiala förvaltningsorgan som de deltar i inom högskolan utvecklas och presenteras på Hankens hemsida. Utbildning av studentrepresentanter ordnas årligen inom högskolan. Studenterna skall få tillgång till all den information som behövs som underlag för beslutsfattande inom högskolans kollegiala förvaltningsorgan.

Tampereen ammattikorkeakoulu

Jouko Lähteenmäki, Anne Mustonen, Riikka Töytäri

Teknis-taloudellisesti suuntautunut Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) on elinkeinoelämää palveleva, teknis-taloudellisesti suuntautunut monialainen korkeakoulu, joka sijaitsee Tampereen keskustassa pääosin yhdellä kampuksella. Toiminta-alue on pääsääntöisesti Pirkanmaa.

TAMK:ssa tarjotaan koulutustehtävän mukaista tutkintoon johtavaa koulutusta, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, täydennyskoulutusta sekä tutkimus- ja kehitystoimintaa 18 koulutusohjelmassa. Koulutusohjelmat edustavat seuraavia aloja: tekniikan ja liikenteen ala, yhteiskuntatieteiden, liikelatouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, kulttuuriala sekä luonnonvara-ala.

TAMK:ssa on noin 5 000 opiskelijaa, joista noin 60 % tekniikassa. Päätoiminen opettajakunta on runsaan 200 henkilön suuruinen. Muuta henkilökuntaa on vajaat 200 ja luennoitsijoita sekä sivutoimisia opettajia yhteensä runsaat 500. Tampereen Ammattikorkeakoulun Opiskelijajyhdistys TAMKO ry:n jäsenprosentti on kaikista opiskelijoista noin 70 % ja viimeisten vuosien ajan aloittavista opiskelijoista jäseniksi on liittynyt yli 80 %.

TAMK pyrkii kouluttamaan laaja-alaisesti ja kattavasti osaajia Pirkanmaan elinkeinoelämän palvelukseen. TAMK:n opetuksen painopistealueet liittyvät etupäässä Pirkanmaan alueen osaamiskeskusohjelman alueisiin: koneenrakennus- ja automaatioklusteriin, ICT- ja viestintäklusteriin, metsäklusteriin sekä näihin liittyviin infrastruktuureihin. Vahvimpia aloja ovat yrityslähtöinen liikelatous, automaatiotekniikka, paperitekniikka, tekstiilitekniikka ja tietotekniikka.

OOLA-tiimin kokoonpano

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa projektin asetettu tiimi koostui kuudesta johdon, henkilöstön sekä opiskelijoiden edustajasta. Projektin loppu- ja päätösvaiheessa lopullisen tiimin muodosti kolme henkilöä: kauppat.lis. Anne Mustonen, tekn.lis. Jouko Lähteenmäki sekä opiskelija Riikka Töytäri. Mustonen toimii Tampereen ammattikorkeakoulun koordinoivana opinto-ohjaajana, Lähteenmäki rakennus ja metsä -osaamiskeskuksen päällikkönä ja Töytäri opiskelijoiden edustajana.

Opiskelijan rooli Tampereen ammattikorkeakoulussa

Dokumenteissa opiskelijan rooli laadunarvioinnissa on kuvattu palautteen antajana. Laatukäsikirja huomioi kolme palautetyyppiä; opintojaksopalautteen, yksilöpalautteen (suoraan johtoryhmälle annettava palaute) sekä neuvottelevan valitustien. Käytännössä palautteen annolle on luotu siis kanavat, mutta niitä käytetään ja hyödynnetään vaihtelevasti.

Opintojaksopalautetta TAMK:ssa voidaan kerätä monilla tavoilla, mutta pääosin se on järjestetty sähköisesti, mikä antaa mahdollisuuden ajasta ja paikasta riippumattomaan sekä kasvottomaan palautteen antoon. Tämä kuitenkin ei ole innostanut opiskelijoita. Syynä tähän saattaa olla opiskelijoiden tunnot siitä ettei palaute vaikuta käytäntöihin, tai ettei se koske enää itseä vaan tulevia opiskelijoita. Laatujärjestelmässä ei myöskään ole kuvattu sitä prosessia, miten saatu palaute käsitellään sitä antaneen opiskelijaryhmän kanssa. Puutteena koetaan myös se, miten annettu palaute otetaan mukaan opinjakson sisällön kehitystyössä. Sähköisen palautteen koetaan palvelevan ensisijaisesti opetushenkilöstön esimiestä, ei niinkään oppimista.

Yksilöpalautetta ja neuvottelumenettelyä käytetään harvoin, vaikka opiskelijoilla on näiden palautereittien kautta mahdollisuus puuttua yksittäiseen, mahdollisesti suureinkin laadulliseen ongelmaan. Yksilöpalautteen antamisen mahdollisuutta TAMK:n johtoryhmälle harva opiskelija edes tietää. Neuvottelumenettely alkaa opiskelijaryhmän ja opettajan välisenä keskusteluna ja jatkuu tarpeen vaatiessa esimiesten kanssa kirjallisine muistioineen. Menettelyn hyvänä puolena on työelämässä käytettävien toimintamuotojen noudattaminen ja oppiminen.

Opiskelijoiden rooli opetuksen laadunarvioinnissa koostuu laajasti myös työryhmätyöskentelystä, jossa opiskelijakunnan edustajat ovat työryhmissä täysivaltaisina jäseninä. Opiskelijaedustusta ei ole kirjattu laatukäsikirjaan tai muihin virallisiin dokumentteihin, lukuun ottamatta lakisääteisesti määriteltyjä edustuksia. TAMK kuitenkin pitää opiskelijoiden vahvaa osallistumista erittäin tärkeänä ja kutsuu opiskelijoita kaikkiin työryhmiin.

Eräs perinteisesti käytetty epävirallinen ryhmä on ns. luokanvanhimpien kokoukset. Niissä koulutuksesta ja opetuksen kehittämisestä vastaavat esimiehet kutsuvat koulutusohjelman opiskelijaryhmien (luokan- tai ryhmänvanhimmat) kerran tai kaksi kertaa vuodessa koolle keskustelemaan ja antamaan palautetta koulutusohjelman opetuksen sisällöstä, opetuksen tukitoiminnoista tai koko oppilaitoksen toiminnasta.

Opiskelijoiden ääni kantautuu opetuksen laadunkehittämiseen myös epävirallisia väyliä pitkin; käytäväkeskustelut sekä luokassa tapahtuva dialogi opettajan ja ryhmän välillä saattavat poikia laadullista kehitystä.

Monenlaisia ideoita opiskelijan roolin laajentamiseksi

Opiskelijoiden roolin laajentamiseksi tarkasteltiin seuraavia ideoita:

- a) Opiskelijoiden roolin tulisi näkyä selvemmin eri dokumenteissa. Opiskelijan roolia on pidetty niin itsestään selvänä, että dokumenteissa sitä ei ole huomattu korostaa. Mahdollinen parannus olisi, jos laatu”käsikirja” voitaisiin myös kuvata – kuten opintojen ohjaus kuvataan – opiskelijan (eikä hallinnon) näkökulmasta.
- b) Yhtenäisten arviointiperusteiden vahvistaminen osana pedagogista strategiaa. Arvioinnin oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden vaatimuksen vuoksi arviointiperusteissa tulisi kuvata selkeästi, millaista osaamisen näyttämistä edellytetään kunkin arvosanan saamiseen. Mitä esim. edellytetään, jotta opiskelija voi saada opintojakson arvioinnissa arvosanan 1, 2, 3, 4 tai 5. Samalla tulee pohdittavaksi, millä tavalla arviointiin tenttisuorituksen lisäksi vaikuttaa opiskelijan toiminta ja käyttäytyminen esim. ryhmän jäsenenä.
- c) Palautekulttuurin opettaminen sekä opiskelijoille että opettajille. Millainen on hyvä palaute, miten palautetta annetaan ja otetaan vastaan, miten palautetta käsitellään.
- d) Yhtenäisten käyttäytymis- ja toimintasääntöjen luominen. Selkeiden ohjeiden antamisen vaatiminen ja sanktioiden selväksi tekeminen. Esimerkiksi tietyn ”pakollisuuden” korostaminen, deadlinet ja niissä pysyminen, sekä eettisesti ja moraalisesti tasapuolisesti toimiminen. Tärkeää on, että ohjeita ja sääntöjä noudatetaan. Näin myöskään opettajalle ei tule tunnetta, että on yksinään niin sanotusti ”nipo”, jos pitää sovitusta asioista kiinni.
- e) Opintojaksopalautteen kehittäminen esim. ryhmäpalautteeksi. Nykyisen sähköisen palautejärjestelmän puutteina nähdään mm., että palautteiden määrä jää melko pieneksi, sen edustavuus ei ole erityisen hyvä, palautteiden ääriarvot saattavat korostua ja palautteen antamisen jälkeen palautteen antaja ei tiedä, käsittelekö kukaan palautetta ja johtaako se mihinkään toimenpiteisiin.
- f) Palauteprosessin toiminnan tehostaminen ja sen huomioiminen opsuunnittelussa. Niiden menettelytapojen kehittäminen, joilla saadaan palautteista nousseet asiat keskusteluun sekä vietyä itse ops:n kehittämiseen.
- g) Opetuksen laadun pohtiminen dialogina opiskelijoiden kanssa käytävien kehityskeskustelujen (HOPS-keskustelujen) yhteydessä.
- h) Opiskelijakunnan roolin vahvistaminen laatutyössä ja opiskelijoiden mukaan ottaminen uusien opettajien valintamenettelyyn.

OOLA-tiimissä pohdittiin esitettyjen ideoiden toteuttamiskelpoisuutta ja aikatauluja. Kaikkia ideoita pidettiin merkittävinä ja ne päätettiin esittää toteutettaviksi. Osa ideoista oli selkeästi laatujärjestelmästä vastaavien henkilöiden tehtäväkenttään kuuluvia, esim. dokumentaatio ja palautejärjestelmän huomioiminen ops-suunnittelussa. Osan ideoista todettiin kuuluvan ensisijaisesti pedagogisesta strategiasta vastuullisten henkilöiden tehtäväkenttään, esim. arviointiperusteet ja toimintasäännöt. Opetuksen laatua ja palautetta käsitellään myös opintojen ohjauksen prosessiin kuuluvissa kehityskeskusteluissa.

Näihin ideoihin tartuttiin

Ryhmä päätti toteuttaa kolme ideaa: palautekulttuurin kehittäminen: ryhmäpalaute, hallinnon opiskelijaedustajien koulutus sekä palautekulttuurin kehittäminen: opiskelijafoorumi. Nämä ideat tulivat valituksi ideointipäivän jälkeen käydyssä keskustelussa. Kyseiset ideat on helppo toteuttaa, opiskelijoiden osallistuminen on suurta ja näiden ideoiden toteuttamisella saadaan suuri vaikutavuus laadun kehittymisessä.

Ideoiden käytäntöön vienti aloitettiin pikaisesti. Ryhmäpalautetta kokeiltiin jo vuoden 2005 lopussa kokeiluna neljälle opiskelijaryhmälle ja hallinnon opiskelijaedustajien koulutus järjestettiin maaliskuussa 2006. Opiskelijafoorumit tullaan järjestämään keväällä 2006. (Ks. liite TAMK toimintasuunnitelma.)

Palautekulttuurin kehittäminen: Ryhmäpalaute

Tampereen ammattikorkeakoulussa on laatujärjestelmän mukaisesti käytössä sähköinen palautejärjestelmä. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus antaa opintojaksoista palautetta. Nykyisen järjestelmän puutteena on mm. palautteiden pieni määrä ja siitä syystä heikohko edustavuus, oikeiden johtopäätösten tekemisen hankaluus ääriarvojen (ylitsevuotavan positiivinen tai kiivastuksissa annettu haukkumistyylinen palaute) yliedustuksen vuoksi ja palautteen palautteen saamisen puute. Siksi päätettiin ideoida ryhmäpalaute sähköisen palautejärjestelmän rinnalla käytettäväksi järjestelmäksi. Tavoitteeksi asetettiin, että ryhmäpalaute palvelee ensisijaisesti oppimista.

Rakenteeltaan ryhmäpalaute jakaantuu kahteen osaan: opiskelijan tekemään yksilöpalautteeseen ja siitä koko opiskelijaryhmässä koostettavaan yhteiseen ryhmäpalautteeseen. Yksilöpalautteessa on yksi A4-palauttelomake, jonka opiskelija täyttää itsenäisesti. Palauttelomakkeessa on 9 eri kysymystä, joiden tarkoitus on peilata opiskelijan oppimistapahtumia kyseisen opintojakson aikana, ei niinkään arvioida ulkoisia olosuhteita tai opettajaa. Kysymyksillä arvioidaan ja opintojaksoon käytettyä opiskeluaikaa sekä opintojen sitoutumis-

ta osaksi aiemmin opittuja asioita osana ammatillista kasvua. Yksilöpohdinnan tavoite on, että ennen ryhmäkeskustelua jokainen opiskelija miettii omaa oppimistaan. Yksilöpalautetta ei välttämättä luovuteta opettajalle; kokeiluryhmi- en osalta niin kuitenkin toimittiin, koska haluttiin samalla saada kokemusta lomakkeen toimivuudesta. Opintojakson opiskelijaryhmän antamista yksilö- palautteista laaditaan ryhmäpalaute. Sekä yksilö- että ryhmäpalautelomakkeet täytetään ns. palautetunnin aikana kirjallisen toimintaohjeen mukaisesti.

Ryhmäpalautteen rakenne on koostava, synteysin muodostava nelikenttä, johon opiskelijat täyttävät yhteisen palautteen ja opettaja täyttää vastaaviin kenttiin oman palautteensa. Ryhmäpalautteen lomakkeessa on kaksi avointa kysymystä: Ansiokasta (mitkä seikat edistivät oppimista eli meni hyvin) sekä Kehitettävää (mitkä seikat eivät edistäneet oppimista eli meni pieleen). Ryhmäpalautteen kirjoittaa ryhmän edustajaksi valittu henkilö palautetunnilla käydyn keskustelun perusteella. Opettaja analysoi opintojakson toteutumista omalta osaltaan samaan lomakkeeseen ja toimittaa lomakkeen esimiehelleen käsiteltävään palautteen ryhmänsä kanssa. Palaute käsitellään opettajan ja esimiehen välisessä kehityskeskustelussa.

Pilottiryhmien ryhmäpalautekokeilu onnistui hyvin. Palautteen kerääminen meni sujuvasti, opiskelijat täyttivät yksilöpalautteen innokkaasti. Osa yksilöpalautteen kysymyksistä oli opiskelijoiden mielestä melko ”syvällisiä” ja vaati erityistä pohdiskelua. Jokainen ryhmä muodosti ryhmän edustajan johdolla koosteen ryhmän yhteisestä näkemyksestä. Opettajat olivat annettujen ohjeiden mukaisesti käsitelleet palautteen tunnilla opiskelijoiden kanssa, jolloin varmistettiin, että palautteelle varmuudella tuli palaute. Palautekeskustelun aikana opiskelijat avautuivat kertomaan lisää esittämistään asioita, koska pelkkä kirjoitettu teksti ei pysty kuvaamaan kaikkea kyseiseen asiaan liittyviä seikkoja. Opiskelijoille muodostui myös käsitys erilaisista syistä ja reunaehdoista, joiden vallitessa opetustilanteita toteutetaan.

Johtopäätöksenä pilotista oli, että ryhmäpalaute on erittäin hyvä ja toimiva oppimista mittaava palaute, mutta ainoana ja kattavana palautejärjestelmänä liian raskas toteuttaa, joten se ei korvaa sähköistä palautejärjestelmää. Sen rinnalle ja täydentävänä palautejärjestelmänä ryhmäpalaute on käyttökelpoinen. OOLA-ryhmä esittää, että jokainen opettaja kerää 1–2 ryhmäpalautetta vuodessa.

Entistä paremman kuvan saamiseksi ryhmäpalautteen toimivuudesta, kokeilua ja testausta tullaan jatkamaan keväällä 2006. OOLA-ryhmä esitteli TAMK:n koulutuksen johtoryhmälle ryhmäpalautekokeilun ja sen tulokset maaliskuun alussa 2006. Koulutuksen johtoryhmä päätti pilotoida kokeilua edelleen n. 10 koulutusohjelmassa keväällä 2006 ja tehdä päätökset jatkotoimista niiden perusteella syksyllä 2006. OOLA-ryhmä esittää lisäksi pohditta-

vaksi niitä keinoja, joilla palautteiden tuloksia voidaan käyttää laajemmin opsketystyössä. Asia käsitellään johtoryhmissä ja saatujen kokemusten perusteella se liitetään osaksi TAMK:n laatujärjestelmää.

Hallinnon opiskelijaedustajien koulutus

Keväällä 2006 järjestettiin ensimmäinen hallinnon opiskelijaedustajien koulutus lisäämään tietoa ja levittämään kokemuksia hyvistä käytänteistä. Opiskelijaedustajien koulutuksesta on tarkoitus tehdä jokavuotinen. Tämän lisäksi voidaan järjestää muita täydentäviä koulutuksia tarpeen vaatiessa esim. koulutusta uusista koulutuspoliittisista aiheista. Opiskelijaedustajien koulutuksen organisointi ja vetovastuu on opiskelijakunnalla, joka suunnittelee koulutuksen rungon ja toteuttaa tapahtuman.

Idea koettiin tärkeäksi toteuttaa, sillä yksittäisillä opiskelijaedustajilla on suuri rooli laadunvarmistuksessa ja -kehittämisessä. Kunnollisella koulutuksella pystytään takaamaan opiskelijaedustajien osaaminen ja tietotaito käsiteltävistä asioista. Opiskelijaedustajien nopean vaihtuvuuden takia on tärkeää siirtää tietoa kokeneemmilta opiskelijoilta uusille toimijoille ja näin saavuttaa jatkuvuutta myös opiskelijaedustuksen saralla.

Hallinnon opiskelijaedustajien ensimmäisen koulutuspäivän sisältö koostui seuraavista aihealueista:

- TAMK:n uusi organisaatio
- Ammattikorkeakoululaki, opiskelijakuntien rooli ammattikorkeakoulun hallinnossa
- Koulutuspolitiikan perusteet – kansainvälisistä linjauksista koulutusohjelmatasolle
- Opiskelijan ääni ammattikorkeakoulun hallinnossa
- Kokoustekniikka
- Työryhmien kuulumisia – kokemuksia ja kuulumisia työryhmistä.

Opiskelijaedustajien koulutuspäivään kutsuttiin kaikki ammattikorkeakoulun työryhmien opiskelijajäsenet, opiskelijayhdistysten aktiivit, opiskelijakunnan hallitus sekä valtuusto. Kutsut lähetettiin myös ammattikorkeakoulun henkilöstölle. Tilaisuuden puhujat ja kouluttajat ovat koulun hallinnon edustajia, opiskelijakunnan toiminnanjohtaja sekä valtakunnallisen Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liiton (SAMOK) edustajia.

Palautekultuurin kehittäminen: Opiskelijafoorumi

Ammattikorkeakoulun uuden organisaation ja hallintomallin myötä aikaisemmin käytössä ollut ns. luokanvanhimprien kokouskäytäntöä (tilaisuus, jossa opiskelijoilla oli vapaa sana) tahdottiin kehittää. Palautekultuurin kehittämi-

seksi ehdotetaan jo keväällä 2006 toteutettavaksi opiskelijafoorumi. Siinä koulutusohjelman vetäjä kokoaa koko koulutusohjelman opiskelijat yhteiseen palautetilaisuuteen keskustelemaan. Keskustelun sisältönä voivat olla monenlaiset opiskelun asiat; opintojen rakenne, aikataulutus, opintojaksopalaute, tietohallintoasiat tai HOPS-keskusteluissa esille nousseet teemat. Erityistä pohtimista vaatii miten opiskelijafoorumissa esille nousseiden asioiden jatkotyökentely toteutetaan (palautteen palaute) ja saadaan vaikuttamaan aidosti myös ops-suunnitteluun, jotta opiskelijat voivat kokea palautejärjestelmän toimivan. Riittääkö esim. se, että foorumissa kirjatut palautteet toimitetaan ao. vastuuhenkilöille vai pitääkö asiaa varten luoda jokin erillinen järjestelmä toimivuuden takaamiseksi.

Opiskelijafoorumin tiedottamisessa ja käytännön organisoinnissa on mukana opiskelijatuutoreita. Opiskelijatuutoreiden kautta saadaan viestiä opiskelijoiden keskuuteen tapahtumasta, sen luonteesta ja merkityksestä. Opiskelijafoorumista on tavoitteena rakentaa jokavuotinen ja tärkeä tapahtuma, johon opiskelijat tahtovat osallistua. Tavoitteena on myös, että hallinto kuuntelee ja käsittelee foorumissa esiinnousseita asioita. OOLA-ryhmä esitteli opiskelijafoorumi-idean TAMK:n koulutuksen johtoryhmälle maaliskuun alussa 2006. Johtoryhmä päätti, että ainakin muutamat koulutusohjelmat kokeilevat opiskelijafoorumi-ideaa jo keväällä 2006. Saatujen tulosten perusteella päätetään jatkotoimista.

Tampereen yliopisto

Markku Ihonen, Jukka Kiho, Kari Peltola, Pasi Rautanen, Ville Vuolanto

Tampereen yliopiston profiili

Tampereen yliopisto on keski-ikäinen ja keskisuuri monialainen suomalainen yliopisto. Tiedekunta on kuusi ja niissä on yhteensä yli 15 000 opiskelijaa. Suurin tiedekunta on humanistinen, mutta ylivoimaisesti suurin koulutusala on yhteiskuntatieteellinen, sillä yhteiskuntatieteellistä koulutusta annetaan useammassa tiedekunnassa.

Tampereen yliopisto jatkaa vuonna 1925 perustetun Kansalaiskorkeakoulun ja (vuodesta 1930) Yhteiskunnallisen korkeakoulun perinnettä merkittävänä kouluttajana. Ei-ylioppilaille tarkoitettut opetusjaostot lakkautettiin vasta vuonna 1998. Koulutuksen ammattisuuntautuneisuus näkyy yhä: yliopistossa valmistutaan toimittajiksi, opettajiksi, lääkäreiksi, sosiaalitoimen ammatteihin ja lukuisiin muihin kunnallis- ja valtionhallinnon tehtäviin.

Suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa Tampereen yliopisto tunnetaan varsin vapaasta sivuaineopiskelusta yli tiedekuntarajojen. Tämä saattaa osaltaan selittää keskimääristä laajempia tutkintoja. Kolmas leimallinen piirre on hallinto, joka on enemmän hajautettu kuin muissa monialaisissa yliopistoissa. Tuloksikkoina ovat laitokset eivätkä tiedekunnat.

OOLA-hanketiimi Tampereen yliopistolla

Projektin hanketiimi koottiin opetuksen kehittämispäällikkö Markku Ihosen toimesta keväällä 2005. Ainelaitosten edustajaksi lupautui historiatieteen laitokselta assistentti Ville Vuolanto. Yliopiston tradition mukaisesti opiskelija-edustusta kysytään aina ensin ylioppilaskunnasta, jonka edustajaksi ryhmään tuli kopo-sihtööri Pasi Rautanen. Ylioppilaskunta esitti, että ryhmän toinen opiskelijajäsen olisi historiatieteen ainejärjestö Patinan opiskelija Jukka Kiho. Tiimiä täydennettiin vielä opetuksen kehittämissyksikön suunnittelija Anu Hyttisellä, sittemmin sijaisenaan Kari Peltola. Hanketiimi kokoontui kahdeksan kertaa projektin aikana, minkä lisäksi kukin jäsen teki itsenäistä valmistelutyötä yhdessä sovitulla tavoilla. Kokoontumiset ovat jatkuneet projektin jälkeinkin.

Katsaus opiskelijan rooliin opetuksen laadunarvioinnissa

Tampereen hanketiimi tarkasteli opiskelijan asemaa omassa yliopistossa koko yliopistoa koskevien laadudokumenttien kautta. Projektitavoitteiden mukaisesti tarkastelimme opiskelijoiden yksilö- ja ryhmävastuita ja -tehtäviä, sekä merkintöjä opettajien ja opiskelijoiden välisestä yhteistyöstä. Käytännön tilannetta kartoittaaksemme teimme myös muutamia pistokokeita yksittäisten oppiaineiden dokumentaatioon, minkä lisäksi haastattelimme sähköpostikyselynä joitakin opiskelijoita ko. yksiköistä.

A. Dokumentaatiotarkastelua

Ensisijaisena yliopistotason dokumentaatioaineistona käytimme:

- laitosten laadunvarmistusasiakirjoja (laadittu 1999),
- dekaanien, laitosten edustajien ja OPLAA-projektin käymiä laadunvarmistuskeskusteluja (vuodelta 1999),
- yliopistomme laatimaa koulutuksen laatu järjestelmän kartoitusta (vastaus KKA:n kyselyyn v. 2003),
- yliopiston omaa laatu posteria (laadittu 2004) ja
- yliopiston työryhmämuistiota laatu järjestelmän kehittämiseksi (ml. raportit kolmen yksikön laatu järjestelmän kehittämisestä, vuodelta 2005).

Varhaisempiin dokumentteihin ei ole kirjattu opiskelijoille omia tehtäviä tai vastuuta, ei edes omasta oppimisestaan. Heiltä edellytetään ja odotetaan opetuksen vastaanottamista, oppimisen osoittamista erilaisin tenttimuodoin, kysymyksiin ja kyselyihin vastaamista, kurssipalautteen antamista ja työryhmiin osallistumista. Vasta yliopiston laatuposterin (vuodelta 2004) sisältää maininnan, että ”päävastuu oppimisesta on opiskelijalla” itsellään.

Opiskelijoita ei ole erityisemmin saatettu ryhmävastuuseen, eikä ryhmille ole määritelty tehtäviä. Dokumenttien perusteella yliopistolla on vain joitakin yksittäisiä poikkeustahjoja tai -tilanteita, joissa on vastuullistettu opiskelijoita ryhmänä. Joskus he ovat toimineet mm. palautteen kerääjinä, ryhmäopetuksen vertaispalautteen antajina tai koko yliopistoa koskevan selvitysmateriaalin kokoajina. Jos opiskelijoilta odotetaan ryhmävastuuta, turvaututaan pääasiassa ainejärjestöihin. Tehtävatasolla ainejärjestöt osallistuvat yksiköiden hallintoelimiin ja työryhmiin, minkä lisäksi ne järjestävät epävirallisempia henkilökunnan ja opiskelijoiden kohtaamisia (mm. laitoskahvit).

Opiskelijoiden ja opettajien välinen yhteistyö on monissa yksiköissä vaikiintunutta toimintaa, jota ylläpidetään mm. laitoskahvien avulla. Yhteistyökuviot ovat epävirallisia ja päätösvallattomia keskustelurakenteita, joilla voi kuitenkin olla vahvakin heijastusvaikutus viralliseen päätöksentekoon. Opiskelijoita on jossain määrin integroitu myös laadunvarmistusjärjestelmien laadintaan, kurssipalautteiden käsittelyyn ja suoraan opetustyyliin.

B. Käytännön kokemuksia

Ensisijaisena käytännön kokemusten kuvaajana käytimme pienen kyselyn aineistoa. Keräsimme sähköpostitse kolmen ainelaitoksemme opiskelijoilta (yhteensä 11 vastaajaa) kommentteja opiskelijoiden asemasta, vastuista ja tehtävistä laadunvarmistustyössä niin yksilö- kuin ryhmätasolla, sekä kokemuksia opettajien ja opiskelijoiden välisestä yhteistyöstä. Kukin vastaaja kuvasi näitä kokemuksia oman ainelaitoksensa näkökulmasta.

Opiskelijakokemusten mukaan heillä on vastuuta paitsi yksittäisten kurssipalautteiden myös yleisemmän palautteen antamisesta. Opiskelijat kokevat myös olevansa vastuussa omasta oppimisestaan ja omasta aktiivisuudestaan. Lisäksi opiskelijaedustajilla katsotaan olevan erityinen vastuu kerätä mielipiteitä ja palautetta laajemmalta opiskelijajoukolta, joka voi olla joko ainejärjestöt tai ainejärjestöopiskelijat. Opiskelijaedustajilla on vastuuta myös erilaisissa työryhmissä toimimisesta: ryhmätehtäviin on syytä paneutua ja opiskelijapalautetta on välitettävä opettajille.

Opiskelijakyselymme osoitti, että ainejärjestöillä koetaan olevan vahva merkitys laadunvarmistustyössä. Ainejärjestöllä nähdään olevan palautteenantoroolin lisäksi vastuuta mielipiteiden kanavoijana, opiskelijaedustajien kou-

luttajana, tuutoritoiminnan kehittäjänä, opiskelijoiden oppimisen vertaistukena, vaikutusmahdollisuuksista tiedottajana, keskustelutilaisuuksien järjestäjänä ja niiden agendan asettajana.

Kyselyn perusteella opiskelijoiden ja opettajien välistä yhteistyötä esiintyy, mutta melko satunnaisesti. Tavanomaisimmat jatkuvammat ja säännöllisemmät yhteistyömuodot kytkeytyvät tuutorointiin ja laitoskahvittelaisuuksiin. Muut yhteistyömuodot ovat satunnaisempia, eikä laitoksia mitenkään veloiteta ottamaan opiskelijoita mukaan yhteistoiminnalliseen laadunvarmistustyöhön. Jotkin yhteistyömuodot ovat kuitenkin lupaavia avauksia, joista yliopistolla pyritään ottamaan laajemminkin opiksi. Yhdellä ainelaitoksella toimii erityinen koulutusneuvosto, jossa opiskelijat ovat edustettuna, toisella on vuosittainen yhteisesti suunniteltava tervetulojakso opiskelijoille ja kolmannella hyviä kokemuksia yhteisesti suunnitellusta tutkintorakenneuudistuksesta.

Ideoiden koettelua historiatieteen laitoksella

Hanketiimin projektityöskentely, historiatieteen laitoksen omat kokemukset ja Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun yhteinen ideointipäivä 15.11.2005 nostivat esille joukon ideoita, joista halusimme nostaa joitakin kokeiltaviksi ja testattaviksi. Seuraavassa esittelemme ne ja perustelemme toimintatapaamme ideoiden koettelemiseksi Tampereen yliopistolla.

A. Toimintamalli ideoiden testaamiseksi

Tampereen yliopistossa laadunvarmistusjärjestelmän yksi peruspilareista on laitosten vertaistuki. Tästä syystä päätimme kokeilla OOLA-projektissa esiin tulleita ideoita ensin yhdellä yliopistomme laitoksella, jonka kokemuksia muut laitokset voisivat myöhemmin hyödyntää. Päätavoitteena on saada laitoksen henkilökunta ja opiskelijat arvioimaan ja kehittämään sekä opetuksen että oppimisen laatua luontevana osana työ- ja oppimisprosessia.

Pilottilaitokseksi toivoimme yksikköä, joka olisi jo kiinnittänyt huomiota laadunvarmistukseen ja opiskelijoiden asemaan siinä. Tällaisessa toimintakulttuurissa suhtautuminen itse laatuksymyksiin ja toiminnan kehittämiseen on lähtökohtaisesti positiivisempi, ja koska asia ei tule uutena, vertaistieto saadaan nopeammin yliopiston toisten laitosten ja yksiköiden käyttöön.

Pilottilaitokseksi pyysimme historiatieteen laitosta. Laitos on valittu kahdesti peräkkäin (2001–2003 ja 2004–2006) korkealaatuisen koulutuksen yksiköksi Suomessa. Laatuja järjestelmää on edellisen kerran pohdittu laajemmin laitoksen ja ainejärjestön yhteisessä raportissa vuonna 1999. Jo tuolloin kiinnitettiin huomiota siihen, että palautteen käsittelyyn on ollut vaikeaa kehittää sopivaa käytäntöä. Esillä oli muun muassa henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteisen palautepäivän järjestäminen. Ongelmaksi laitoksella on havaittu myös

se, että laatujärjestelmää ja sen vastuita ei ole kirjattu laajemmin ylös; näin opiskelijapalautteen systemaattinen käsittely, erityisesti suhteessa laajempiin opetussuunnitelmakysymyksiin, on jäänyt satunnaiseksi.

Hanketta varten laitokselle perustettiin marraskuun 2005 lopulla työryhmä, jonka jäseninä ovat professori Markku Hyrkkänen, assistentti Ville Vuolanto, opetuksen kehittämissyksikön suunnittelija Kari Peltola sekä historian opiskelijat Jukka Kiho ja Tuomas Rantala. Työryhmän tavoitteena on kartoittaa ja kehittää erityisesti palautteen systemaattista käsittelyä ja opiskelijoiden osuutta koko palautejärjestelmässä. Tarkoituksena ei ole luoda uutta laatujärjestelmää, vaan ensisijaisesti kehittää ja tehdä näkyvämmiksi jo olemassa olevia rakenteita ja toimintamalleja. Laatujärjestelmän tulee olla rakenteeltaan kevyt, eli se ei saa juurikaan lisätä henkilökunnan ja opiskelijoiden työmäärää. Tämä tulee ottaa huomioon myös ideoinnissa. Toimivat käytännöt kirjataan opetuksen laatujärjestelmän perustaksi. Kirjattujen toimintamallien avulla laatujärjestelmä pysyy toimivana henkilökunnan määräaikaista työsuhteista ja opiskelijoiden vaihtuvuudesta huolimatta.

Laatutyössä tulee olla selkeät päämäärät. Tehokkaasti ja päämäärätietoisesti toimiva järjestelmä motivoi niin opettajia kuin opiskelijoita. Opiskelijoiden huomioiminen ei tarkoita ainoastaan opiskelijoiden mukaan ottamista laatutyöhön, vaan laadunarvioinnissa tulisi olla keskeisenä opiskelija- ja oppimisenäkökulma.

B. Käytännön toimenpiteet ja koeteltavat ideat

Työ edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi alkoi joulukuussa 2005 laitoksen nykyisten käytäntöjen kartoittamisella. Opetuksen kehittämissyksikön ja historiatieteen laitoksen resursointi mahdollisti opiskelija Jukka Kihon aloittaa tuntityönä opetushenkilökunnan henkilökohtaiset haastattelut tammi-kuussa 2006 osana kartoitusta. Myös ainejärjestö Patinalta pyydettiin ideoista lausunto.

Samalla, kun nykyistä tilannetta kartoitettiin, pyydettiin henkilökunnalta ja opiskelijoilta kommentteja työryhmän esille nostamista ideoista opetuksen laadunarvioinnin parantamiseksi. Keskeisiä ideoita ovat palautejärjestelmän systematisointi, säännölliset palautepäivät, opiskelijoiden roolin kasvattaminen, opiskelijoiden palkitseminen osallistumisesta laatutyöhön, HOPS-keskustelujen hyödyntäminen palautteenannon kanavana, painopisteen siirtäminen yksittäisen kurssin arvioimisesta opetussuunnitelman ja oppimisen arviointiin ja epämuodollisten palautetilaisuuksien lisääminen. Ideoita on syntynyt työryhmän kokouksissa ja keskusteluissa koko ajan lisääkin, ja osaa niistä aiotaan testata uusina ideoina uusissa yhteyksissä.

Esitetyillä ideoilla on erilaiset lähtökohdat. Ajatukset palautejärjestelmän systematisoinnista, säännöllisistä palautepäivistä, epämuodollisten palautetilaisuuksien lisäämisestä ja opetussuunnitelman arvioinnin keskeisyydestä pohjautuvat historiatieteen laitoksen aiempiin tarkasteluihin. Palautteen keruun säännötömyys huomioitiin laitoksella jo kymmenkunta vuotta sitten, jolloin harkittiin myös vuosittaisen palautepäivän käyttöönottoa. Epämuodollisten palautetilaisuuksien (kuten laitoskahvit, illanvietot) tärkeys on tiedostettu, ja niitä haluttaisiin lisätä. Laitoksella on myös koettu, että yksittäisten kurssien palautteista pitäisi päästä kohti opetuskokonaisuuden (opetussuunnitelman) arviointia.

Ideat opiskelijoiden roolin vahvistamisesta palauteprosesseissa, opiskelijoiden palkitsemisesta laatutyöhön osallistumiseen ja HOPS-keskustelujen (hopsauksen) monipuolisemmasta hyödyntämisestä syntyivät OOLA-hanketiimin projektityöskentelyn myötä. Pohdimme muun muassa, voisivatko opiskelijat toimia sekä palautteen kerääjinä että saadun palautteen käsittelijöinä. Opiskelijoiden palkitsemiskeskusteluissa nousi esiin ainakin opintopisteillä palkitsemisen mahdollisuus. Ajankohta syksyllä 2005 oli otollinen myös hopsauksen kytkemiseksi palautetarkasteluihin. Työryhmämme koki, että hopsaustilanne tarjoaa oivan mahdollisuuden koota muunkinlaista palautetta kuin vain tietoa opiskelijan opintosuunnitelman etenemisestä. Palautetta voi kerätä tuolloin niin opiskelijan oppimisesta kuin opetusjärjestelyjen ja opetussuunnitelman kokonaisuuden mielekkyydestäkin.

Projektin ensimmäinen vaihe, kartoitus, valmistuu maaliskuussa 2006. Tämän jälkeen, Jukka Kihon laatiman raportin pohjalta, historiatieteen laitoksella toimiva työryhmä rakentaa vanhojen käytäntöjen, saadun palautteen sekä ideoiden pohjalle systematisoidun laatuja järjestelmän. Sen kuvaus valmistunee maaliskuuhun aikana.

Projektin viimeisessä vaiheessa siirretään ehdotetut toimintamallit käytäntöön historiatieteen laitoksella, seurataan toteutusta ja tarvittaessa kehitetään järjestelmää edelleen. Projektin eteneminen on kuvattu liitteessä olevassa taulukossa (ks. liite Tampereen yliopiston toimintasuunnitelma). Projektin jälkeen on vielä pohdittava, miten historiatieteen laitoksen ja työryhmän työtä parhaiten hyödynnetään koko yliopiston mittakaavassa.

5 Pohdintoja

Hanna Alaniska

Projektin päättyessä on usein haikea olo. Tuntuu, että juuri kun on päästy ytimeen, on aika erkaantua. Kouluttajana mietin miten paljon ehdittiin tehdä ja miten paljon olisimme vielä voineet tehdä yhdessä, hyödyntäen toisiamme. Olon ei tarvitse tällä kertaa olla kuitenkaan haikea, vaan voimme olla pikemminkin innostuneita. OOLA-projektissa syntyi useita konkreettisia toteuttamiseksi, joita pääsemme nyt toteuttamaan ja hyödyntämään.

OOLA-projekti oli luonteeltaan sekä kehittämis- että koulutusprojekti. Tavoitteena oli tukea korkeakoulujen kehittämistyötä, mutta myös vauhdittaa ja raivata sille aikaa koulutuksen systemaattisen etenemisen kautta. Kehittäminen on luovaa ja tarvitsee vapautta. Hektisessä korkeakoulumaailmassa koulutus voi tarjota juuri kaivattua vapautta, jolloin arkiaskareista voi irrottautua. OOLA-projektissakin törmättiin tuttuun tilanteeseen, jossa ajan riittävyyttä jouduttiin punnitsemaan. Korkeakouluissa ja mukana olevilla osallistujilla oli työssään monia ajankohtaisia haasteita, yksi tietysti OOLA-projektin osallistuminen ja sen annin löytäminen. Voimme olla kaikki erittäin tyytyväisiä saavutettuun tulokseen, joka osoittaa, että kaikki halusivat, mutta myös löysivät aikaa projektin tavoitteen miettimiseen ja sen eteenpäin kehittämiseen. Tämä olikin OOLA-projektin tarkoitus, koulutus toimi kehittämisen välineenä, antaen pohtimiselle aikaa ja uusia lähteitä.

Olemme Suomessa edelläkävijöitä opiskelijoiden päätöksentekoon osallistumisen suhteen. Voimme avoimin mielin esitellä kolmikantaista hallintomallia monessa Euroopan maassa. Sen sijaan oppimiseen ja sen seurantaan voimme kiinnittää enemmän huomiota. Arviointikulttuurimme on tenttipainotteinen, opiskelijaa arvioidaan ja hän saa palautteen hyvin usein pelkästään numeerisena. Pysähdymme opetuksessa liian harvoin oppimiseen ja sen edistymiseen, emmekä anna palautetta opiskelijoille kuinka he ovat edistyneet tai miten oppiminen ilmeni. OOLA-projektissa kohtasimme konkreettisesti näitä piirteitä, jotka kertovat arviointikulttuuristamme. Mietimme laajemmin tilannetta Suomessa ja omissa korkeakouluissamme. Millainen on opiskelijamme? Miten olemme huomioineet ja kuunnelleet heitä? Millaisessa vuorovaihtuksessa olemme opiskelijoiden kanssa? Miten todella tuemme heidän oppimistaan? Entä miten aidosti hyödynnämme opiskelijoiden kokemusta oppimisesta?

Oppimisen arviointi on oleellista laadunvarmistuksessa, ja kuten olemme jo tässä raportissa moneen otteeseen todenneet, opiskelijan rooli on kummasakin merkittävä. Laajasti oppimisen arviointikulttuuri tarkoittaa keskustelua oppimisen tavoitteista, työskentelytavoista ja saavutuksista, mutta se sisältää myös ohjausta kohti laadukkaampia oppimistekoja. Oppimisen arviointikulttuuri kehittää luonnollisesti opettajan ja opiskelijoiden yhteistyötä, mutta samalla se parantaa opiskelijakeskeistä laadunvarmistusta. Sen kautta avautuu keskustelu, jonka ytimessä on opiskelijan oppiminen. Tämä keskustelu avaa tietä myös laajemmalle oppimisen edellytysten ja tukitoimien eli opetuksen laadun pohtimiselle.

OOLA-projektissa saavutettiin käytännöllisiä tuloksia lyhyessä ajassa. Jokainen korkeakoulu ponnisti eteenpäin omasta kontekstistaan, mietti omia toimintojaan ja kehitti itselle merkityksellisiä ja ajankohtaisia teemoja. Ilokseni voin todeta, että tulevaisuudessa OOLA-projektin korkeakoulut edistävät arviointikulttuurin muutosta kohti opiskelijaa ja oppimista kunnioittavaa sekä huomioivaa arviointia. Olemme onnistuneet tuottamaan ehdotuksia, jotka ovat ennakkoluulottomina ja aitoa tiedeyhteisöä rakentavia. Näitä ehdotuksia voisimme ylpeänä esitellä myös Euroopan korkeakoulutusalueella.

LIITE 1: Toimintasuunnitelmat

1. Diakonia ammattikorkeakoulu

Ideat	Toteutus	Vastuu	Aikataulu
Opiskelijoiden osaamista liittyen arviointiin ja palautteen antamiseen vahvistetaan ja samalla synnytetään ammattikorkeakoulun ja opiskelijoiden välistä kumppanuutta	Järjestetään opiskelijoille ja henkilökunnalle yhteinen koulutuspäivä. Kehitetään opinto-opasta niin, että se sisältää selkeitä ohjeita palautteenantamisesta ja opiskelijoiden mahdollisuudesta ja velvollisuudesta osallistua yhteiseen kehittämistoimintaan	Laaturyhmä Yliopettajaryhmä	Tavoite- sopimuskausi 2007–2009
	Kartoitetaan ja tiedostetaan opiskelijoiden vaikuttamisen esteenä olevat organisaation rakenteet ja toimitaan tehokkaasti niiden poistamiseksi	Laaturyhmä	
Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen kehittämiseen ja arviointiin mahdollistetaan osana opiskelua	Kehitetään arviointia pitkäkestoisien opettajatuutoroinnin avulla. Opintopisteytetään opiskelijoiden osallistuminen opetuksen kehittämiseen ja arviointitoimintaan. Tavoitesopimuskausi 2007–2009	Lehtorit ja opinto-ohjaajat Yliopettajaryhmä	Tavoite- sopimuskausi 2007–2009
Kehitetään sellaisia arvioinnin ja kehittämistoiminnan muotoja, jotka vahvistavat opiskelijan ammatillista kasvua	Luodaan ja tuetaan opiskelijan ja työelämän edustajien mahdollisuuksia osallistua yhdessä opetuksen kehittämiseen ja arviointiin	Laaturyhmä ja opinto-ohjaajat	

2. Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu

Idea	Sisältö	Toteutus/ vastuu	Aikataulu
Palautteen palautteen lisääminen	Opettaja kertoo opiskelijoille kurssin alussa, minkälaista palautetta kurssi sai edellisellä arviointikerralla sekä perustellusti mihin toimenpiteisiin hän on ryhtynyt, mihin ei ja mistä syystä.	Koulutusohjelma- päälliköt	Vuosi 2006
Informointia opiskelijoille rakentavan palautteen antamisen ja saamisen merkityksestä	Palautteen merkitys Helian kehittämistyössä	Laatuvastaava	Vuosi 2007
Asiakkuus-yhteistyökumppanuus -elinkaaren esittely opiskelun alkuvaiheessa	Opintojaksopalautteiden jatkokäsittely ja hyödyntäminen		

Opiskelijoille tiedottaminen palauteasioista	Tietoa, mitä kanavia pitkin voi antaa palautetta ja rohkaisua palautteen antamiseen	Opiskelijoiden ainejärjestöt	Vuosi 2006
Opetusta oppimaan oppimisesta ja oppimisen laadusta, ohjausta opetuksen laadun arviointiin	Opiskelun suunnittelun, tavoitteiden asetannan ja oppimistulosten seurannan tärkeys ja toteutus	Koulutusohjelmapäälliköt	Pilottivaiheeseen johdon assistenttityön koulutusohjelmassa vuonna 2007
Henkilökohtainen tuutorointi	Opiskelijatuutorit ovat henkilökohtaisessa vastuussa n. 7 opiskelijan opastamisesta ja auttamisesta sekä heille tiedottamisesta. Tuutori ja opiskelija käyvät kahdenkeskisen tuutorointikeskustelun kuukauden kuluttua koulun alkamisesta	Ainejärjestö HSOY ry	Pilotti johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelmassa keväällä 2006
Laatukisällit	N. 4–6 opiskelijaa sitoutuu koulutusohjelman kehittämistyöhön yhdessä koulutusohjelmapäällikön kanssa lukukausien 2–7 aikana. Työstä todistus ja kolme opintopistettä	Koulutusohjelmapäälliköt	Pilotti johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelmassa keväällä 2006
Työharjoitteluraportin ohjeiden kehittäminen	Tarkastellaan ja kehitetään kysymyksiä, joihin työharjoitteluraportissa vastataan	Porvoon laadukkaat -työryhmä	Keväällä 2006
Opinnäytetyöprosessin arviointijärjestelmä ja -lomake	Opiskelijoille mahdollisuus antaa palautetta opinnäytetyöprosessin sujumisesta, kuormituksesta jne.	Koulutusohjelmapäälliköt	Keväällä 2006
Hopsin kehittäminen	Henkilökohtaisen opinto-suunnitelman tulisi olla luonteva osa ammatillisen kasvun prosessia, eräänlainen pedagoginen kartta. Hopsin tulisi tukeutua koulutusohjelman pedagogiseen strategiaan ja lukukausittaisiin ydiosaamisalueisiin sekä sisältää opiskelijan itsestään tekemä SWOT-analyysi	Koulutusohjelmapäälliköt, opettajat ja opiskelijat	Ensimmäisenä johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelmassa vuonna 2007
Laatuseminaaripäivät	Opettajien, opiskelijoiden, opinto-ohjaajien jne. keskustelupäivä opetuksen ja opiskelun laatuun liittyvistä aiheista	Koulutusohjelmapäälliköt, ainejärjestöt	Pilotit Porvoossa keväällä 2006
Opettajien laatukseskustelupäivät syksyllä ja keväällä	Keskustelua tietyn koulutusohjelman asioista vuosikursseittain: opiskelijamateriaali, opiskelun eteneminen, oppimisen taso ja laatu, kehityshankkeet, edellisen lukukauden arviointi jne.	Koulutusohjelmapäälliköt ja laatuvaastava	Vuosi 2006

Yhteistyötoimielinten kehittäminen	Opiskelijajäsenille työryhmiin ”kummi”, joka neuvoisi opiskelijajäsentä ja keskustelisi tämän kanssa tarpeen mukaan. Pehdytyksen merkityksen painottaminen	Työryhmät ja toimielimet	Vuosi 2007
Jatkuvan palautteen kerääminen internetin oppimisympäristön (Blackboard) Discussion Board-toiminon avulla	Opiskelijoiden kommentteja opintojaksosta sen aikana, jolloin opettajalla on vielä mahdollisuus kehittää kurssia	Koulutusohjelma- päälliköt ja opettajat	Vuosi 2006
Opintojaksojen puolivälisarviointi minuuttiraportin avulla	Opiskelijoilta kerätään vapaamuotoista palautetta opintojaksosta sen puolivälissä (tai useammin), tuloksia voidaan soveltaa heti käytäntöön. Esimerkiksi mikä toimii, mikä ei, mikä on jäänyt epäselväksi	Koulutusohjelma- päälliköt ja opettajat	Ei sovitua aikataulua
Opintojaksojen kuormittavuus-arviointi Blackboard Surveyn avulla	Opiskelijoilta kysytään strukturoidusti kurssien kuormittavuudesta	Koulutusohjelma- päälliköt ja opettajat	Vuosi 2005 →

3. Lahden ammattikorkeakoulu

Ideat	Toteutus	Vastuu	Aikataulu
Opiskelijan oppimista edistävän hyvän oppimisen ohjeistuksen/ suosituksen laatiminen (ohjeistus sisältää mm. alla olevia ideoita)	Hyvän oppimisen strategian päivittäminen, opiskelijat mukana työstämässä (kirjoitetaan osa B, jossa ohjeita ja suosituksia laitoksille). Tiedottamista, koulutusta opettajille, opiskelijoille ja johdolle	LAMK:n johtotiimi → laatutiimi	1.2.2006– 31.3.2006 Kevät 2006 →
Opiskelijoiden ja opettajien yhteiset palautepäivät KAIKILLE laitoksille	OOLA-tiimi käy ”myymässä” palautepäiväidea niille laitoksille, joilla sitä ei vielä ole	Laatutiimi (erityisesti OOLA-tiimi)	Kevät 2006
Opiskelijat ja opettajat suunnittelevat yhdessä herättäviä, opetuksen laadun kehittämiseen liittyviä tietoisuuksia lamkilaisten aktivoimiseksi	Tietoisuus erilaista teemoista opettajainkokouksissa ja muissa opiskelijoille ja opettajille yhteisesti tai erikseen suunnatuissa tilaisuuksissa	Yliopettajat, laatutiimi, LAMKO/ koulutusala- järjestöt	Käynnistyy kevällä 2006
LAMK-tason opetuksen kehittämistiimin perustaminen, mukana useampia opiskelija-jäseniä (= nykyinen parannettu laatutiimi?)	Nimetään laitos/toimialatason opiskelija- ja opettajaedustajat kehittämistiimiin. Tiimin tehtäväkuva ”nousee” hyvän oppimisen strategiasta	LAMK:n johtotiimi	Asia esitellään johdon päivillä 10.3.2006
Opiskelijoille annetaan palautteesta palaute (sis. osittain yllä oleviin ideoihin).	Koulutusta, ohjeistusta opettajille ja opiskelijoille palautteen antamisesta ja vastaanottamisesta	Yliopettajat, LAMKO/ koulutusala- järjestöt	2006

4. Lapin yliopisto

Idea	Toteutus	Vastuu	Aikataulu
Anna PaLaa -kampanja laatutyölle: Opiskelijapalautteet kehittämään opetuksen laatua ja oppimista	Päivän tapahtuma yliopistolla Flyerien tekeminen Palautelaatikat tdk:iin Opiskelijan rooli palautteen antajana -tietopaketti Opiskelijälähtöisen palaute- ja kehittämisareenamallin luonti yhteistyössä tdk:ien ja perusopetuksen kehittämistyöryhmän (PeKe) kanssa	LYY koso-sihtööri sekä aine- järjestöjen kopo-vastaavat Op.päälliköt, Op.keh.päällikkö, Laatujohtaja, Vararehtori, PeKe	3/2006 Kl 2006 Alkaen 2006
Opetuksen kehittämisfoorumi: Opiskelijan rooli tänään	Yliopiston yhteinen opetuksen eri teemoihin liittyvä päivä, esim. Akateemiset opiskelutaidot Ryhmäoppiminen (ROPS) Opiskelijan hyvinvointi	Op.keh.päällikkö, LYY koso-sihtööri ja ainejärjestöjen kopo-vastaavat	5/2006 Sl 2006 myös
Laatusilta ja palautedynamo-hanke: Opiskelijat ja alumnit laadun arvioinnin yhteistyökumppanina	Opiskelija- ja työelämälähtöisen palautejärjestelmän kehittäminen osana laatutyötä	Laatujohtaja, Op.keh.päällikkö, PeKe, LYY, Rekryt	TTS 2007- 2010

5. Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Idea	Toteutus	Vastuu	Aikataulu
Palautekulttuurin kehittäminen: Ryhmäpalaute	Opiskelijat antavat ryhmänä palautetta opintokokonaisuudesta ja/tai opintojaksoista	Koulutusohjelman yliopettaja ja opintojakson vastaava opettaja	Alkaen syksy 2006
Palautekulttuurin kehittäminen: Opiskelijafoorumi	Opiskelijat antavat vuosikursseittain palautetta opettajien ja opiskelijoiden yhteisessä opiskelijafoorumissa	Koulutuspäällikkö yhdessä opiskelijakunnan kanssa	Kevät 2006
Palautetunnit	Jokaisen opintojakson jälkeen opiskelijat saavat palautteen oppimisestaan viimeisellä opintojakson kerralla	Koulutusohjelman yliopettaja ja opintojakson vastaava opettaja	Alkaen syksy 2006

6. Svenska handelshögskolan

Idé	Förverkligande	Ansvar	Tidtabell
Effektivering av studentens roll i utvecklingen av kurser	Kursutvärderingsförfarandet effektiveras tack vare nytt elektroniskt verktyg och omarbetad blankett och riktlinjer. Studentkåren uppmanar sina medlemmar att svara på kursutvärderingarna och ge konstruktiv feedback på undervisningen vid Hanken	Prorektor Ingmar Björkman Planerare Helena Strandell Studerande Alexander Wörlund (Helsingfors) Studerande Pia-CKristina Knifsvund (Vasa)	Våren 2006
Studenternas roll i utbildningens kvalitetssäkring utvecklas	Institutionerna uppmanas engagera studenterna i planeringen av utbildningen m.h.a. en helhetsprocess. Studenternas ansvar för inläringen lyfts fram. Studenternas roll i beslutsfattande organ klargörs och stöd för rollen utvecklas	Prorektor Ingmar Björkman	Våren 2006
Alumni som resurs	Effektivera användningen av den information som fås om utbildningen som helhet av nyutexaminerade	Kvalitets- koordinator Jonna Stenman	År 2006
Effektivera information om studentrepresentationen	Studentrepresentanterna i IR och deras suppleanter presenteras på institutionernas och studentkårens/ studentföreningens hemsida med information om deras huvudämne och om de studerar i Vasa eller Helsingfors. Studentkåren/ föreningen uppmanas utnämna en ämnesansvarig inom huvudämnena som inte har IR-representanter i både Helsingfors och Vasa	Studerande Alexander Wörlund och prorektor Ingmar Björkman	År 2006
Informera tydligare om studentens roll i kvalitetssäkringen	Studenternas ansvar för sin egen inläring skall ingå i Hankens olika strategier och presentationer, bl.a. i studiehandboken och på högskolans hemsida. Detta bör också poängteras från början av studierna. Därtill skall påpekas att studenten skall bidra till utvecklingen av utbildningen på Hanken genom att ge konstruktiv feedback	Planerare Helena Strandell och prorektor Ingmar Björkman	Arbetet påbörjas år 2006

Utbilda årligen student-representanter	Information om studenternas ansvar och roll som medlemmar i IR, UFR och andra kollegiala förvaltningsorgan som de deltar i inom högskolan utvecklas och presenteras på Hankens hemsida. Utbildning av studentrepresentanter ordnas årligen inom högskolan. Studenterna skall få tillgång till all den information som behövs som underlag för beslutsfattande inom högskolans kollegiala förvaltningsorgan	Kvalitets- koordinatör Jonna Stenman, planerare Helena Strandell och prorektor Ingmar Björkman	Arbetet påbörjas år 2006
--	--	--	--------------------------------

7. Tampereen ammattikorkeakoulu

Idea	Toteutus	Vastuu	Aikataulu
Opiskelijat saavat palautteen kokeista ym. oppimistehtävistä palautetunneilla	Opettaja järjestää palautetunnin, jossa opiskelija saa palautteen oppimisestaan	Opintojakson vastuopettaja (Ko:n yliopettaja)	2006
Opiskelijaryhmä antaa opintokokonaisuudesta ryhmäkohtaisen kirjallisen palautteen	Yhden opintokokonaisuuden, myös opinnäytetyöprosessin analysointi ja kirjallinen arviointi lukuvuosittain. Opettaja varaa arvioinnille ajan ryhmän ohjelmaan ja käynnistää arviointitilaisuuden. Palautetiedon analysointi ja käsittely koulutusohjelmatimissä, johon kutsutaan opiskelijoiden edustus. Arvioinnin perusteella tehdään mahdolliset kehittämismuutokset opetussuunnitelmaan ja opetukseen. Saatujen kokemusten perusteella rakennetaan toimintamalli ja siirretään se muihin RAMK:n koulutusohjelmiin	Koulutuspäällikkö Opiskelijat Yliopettajat Opetustoiminnan kehitysohjatja Toimialajohtajat	Aloitus v. 2006 2007
Opiskelijat osallistuvat yhteiseen arviointipäivään lukukausittain	Kerran vuodessa järjestetään alan yhteinen palaute- ja arviointipäivä, johon osallistuu opiskelija jokaisesta ryhmästä ja kaikki opettajat. Opiskelijat valmistelevat ryhmänsä kanssa palautteen etukäteen annettujen teemojen mukaisesti. Saatua palautetietoa huomioidaan asetettaessa seuraavan toimintakauden kehittämisen painopistealueita	Opiskelijat Toimialajohtajat Koulutuspäälliköt	2006

8. Tampereen yliopisto

<p>Tarkastellaan historiatieteen laitoksen nykyistä palautejärjestelmää ja testataan erilaisia palautejärjestelmän kehittämideoita. Tarkoitus on saada selville, mikä toimii hyvin jo nyt ja miten uusiin ideoihin suhtaudutaan ja millaisiin käytännön toimenpiteisiin löytyy valmiutta niin opetushenkilöstön kuin opiskelijoidenkin osalta. Keskeiset ideat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palautejärjestelmän systematisointi • Säännölliset palautepäivät • Opiskelijoiden roolin vahvistaminen palauteprosesseissa • Palkitseminen opiskelijoiden osallistumisesta laatutyöhön • HOPS-keskustelut palautekanavana • Kurssipalautteista kohti oppimisen ja opetussuunnitelman arviointia • Epämuodollisten palaute-tilaisuuksien lisääminen 	<p>Historiatieteen asettama työryhmä kartoittaa käytäntöjä ja työstää kyselyn, joka tehdään historiatieteen opettajille. Ainejärjestöltä pyydetään lausunto palautejärjestelmästä ja kokeiluideoista. OOLA-tiimin jäsen Jukka Kiho toteuttaa kyselyt työryhmän tukemana. Hyvät toimintamallit dokumentoidaan ja uusien hyväksytyjen ideoiden käyttöönottoa harkitaan. Kokeiluhankkeen tuloksena laitoksen laatujärjestelmän kuvaus täydentyy. Ideoidaan seurantajärjestelmä: hyödynnetäänkö kirjattuja toimintamalleja myös kokeiluhankkeen jälkeen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselyrunгон valmistelusta vastaa koko työryhmä • Opettajakunnan integroinnista vastaavat prof. Markku Hyrkkänen ja ass. Ville Vuolanto • Ainejärjestön integroinnista huolehtii kopo-vast. Tuomas Rantala • Yksittäisten kyselyiden toteuttamisesta vastaa opiskelija Jukka Kiho • Työryhmä tarkastelee kyselyiden tuloksia ja tekee päätelmiä ja ehdotuksia laitoksen palautejärjestelmän ja laatujärjestelmän dokumentoinnin ja kehittämisen tarpeista • Työryhmä seuraa toimintamallien käyttöönottoa laitoksella 	<p>Nykyisten käytäntöjen kartoitus alkoi 12/05 ja kyselyrunko valmistui 1/06</p> <p>Haastattelut toteutettiin 1–2/06</p> <p>Raportti valmistuu 3/06</p> <p>Ainejärjestön lausunto saatiin 2/06</p> <p>Työryhmä tarkastelee tuloksia 3/06 ja tekee jatkoehdotuksia laitokselle</p> <p>Laatujärjestelmän editointi 3–4/06</p> <p>Seuranta</p>
--	--	--	---

LIITE 2: Anna PaLaa -flyer (Lapin yliopisto)

Anna PaLaa - Anna palautuu päivä
15.3. klo 11.00-13.00

Opiskelija - olet yhteistyökumppani yliopistossa!

Yhteistyökumppanina vaikutat, mutta vaikuttaminen vaatii Sinulta aktiivisuutta.

Aktiivinen yhteistyökumppani antaa aidosti palautetta opetuksesta ja omasta oppimisestaan.

Opettaja tarvitsee palautetta - sinä opetus kehittyi.

Palautetta antamalla otat vastuuta, parannat yhteisöllisyyttä, sitoudut opiskeluun ja opit jotain eteenpäin.

Olet oppinut vastuunsa, etyksen palautteen antaja.

Voit vaikuttaa yliopiston opetuksen laatuun!

Oletko huomannut, että olet myös opetusurallisen kokonaisuuden osittaja? Näet, mikä osa toimii, missä on aukkoja tai parhaimpia?

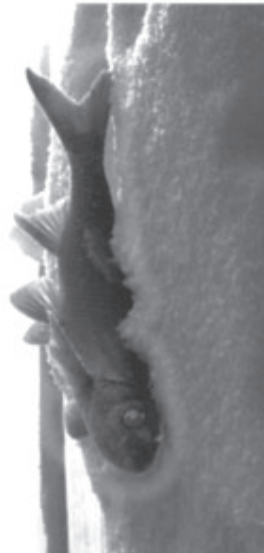
Opiskelijapalauteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet ja järjestelmät ovat osa yliopiston laadunvarmistusta.

Olethan laatuössä mukana!

LAPIN YLIOPISTO
LUV

Opiskelijoiden ja henkilökunnan Anna palautetta päivä
15.3.2006 klo 11.00 - 13.00 Puhelinsoitto 0800 00000

TIIVISTELMÄ

Julkaisija

Korkeakoulujen arviointineuvosto

Julkaisun nimi

Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa

Tekijät

Hanna Alaniska (toim.)

Tiivistelmä

Julkaisu kuvaa Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa (OOLA) -koulutusprojektin tuloksena syntyneitä ideoita ja toimintasuunnitelmia opiskelijan aseman kehittämiseksi laadun arvioinnissa. Koulutusprojektin järjesti Oulun yliopiston opetuksen kehittämissyksikkö Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) tukemana. Vajaa viisi kuukautta kestänyt koulutusprojekti toteutettiin lukuvuonna 2005/2006 ja siihen osallistui viisi ammattikorkeakoulua (Diakonia, Helia, Lahden, Tampereen ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut) ja neljä yliopistoa (Lapin, Kuopion ja Tampereen yliopistot sekä Svenska Handelshögskolan).

Julkaisun ensimmäinen osa esittelee koulutusprojektin sisällön ja etenemisen. Toisessa osassa pohditaan miksi opiskelijan tulee olla osa laadunvarmistusta koulutusorganisaatiossa. Lähtökohtana kuvataan oppimista koulutusorganisaation tavoitteena ja laadun arvioinnin kohteena. Tärkeäksi pohjaksi nostetaan opiskelijan oma oppiminen ja kokemus oppimisen sujumisesta. Myös oppimisen syntyminen opettajien ja opiskelijoiden yhteistyön seurauksena on erityispiirre koulutusorganisaation tuloksen saavuttamisessa. Näiden päätelmien seurauksena opiskelijan rooli laadunkehittäjänä ja arvioijana nousee merkittäväksi. Kolmas osa kertoo koulutusprojektin lähtökohtana ollutta tilannetta Oulun yliopistossa. Luvussa esitellään Oulun yliopiston opetuksen laadunvarmistusmallia ja millaiset opiskelijan roolit ja vastuut se sisältää.

Julkaisun neljännessä luvussa koulutusprojektissa mukana olleet korkeakoulut pohtivat opiskelijoiden aseman lähtötilannetta laadunarvioinnissa. He kuvaavat koulutuksen aikana tuotettuja monipuolisia ideoita opiskelijoiden roolin laajentamiseksi. Kehittämistarvetta huomattiin laatudokumenttien saatavuudessa ja sopivuudessa opiskelijoille. Niiden ymmärrettävyyttä ja tavoitettavuutta halutaan parantaa. Myös laadunarviointiin liittyvää tiedottamista laajennetaan tulevina vuosina. Opiskelijoiden osallistumisen mahdollistaminen nousi niin ikään kehittämiskohteeksi. Palautteen antaminen on perustoiminta useissa korkeakouluissa, mutta tulevaisuudessa keskitytään parantamaan opiskelijoiden ymmärrystä ja tietoisuutta palautteen antamisen merkityksestä. Myös palautteen seurauksista tiedottaminen opiskelijoille eli palautteen palaute koettiin tärkeänä kehittämiskohteena. Palautteen keräämistä haluttiin monipuolistaa. Yleisimmän palautteen keruumuodon eli kyselypalautteen rinnalle lähdetään kehittämään dialogisia palautteen antotilaisuuksia niin yksittäisille kursseille kuin vuosikursseille sekä kokonaisille koulutusohjelmille ja korkeakouluille. Vuorovaikutteisten palautetilanteiden katsottiin lisäävän opiskelijoiden kumppanuutta ja antava laajaa hyötyä laadun kehittämiseen. Opiskelijoiden osallistumista halutaan systematisoida perustamalla kehittämistiimejä, joissa on mukana useita opiskelijaedustajia. Korkeakoulut jatkavat ideoiden toteuttamista itsenäisesti projektissa tuotetun toimintasuunnitelman pohjalta.

Avainsanat

Opetus, laadunarviointi, laadunvarmistus, laatu, korkeakoulut

SAMMANDRAG

Utgivare

Rådet för utvärdering av högskolorna

Publikation

De studerandes roll i utvärderingen av undervisningens kvalitet

Författare

Hanna Alaniska (red.)

Sammandrag

Publikationen beskriver de idéer och verksamhetsplaner som uppkom till följd av utbildningsprojektet om de studerandes roll i utvärderingen av undervisningens kvalitet (Opiskelijä opetuksen laadunarvioinnissa, OOLA) och som syftade till att utveckla de studerandes ställning inom kvalitetsutvärderingen. Utbildningsprojektet arrangerades av Uleåborgs universitets enhet för undervisningsutveckling med stöd av Rådet för utvärdering av högskolorna (RUH). Projektet genomfördes under läsåret 2005/2006 och pågick i knappt fem månader. Fem yrkeshögskolor (Diakonia, Helia, yrkeshögskolorna i Lahtis, Tammerfors och Rovaniemi) och fyra universitet (Lapplands, Kuopio och Tammerfors universitet samt Svenska Handelshögskolan) deltog i projektet.

Publikationens första del presenterar innehållet i projektet och hur det avancerade. Den andra delen dryftar frågan om varför de studerande skall ingå i kvalitetssäkringen inom utbildningsorganisationen. Utgångspunkten är att beskriva inläring som mål för utbildningsorganisationen och som föremål för kvalitetsutvärdering. Den enskilda studerandes egen inläring och upplevelse av hur smidig inläringen är lyfts fram som en viktig plattform. Även uppkomsten av inläring som en följd av samarbete mellan lärare och studerande är ett särdrag som utbildningsorganisationen beaktar för att uppnå sitt mål. Till följd av dessa slutsatser blir de studerandes roll för kvalitetsutvecklingen och utvärderingen betydande. Den tredje delen berättar om den situation vid Uleåborgs universitet som utgjorde utgångspunkten för utbildningsprojektet. Avsnittet presenterar kvalitetssäkringsmodellen vid universitetet och vilka roller och vilket ansvar studerande har.

I publikationens fjärde avsnitt dryftar de högskolor som deltog i projektet utgångsläget för de studerandes ställning i kvalitetsutvärderingen. De beskriver den mångfald av idéer som under projektet kommit fram för utvidgningen av de studerandes roll. Ett utvecklingsbehov upptäcktes när det gäller kvalitetsdokuments tillgänglighet och lämplighet för de studerande. En önskan om förbättring av förstäligheten och tillgängligheten framkom. Även informationen om kvalitetsutvärdering kommer att utökas under kommande år. Möjligheterna till delaktighet från de studerandes sida blev likaså föremål för utvecklingsåtgärder. Feedback är en grundläggande funktion vid många högskolor, men i framtiden kommer fokus att ligga på förbättring av de studerandes förståelse och medvetenhet om betydelsen av responsen. Även information om följderna av feedback, dvs. feedback på feedbacken, ansågs vara ett viktigt utvecklingsområde. Även en vilja att göra sättet för insamling av feedback mer mångsidigt framkom. Vid sidan av det vanligaste sättet att samla in feedback, dvs. genom enkäter, kommer tillfällen för feedback i dialogform att utvecklas, för såväl enskilda kurser och årskurser som hela utbildningsprogram och högskolor. Interaktiva möten för feedback ansågs höja kamratskapet mellan studerande och lärarna och ge nytta på bred front för kvalitetsutvecklingen. Avsikten är att systematisera de studerandes delaktighet genom att tillsätta utvecklingsteam där det finns också studerande. Högskolorna fortsätter att implementera idéerna på självständig basis utgående från den verksamhetsplan som projektet utmynnat i.

Nyckelord

Undervisning, kvalitetsutvärdering, kvalitetssäkring, kvalitet, högskolor

ABSTRACT

Published by

The Finnish Higher Education Evaluation Council FINHEEC

Name of publication

Students and teaching quality assessment

Authors

Hanna Alaniska (ed.)

Abstract

This publication focuses on the ideas and plans to improve the status of students in quality assessment, generated during the training project “*Students in quality assurance of teaching*” (OOLA). The training project was organised by Oulu University, Teaching Development Unit, under the auspices of the Finnish Higher Education Evaluation Council, FINHEEC. Lasting almost five months, the training project was implemented during the academic year 2005/2006 in five polytechnics (Diakonia, Helia, Lahti, Tampere and Rovaniemi) and four universities (Lapland, Kuopio, Tampere and the Swedish School of Economics).

Chapter 1 presents the contents and progress of the training project while Chapter 2 focuses on why the students must be part of quality assurance in a training organisation. The premise is to see learning both as the objective of the training organisation and the object of its quality assessment. The students’ own learning experience and conception of their own progress is an important basis for the discussion. The learning as a result of the co-operation between teachers and students is another relevant aspect. An implication of the above, the students assume an important role as the quality developers and assessors. Chapter 3 describes the starting point of the training project in Oulu University. The chapter focuses on the teaching quality assurance model in place in Oulu University, highlighting the students’ roles and responsibilities envisaged by the model.

Chapter 4 is dedicated to the HEIs involved in the training project and their respective starting points regarding the position of the students in quality assessment. The chapter also lists the ideas generated during the training to enhance the students’ role. Development needs were recognised in areas such as the availability of quality-related documents and their suitability for student use. Their comprehensibility and accessibility need to be improved. The information related to quality assessment will also be enhanced in future. Ensuring increased opportunities for the students to participate is one further development need. Feedback is already seen as being basic by many HEIs but in future, the focus will be on improving the understanding and awareness of the students concerning the importance of feedback. It was also felt that it was important to develop the information provided to the students on the results of the feedback’ – feedback on feedback. Feedback should be collected in more varied ways. A dialogue-based or interactive feedback model is to be created for both individual courses and annual curricula, complete training programmes and HEIs to complete the most common collecting method, questionnaires. Interactive feedback was thought to strengthen the students’ partnership, providing extensive benefits for quality development work. The participation of the students is made more systematic by establishing development teams with several student representatives. The HEIs will continue to implement the ideas autonomously, based on the plan produced during the project.

Keywords

Teaching, quality assessment, quality assurance, quality, HEIs

KORKEAKOULUJEN ARVIINTINEUVOSTON JULKAISUJA

PL 133, 00171 HELSINKI • Puh. 09-1607 6913 • Fax 09-1607 6911 • www.kka.fi

- 1:2000** Lehtinen, E., Kess, P., Stähle, P. & Urponen, K.: Tampereen yliopiston opetuksen arviointi
2:2000 Cohen, B., Jung, K. & Valjakka, T.: From Academy of Fine Arts to University. Same name, wider ambitions
3:2000 Goddard, J., Moses, I., Teichler, U., Virtanen, I. & West, P.: External Engagement and Institutional Adjustment: An Evaluation of the University of Turku
4:2000 Almfelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: Audit of Quality Work. Swedish Polytechnic, Finland
5:2000 Harlio, R., Harvey, L., Mansikkamäki, J., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: Audit of Quality Work. Central Ostrobothnia Polytechnic
6:2000 Moitus, S. (toim.): Yliopistokoulutuksen laatuyksiköt 2001–2003
7:2000 Liuhanen, A.-M. (toim.): Neljä aikuiskoulutuksen laatuyliopistoa 2001–2003
8:2000 Hara, V., Hyvönen, R., Myers, D. & Kangasniemi, J. (Eds.): Evaluation of Education for the Information Industry
9:2000 Jussila, J. & Saari, S. (Eds.): Teacher Education as a Future-moulding Factor. International Evaluation of Teacher Education in Finnish Universities
10:2000 Lämsä, A. & Saari, S. (toim.): Portfoliosta koulutuksen kehittämiseen. Ammatillisen opettajankoulutuksen arviointi
11:2000 Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintasunnitelma 2000–2003
12:2000 Finnish Higher Education Evaluation Council Action Plan for 2000–2003
13:2000 Huttula, T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköt 2000
14:2000 Gordon, C., Knodt, G., Lundin, R., Oger, O. & Shenton, G.: Hanken in European Comparison. EQUIS Evaluation Report
15:2000 Almfelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: Audit of Quality Work. Satakunta Polytechnic
16:2000 Kells, H.R., Lindqvist, O.V. & Premfors, R.: Follow-up Evaluation of the University of Vaasa. Challenges of a small regional university
17:2000 Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Miikkulainen, L., Stone, J., Tolppi, V.-M. & Kangasniemi, J.: Audit of Quality Work. Tampere Polytechnic
18:2000 Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: Evaluation of Education and Research in Slavonic and Baltic Studies
19:2000 Harlio, R., Kekäle, T., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: Laatutyön auditointi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
20:2000 Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Kähkönen, J., Miikkulainen, L., Mäki, M. & Kangasniemi, J.: Laatutyön auditointi. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu
21:2000 Almfelt, P., Kantola, J., Kekäle, T., Papp, I., Manninen, J. & Karppanen, T.: Audit of Quality Work. South Carelia Polytechnic
1:2001 Valtonen, H.: Oppimisen arviointi Sibelius-Akatemiassa
2:2001 Laine, I., Kilpinen, A., Lajunen, L., Pennanen, J., Stenius, M., Uronen, P. & Kekäle, T.: Maanpuolustuskorkeakoulun arviointi
3:2001 Vähäpassi, A. (toim.): Erikoistumisopintojen akkreditointi
4:2001 Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: Экспертиза образования и научно-исследовательской работы в области славистики и баллистики (Ekspertiza obrazovanija i nauc' no-issledovatel'skoj raboty v oblasti slavistiki i baltistiki)
5:2001 Kinnunen, J.: Korkeakoulujen alueellisen vaikuttavuuden arviointi. Kriteerejä vuorovaikutteisuuden arvottamiselle
6:2001 Löfström, E.: Benchmarking korkeakoulujen kielenopetuksen kehittämisessä
7:2001 Kaartinen-Koutaniemi, M.: Korkeakouluopiskelijoiden harjoittelun kehittäminen. Helsingin yliopiston, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Lahden ammattikorkeakoulun benchmarking-projekti
8:2001 Huttula, T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2001
9:2001 Welander, C. (red.): Den synliga yrkeshögskolan. Ålands yrkeshögskola.
10:2001 Valtonen, H.: Learning Assessment at the Sibelius Academy
11:2001 Ponkala, O. (toim.): Terveystieteiden korkeakoulutuksen arvioinnin seuranta
12:2001 Miettinen, A. & Pajarre, E.: Tuotantotalouden koulutuksen arvioinnin seuranta
13:2001 Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R.: Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa
14:2001 Fonselius, J., Hakala, M.K. & Holm, K.: Evaluation of Mechanical Engineering Education at Universities and Polytechnics
15:2001 Kekäle, T. (ed.): A Human Vision with Higher Education Perspective. Institutional Evaluation of the Humanistic Polytechnic
1:2002 Kantola, I. (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkimuksen kokeilulupahakemusten arviointi
2:2002 Kallio, E.: Yksilöllisiä heijastuksia. Toimiko yliopisto-opetuksen paikallinen itsearviointi?
3:2002 Raivola, R., Himberg, T., Lappalainen, A., Mustonen, K. & Varmola, T.: Monta tietä maisteriksi. Yliopistojen maisteriohjelmien arviointi
4:2002 Nurmela-Antikainen, M., Ropo, E., Sava, I. & Skinnari, S.: Kokonaisvaltainen opettajuus. Steinerpedagogisen opettajankoulutuksen arviointi
5:2002 Toikka, M. & Hakkarainen, S.: Opintojen ohjauksen benchmarking tekniikan alan koulutusohjelmissa. Kymenlaakson, Mikkelin ja Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu
6:2002 Kess, P., Hulkko, K., Jussila, M., Kallio, U., Larsen, S., Pohjolainen, T. & Seppälä, K.: Suomen avoin yliopisto. Avoimen yliopisto-opetuksen arviointiraportti
7:2002 Rantanen, T., Ellä, H., Engblom, L.-Å., Heinonen, J., Laaksovirta, T., Pohjanpalo, L., Rajamäki, T. & Woodman, J.: Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland
8:2002 Katjamäki, H., Artima, E., Hannelin, M., Kinnunen, J., Lyytinen, H. K., Oikari, A. & Tenhunen, M.-L.: Mahdollinen korkeakouluhyhteisö. Lahden korkeakouluyksiköiden alueellisen vaikuttavuuden arviointi
9:2002 Kekäle, T. & Scheele, J.P.: With care. Institutional Evaluation of the Diaconia Polytechnic
10:2002 Härkönen, A., Juntunen, K. & Pyykkönen, E.-L.: Kajaanin ammattikorkeakoulun yrityspalveluiden benchmarking
11:2002 Katjamäki, H. (toim.): Ammattikorkeakoulu alueidensa kehittäjinä. Näkökulmia ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävän toteutukseen
12:2002 Huttula, T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköt 2002–2003
13:2002 Hämäläinen, K. & Kaartinen-Koutaniemi, M. (toim.): Benchmarking korkeakoulujen kehittämisvälineenä
14:2002 Ylipulli-Kairala, K. & Lohiniva, V. (eds.): Development of Supervised Practice in Nurse Education. Oulu and Rovaniemi Polytechnics
15:2002 Löfström, E., Kantelinen, R., Johnson, E., Huhta, M., Luoma, M., Nikko, T., Korhonen, A., Penttilä, J., Jakobsson, M. & Miikkulainen, L.: Ammattikorkeakoulun kielenopetus tienhaarassa. Kielenopetuksen arviointi Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluissa

- 16:2002** Davies, L., Hietala, H., Kolehmäinen, S., Parjanen, M. & Welander, C.: Audit of Quality Work. Vaasa Polytechnic
- 17:2002** Sajavaara, K., Hakkarainen, K., Henttonen, A., Niinistö, K., Pakkanen, T., Piilonen, A.-R. & Moitus, S.: Yliopistojen opiskelija-valintojen arviointi
- 18:2002** Tuomi, O. & Pakkanen, P.: Towards Excellence in Teaching. Evaluation of the Quality of Education and the Degree Programmes in the University of Helsinki
- 1:2003** Sarja, A., Atkin, B. & Holm, K.: Evaluation of Civil Engineering Education at Universities and Polytechnics
- 2:2003** Ursin, J. (toim.): Viisi aikuiskoulutuksen laatuyliopistoa 2004–2006
- 3:2003** Hietala, H., Hintsanen, V., Kekäle, T., Lehto, E., Manninen, H. & Meklin, P.: Arktiset haasteet ja mahdollisuudet. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 4:2003** Varis, T. & Saari, S. (Eds.): Knowledge Society in Progress – Evaluation of the Finnish Electronic Library – FinELib
- 5:2003** Parpala, A. & Seppälä, H. (toim.): Yliopistokoulutuksen laatuyksiköt 2004–2006
- 6:2003** Kettunen, P., Carlsson, C., Hukka, M., Hyppänen, T., Lyytinen, K., Mehtälä, M., Rissanen, R., Suviranta, L. & Mustonen, K.: Suomalaista kilpailukykyä liiketoimintaosaamisella. Kauppamatkustajien ja liiketalouden korkeakoulutuksen arviointi Kauppi, A. & Huttula, T. (toim.): Laatu ammattikorkeakouluihin
- 7:2003** Parjanen, M.: Amerikkalaisen opiskelija-arvioinnin soveltaminen suomalaiseen yliopistoon
- 8:2003** Sarala, U. & Seppälä, H. (toim.): Hämeen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 9:2003** Kelly, J., Bazsa, G. & Kladis, D.: Follow-up review of the Helsinki University of Technology
- 10:2003** Goddard, J., Asheim, B., Cronberg, T. & Virtanen, I.: Learning Regional Engagement. A Re-evaluation of the Third Role of Eastern Finland universities
- 11:2003** Goddard, J., Asheim, B., Cronberg, T. & Virtanen, I.: Learning Regional Engagement. A Re-evaluation of the Third Role of Eastern Finland universities
- 12:2003** Impiö, I., Laiho, U.-M., Mäki, M., Salminen, H., Ruoho, K., Toikka, M. & Vartiainen, P.: Ammattikorkeakoulut aluekehittäjinä. Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2003–2004
- 13:2003** Cavallé, C., de Leersnyder, J.-M., Verhaegen, P. & Nataf, J.-G.: Follow-up review of the Helsinki School of Economics. An EQUIS re-accreditation
- 14:2003** Kantola, I. (toim.): Harjoittelun ja työelämäprojektien benchmarking
- 15:2003** Ala-Vähälä, T.: Hollannin peili. Ammattikorkeakoulujen master-tutkinnot ja laadunvarmistus
- 16:2003** Goddard, J., Teichler, U., Virtanen, I., West, P. & Puukka, J.: Progressing external engagement. A re-evaluation of the third role of the University of Turku
- 17:2003** Baran, H., Toivakka, P. & Järvinen, J.: Slavistiikan ja baltologian koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin seuranta
- 1:2004** Kekäle, T., Heikkilä, J., Jaatinen, P., Mylly, H., Piilonen, A.-R., Savola, J., Tynjälä, P. & Holm, K.: Ammattikorkeakoulujen jatkokutintokokeilu. Käynnistysvaiheen arviointi
- 2:2004** Ekholm, L., Stenius, M., Huldin, H., Julkunen, I., Parkkonen, J., Löfström, E., Metsä, K.: NOVA ARCADEA – Sammanhällning, decentralisering, gränsöverskridande. Helhetsutvärdering av Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola 2003
- 3:2004** Hautala, J.: Tietoteollisuusalan koulutuksen arvioinnin seuranta
- 4:2004** Rauhala, P., Karjalainen, A., Lämsä, A.-M., Valkonen, A., Vänskä, A. & Seppälä, H.: Strategiasta koulutuksen laatuun. Turun ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 5:2004** Murto, L., Rautniemi, L., Fredriksson, K., Ikonen, S., Mäntysaari, M., Niemi, L., Paldanius, K., Parkkinen, T., Tulva, T., Ylönen, F. & Saari, S.: Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaaliryöy ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa
- 6:2004** Ståhle, P., Hämäläinen, K., Laiho, K., Lietoila, A., Roiha, J., Weijo, U. & Seppälä, H.: Tehokas järjestelmä – elävä dialogi. Helian laatutyön auditointi
- 7:2004** Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintakertomus 2000–2003
- 8:2004** Luopajarvi, T., Hauta-aho, H., Karttunen, P., Markkula, M., Mutka, U. & Seppälä, H.: Perämerenkaaren ammattikorkeakoulu? Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 9:2004** Moitus, S. & Seppälä, H.: Mitä hyötyä arvioinneista? Selvitys Korkeakoulujen arviointineuvoston 1997–2003 toteuttamien koulutusala-arviointien käytöstä
- 10:2004** Moitus, S. & Saari, S.: Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996–2003
- 11:2004** Pratt, J., Kekäle, T., Maassen, P., Papp, I., Perellon, J. & Uitti, M.: Equal, but Different – An Evaluation of the Postgraduate Studies and Degrees in Polytechnics – Final Report
- 1:2005** Niinikoski, S. (toim.): Benchmarking tutkintorakennetyön työkaluna
- 2:2005** Ala-Vähälä, T.: Korkeakoulutuksen ulkoisen laadunvarmistuksen järjestelmät Ranskassa
- 3:2005** Salminen, H. & Kajaste, M. (toim.): Laatu, innovatiivisuutta ja proaktiivisuutta. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköt 2005–2006
- 4:2005** Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsi kirja vuosille 2005–2007
- 5:2005** Auditering av högskolornas kvalitetssäkringssystem. Auditeringshandbok för åren 2005–2007.
- 1:2006** Dill, D.D., Mitra, S. K., Siggaard Jensen, H., Lehtinen, E., Mäkelä, T., Parpala, A., Pohjola, H., Ritter, M. A. & Saari, S.: PhD Training and the Knowledge-Based Society. An Evaluation of Doctoral Education in Finland
- 2:2006** Antikainen, E.-L., Honkonen, R., Matikka, O., Nieminen, P., Yanar, A. & Moitus, S.: Mikkelin ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 3:2006** Kekäle, T., Ilolaks, A., Katajavuori, N., Toikka, M. & Isoaho, K.: Kuopion yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 4:2006** Audits of Quality Assurance Systems of Finnish Higher Education Institutions. Audit Manual for 2005–2007
- 5:2006** Rauhala, P., Kotila, H., Linko, L., Mulari, O., Rautonen, M. & Moitus, S.: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 6:2006** Hämäläinen, K., Kantola, I., Marttinen, R., Meriläinen, M., Mäki, M. & Isoaho, K.: Jyväskylän ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 7:2006** Kekäläinen, H.: (toim.) Neljä aikuiskoulutuksen laatuyliopistoa 2007–2009
- 8:2006** Yliopistokoulutuksen laatuyksiköt 2007–2009
- 9:2006** Ojala, I. & Vartiainen, P.: Kolmen yliopiston opetuksen kehittämistoiminnan vaikuttavuuden Lapin yliopiston, Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Vaasan yliopiston opetuksen kehittämistoiminnan vaikuttavuuden benchmarking-arviointi Lappalainen, M. & Luoto, L.: Opetussuunnitelmaprosessit yliopistoissa
- 10:2006** Levänen, K., Tervonen, S., Suhonen, M. & Stigell, L.: Verkko-opintojen mitoituksen arviointi
- 11:2006** Vuorela, P., Kallio, U., Pohjolainen, T., Sylvander, T. & Kajaste, M.: Avoimen yliopiston arvioinnin seurantaraportti
- 12:2006** Käyhkö, R., Hakamäki, S., Kananen, M., Kavonius, V., Pirhonen, J., Puusaari, P., Kajaste, M. & Holm, K.: Uudenlaista sankaruutta. Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2006–2007
- 13:2006** Malm, K., Lavonius, H., Nystén, P., Santavirta, N. & Cornér, S.: Auditering av Svenska yrkeshögskolornas kvalitetssäkringssystem
- 14:2006** Papp, I., Carolan, D., Handal, G., Lindesjö, E., Marttinen, R., Mustonen, V. & Isoaho, K.: Audit of the quality assurance system of Seinäjoki Polytechnic
- 15:2006** Papp, I., Carolan, D., Handal, G., Lindesjö, E., Marttinen, R., Mustonen, V. & Isoaho, K.: Audit of the quality assurance system of Seinäjoki Polytechnic